

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1938.

Andra kammaren.

Nr 26.

Tisdagen den 5 april.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 29 och den 30 nästlidna mars.

§ 2.

Föredrogs följande till kammaren inkomna dödsbevis:

Att riksdagsmannen Olof Andersson från kv. 81 Åtorp i Höörs församling i Malmöhus län, född den 14 januari 1875, avled å Hörby lasarett den 1 april 1938, civilstånd g, efterlevande makes födelseår 1887, dödsorsak: Myocarditis + Bronchopneumonia sc. + Diabetes mellitus enligt attest av läkare, blir här jordfäst och begravnen den 10 april 1938, betygar Höör församling i Malmöhus län, den 4 april 1938.

Carl Eilert,
kyrkoadjunkt.

På hemställan av herr talmannen beslöt kammaren att jämlikt § 28 riksdagsordningen till Konungen ingå med anmälan om den efter herr Andersson i Höör inom kammaren uppkomna ledigheten; och blev ett i sådant avseende på förhand uppsatt skrivelseförslag, som upplästes, av kammaren godkänt.

§ 3.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 271, angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1938/39 för viss personal inom den civila statsförvaltningen m. m.;

nr 272, angående provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl.; och

nr 273, angående provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl.

Dessa propositioner bordlades.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 266, angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.

§ 5.

Vidare föredrogs var efter annan följande på bordet liggande motioner; och remitterades därvid

till behandling av lagutskott motionen nr 436 av herr *Fredberg m. fl.*; samt
Andra kammarens protokoll 1938. Nr 26.

till statsutskottet motionerna:

- nr 437 av herr *Johanson* i Huskvarna *m. fl.*;
- nr 438 av herrar *von Seth* och *Lundqvist*;
- nr 439 av herr *Nolin m. fl.*; och
- nr 440 av herr *Sandström m. fl.*

§ 6.

Härpå föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 11, statsutskottets utlåtanden nr 90—94, bevillningsutskottets betänkande nr 15, bankoutskottets memorial och utlåtanden nr 29—32, andra lagutskottets utlåtanden nr 36 och 37 samt andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 3.

§ 7.

Ordet lämnades på begäran till

Herr *Olsson* i Staxäng, som yttrade: Herr talman! På grund av den synnerliga omfattningen av de med Kungl. Maj:ts proposition nr 266 avsedda ärendena tillåter jag mig anhålla, att kammaren måtte medgiva utsträckning av motionstiden i anledning av denna proposition till det kammarens sammanträde, som infaller näst efter tjugu dagar från propositionens avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

jordbruksutskottets memorial, nr 64, angående kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av väckta motioner om ytterligare anslag till beredande av understöd åt fiskare m. m.; samt

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion angående revision av gällande bestämmelser om varningsmärken och säkerhetsanordningar m. m. vid korsningar i samma plan mellan järnväg och väg.

§ 9.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 154, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till en centralnämnd för skolungdomsutbytet med utlandet m. m.;

nr 155, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upphävande av vissa bestämmelser om tillsättning av lärare vid folk- och småskolor;

nr 156, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt vissa lärarinnor, som på grund av folkskoleväsendets omorganisation förlorat sin anställning;

nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av gymnasiet vid högre allmänna läroverket i Karlskrona;

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av Storsjön m. m.;

nr 159, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förberedande arbeten för ny kraftstation vid Torpshammar;

nr 160, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om kapitalinvestering i fonden för förlag till statsverket till förskott å lotterimedelsfonden;

nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för värnpliktige E. F. Björkstrand m. fl. från viss betalningsskyldighet;

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gäldande av vissa skadestånds- och ersättningsbelopp;

nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående kompensation till Marstrands stad i anledning av skeppsgosseikärens indragning; och

nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beställning av viss flygmateriel m. m.;

från andra lagutskottet:

nr 166, i anledning av väckta motioner om beredande av representation åt de privatanställda i arbetsdomstolen m. m.;

nr 167, i anledning av väckt motion om ändring av 55 § i lagen den 12 maj 1917 om expropriation; och

nr 168, i anledning av väckta motioner om rätt för konstsalonger att hålla öppet å sön- och helgdagar m. m.; samt

från jordbruksutskottet:

nr 180, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsunderstödd premiering av mindre jordbruk m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 181, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsunderstöd till Skeerödsåns och Fredskogsåns regleringsföretag inom Farstorps och Vankiva socknar av Kristianstads län;

nr 182, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av avkastningen av statens hästavelesfond;

nr 183, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsunderstöd till Bassholmabäckens regleringsföretag inom Tosjö och Rya socknar av Kristianstads län;

nr 184, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare bidrag för undersökning rörande vissa vattenregleringsföretag;

nr 185, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsunderstöd till Nossans regleringsföretag inom Eggvena med flera socknar av Älvsborgs och Skaraborgs län;

nr 186, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsunderstöd till Vens elektrifiering;

nr 187, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beviljande av anslag till underlättande av anskaffningen av tråkol till generatorgasdrivna motorfordon m. m.;

nr 188, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsunderstöd till ett torrlägningsföretag, avseende utdikning av sjöarna Ralången och Lunnasjön i Hultsjö socken av Jönköpings län;

nr 189, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av kronojordlägenheterna Sockenstuguplatsen nr 1 och Kyrkostuguplatsen nr 2 i Vittangi by, Jukkasjärvi socken;

nr 190, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter;

nr 191, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronan tillhöriga områden inom Bergkvara municipalsamhälle; och

nr 192, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och lägenheter från sådana egendommar.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till herr **förste vice talmannen**, som anförde: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta, att å morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden skola uppföras först statsutskottets utlåtanden n:ris 90, 91, 92, 93 och 94 i nu nämnd ordning samt därefter övriga ärenden i den ordning, vari de äro upptagna på dagens föredragningslista.

Kammaren biföll denna hemställan.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Holmbäck* under 8 dagar fr. o. m. den 21 april.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.13 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Onsdagen den 6 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

I enlighet med kammarens därom den 1 innevarande månad fattade beslut företogos nu val av åtta ledamöter och sex suppleanter i kammarens enskilda utskott; och anställdes först val av ledamöter i nämnda utskott.

Därvid avlämnades 145 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Gemensam lista» och upptagande namnen på nedan nämnda personer i följande ordning:

- herr *Fast*,
- » *Lindskog*,
- » *Vougt*,
- » *Andersson* i Ovanmyra,
- » *Bergström*,
- » *Lundqvist*,
- » *Kilbom* och
- » *Mosesson*.

Dessa personer hade alltså utsetts till ledamöter i utskottet.

Härefter anställdes val av suppleanter.

Därvid avlämnades 95 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Gemensam lista» och upptagande namnen på nedan nämnda personer i följande ordning:

herr *Hällgren*,
» *Anderson* i Norrköping,
» *Mårtensson*,
fru *Gustafson*,
herr *Bergvall* och
» *Närlinge*.

Dessa personer hade alltså utsetts till suppleanter i utskottet.

§ 2.

Justerades protokollsutdrag angående de i föregående paragraf omförmälda valen.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner:

nr 271, angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1938/39 för viss personal inom den civila statsförvaltningen m. m.;

nr 272, angående provisorisk avlöningsförstärkning åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl.; och

nr 273, angående provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare i statens tjänst m. fl.

§ 4.

Vidare föredrogs jordbruksutskottets memorial, nr 64, angående kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av väckta motioner om ytterligare anslag till beredande av understöd åt fiskare m. m.

Den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen godkändes.

§ 5.

Härpå föredrogs, men bordlades åter andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 5.

§ 6.

Vid härefter skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 90, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1938/39 till värme- och ventilationsanläggningar i operabyggnaden m. m. blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 7.

Herr statsrådet *Forslund* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 264, angående stat för luftfartsfonden för budgetåret 1938/39 m. m.

Denna proposition bordlades.

§ 8.

Till avgörande företogs statsutskottets utlåtande, nr 91, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till verksamheten vid skyddshemmen m. m.

I propositionen nr 151 hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden den 18 februari 1938, föreslagit riksdagen att

Ang. anslag till verksamheten vid skyddshemmen m. m.

Ang. anslag till verksamheten vid skyddshemmen m. m. (Forts.)

dels medgiva, att till befattningshavare vid de statliga skyddshemmen Åkerby och Östra Spång finge från det för budgetåret 1937/38 anvisade förslagsanslaget till skyddsuppfostran för tiden 1 januari—30 juni 1938 utgå lönefyllnad i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet förordade grunder,

dels besluta, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skulle från och med den 1 juli 1938 äga tillämpning å de ordinarie befattningshavarna vid statens skyddshem,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de tillägsbestämmelser och tillämpningsföreskrifter, som kunde erfordras för genomförandet av ifrågakörande löne reglering eller eljest stode i samband därmed,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i statsrådsprotokollet angivits meddela de bestämmelser i övrigt rörande övergången till det nya avlöningssystemet, som kunde finnas erforderliga,

dels godkänna av departementschefen förordad personalförteckning för statens skyddshem,

dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för statens skyddshem, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39,

dels under femte huvudtiteln för budgetåret 1938/39 såsom förslagsanslag anvisa

- a) till Statens skyddshem: Avlöningar 448,000 kronor;
- b) till Statens skyddshem: Omkostnader 570,000 kronor;
- c) till Bidrag till driften av icke statliga skyddshem 975,000 kronor,

dels medgiva, att från och med den 1 juli 1938 finge för verksamheten vid det stiftelsen Drottning Sophias skyddshem tillhöriga skyddshemmet Bistaborg utgå statsbidrag enligt i statsrådsprotokollet förordade grunder,

dels under femte huvudtiteln för budgetåret 1938/39 såsom reservationsanslag anvisa

- a) till Stipendier för utbildning av blivande skyddshemspersonal m. m. 8,000 kronor;
- b) till Vissa byggnadsarbeten vid statens yrkeshem samt skol- och yrkeshem m. fl. 780,000 kronor,

dels ock till kapitalinvestering i fonden för låneunderstöd för budgetåret 1938/39 såsom reservationsanslag anvisa

- a) till Lån till Stockholms kyrkliga skyddshemsförening för om- och nybyggnadsarbeten m. m. vid skyddshemmet Hornö 125,100 kronor; och
- b) till Lån till stiftelsen Drottning Sophias skyddshem för vissa byggnadsarbeten m. m. vid skyddshemmet Bistaborg 123,000 kronor.

Utskottet hemställde,
att riksdagen måtte

I) medgiva, att till befattningshavare vid de statliga skyddshemmen Åkerby och Östra Spång finge från det för budgetåret 1937/38 anvisade förslagsanslaget till skyddsuppfostran för tiden 1 januari—30 juni 1938 utgå lönefyllnad i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet över socialärenden den 18 februari 1938 förordade grunder;

II) besluta, att gällande avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare vid nyreglerade verk inom allmänna civilförvaltningen skulle från och med den 1 juli 1938 äga tillämpning å befattningshavarna vid statens skyddshem;

Ang. anslag till verksamheten vid skyddshemmen m. m. (Forts.)

III) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de tilläggsbestämmelser och tillämpningsföreskrifter, som kunde erfordras för genomförandet av ifrågavarande lönereglering eller eljest stode i samband därmed;

IV) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i förenämnda statsrådsprotokoll angivits meddela de bestämmelser i övrigt rörande övergången till det nya avlöningssystemet, som kunde finnas erforderliga;

V) godkänna i utskottets hemställan intagen personalförteckning för statens skyddshem;

VI) godkänna i utskottets hemställan likaledes intagen avlöningsstat för statens skyddshem, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39;

VII) under femte huvudtiteln för budgetåret 1938/39 såsom förslagsanslag anvisa

a) till Statens skyddshem: Avlöningar 425,000 kronor;

b) till Statens skyddshem: Omkostnader 570,000 kronor;

c) till Bidrag till driften av icke statliga skyddshem 975,000 kronor.;

VIII) medgiva, att från och med den 1 juli 1938 finge för verksamheten vid det stiftelsen Drottning Sophias skyddshem tillhöriga skyddshemmet Bistaborg utgå statsbidrag enligt i förenämnda statsrådsprotokoll förordade grunder;

IX) under femte huvudtiteln för budgetåret 1938/39 såsom reservationsanslag anvisa

a) till Stipendier för utbildning av blivande skyddshemspersonal m. m. 8,000 kronor;

b) till Vissa byggnadsarbeten vid statens yrkeshem samt skol- och yrkeshem m. fl. 780,000 kronor;

X) till kapitalinvestering i fonden för låneunderstöd för budgetåret 1938/39 såsom reservationsanslag anvisa

a) till Lån till Stockholms kyrkliga skyddshemsförening för om- och nybyggnadsarbeten m. m. vid skyddshemmet Hornö 125,100 kronor; och

b) till Lån till stiftelsen Drottning Sophias skyddshem för vissa byggnadsarbeten m. m. vid skyddshemmet Bistaborg 123,000 kronor.

Vid utlåtet voro fogade reservationer:

1) av herrar *Nilsson* i Malmö, *Råstock*, *Lindberg* i Umeå och *Weijne*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag;

2) av herr *Persson* i Falla, utan angivet yrkande.

Efter föredragning av utskottets hemställan lämnades ordet på begäran till

Herr **Weijne**, som anförde: Herr talman! Jag är medveten om, att kamraren i dag önskar att förhandlingarna skola bli tämligen kortvariga, och jag skall därför i koncentrerad form försöka framställa de synpunkter, som ha varit vägledande för reservanterna i den föreliggande frågan. Jag vill då erinra om, att riksdagen 1936 och 1937 beslöt vissa förändringar i skyddshemsverksamheten, den viktigaste 1936, då riksdagen gick in för statens principiella övertagande av skyddshemsverksamheten från den 1 januari innevarande år. Emellertid återstår det bland annat att avgöra om personalens löner och anställningsförhållanden, och det är bland annat de sakerna, som det utlåtande som här föreligger, rör sig om.

Vad är det då, herr talman, som skiljer reservanterna från utskottet? Ja, man kan uttrycka den saken mycket kort. Det är helt enkelt det, att reservanterna i likhet med Kungl. Maj:t vilja att personalen, eller i vart fall den

Ang. anslag till verksamheten vid skyddshemmen m. m. (Forts.)

övervägande delen av personalen, redan nu skall komma på ordinarie stat, under det utskottsmajoriteten vill placera hela organisationen på extra stat.

Jag skulle här vilja rikta en fråga till kammaren: är det vanligt att man förfar på detta sätt? Det gäller här ingen ny verksamhet, utan det är fråga om att staten skall överta en av landstingen tidigare bedriven verksamhet. Brukar riksdagen i dylika fall göra en tidigare fast organisation mera löslig genom att placera befattningshavarna på extra stat? För min del måste jag svara nej. Jag kan peka på, att när staten för några år sedan övertog småskoleseminarierna, så gjorde man omedelbart, så vitt jag känner till saken, befattningshavarna till ordinarie. Jag vill också peka på den propositionen som ligger i statsutskottet angående omorganisation av dövstumsundervisningen. men jag skall inte närmare beröra den frågan, utan nämner bara dessa två exempel.

Men man måste vidare fråga sig: hur kommer det att verka för skyddshemmen, om utskottets förslag oförändrat blir antaget? Utskottet säger, att de som redan äro anställda skola erhålla lönefyllnad. Dessa komma alltså inte att lida någon minskning i sina nuvarande förmåner. Ja, kanhända är det inte så farligt just på den punkten, men jag tycker, att de av herrarna och eventuellt damerna, som äro landstingsmän, ändå borde känna en viss förpliktelse att då nu landstingen överlämna en personal i statens tjänst, också som riksdagsmän ge denna personal åtminstone samma fasta ställning, som den tidigare har haft.

Viktigast enligt min mening är emellertid den nyrekrytering av personalen som skall ske. Det är nämligen inte likgiltigt, om man har att bjuda de sökande en ordinarie anställning eller en extra ordinarie befattning. Det är inte bara en avsevärd skillnad på lön, utan det är också skillnad på fasthet i anställning. Här har riksdagen, praktiskt taget enhälligt, under de gångna åren skapat en organisation, som jag tror är i hög grad ändamålsenlig. Jag måste under sådana förhållanden säga mig, att det vore olämpligt, om man inte toge steget fullt ut och gäve denna organisation en personal, som vore den bästa möjliga. Det är nämligen så inom skyddshemsverksamheten, liksom för övrigt inom allt fostringsarbete, att den yttre organisationen betyder mycket, men att det allra mesta dock beror på de människor, som skola fylla organisationen med liv och innehåll. Någon kanske invänder: kan man inte få de rätta människorna, även om de bli extra ordinarie? Ja, var och en vet ju, att när vi ha tjänster från statens sida att erbjuda folk, så blir det med hänsyn till förmånernas karaktär, olika grupper som söka. Det är alldeles tydligt att en person, som redan förut har en god och fast anställning, inte vill offra denna för att bli extra vid skyddshemmen. Därmed vill jag inte säga annat än att det behövs en viss provtjänstgöring, men denna provtjänstgöring kan man ordna lika väl om tjänsterna äro uppförda på ordinarie stat.

Det farliga i föreliggande utlåtande är emellertid, att man på obestämd tid skjuter upp frågan om skyddshemmens personals uppförande på ordinarie stat. Det heter till exempel på sid. 17 i utskottsutlåtandet att »det är önskvärt, att en inte alltför kort tids erfarenhet vinnes angående den nya organisationen i dess helhet, innan åtgärder vidtagas för personalens överförande på ordinarie stat». Och i annat sammanhang heter det, att man skall vänta med att uppföra personalen på ordinarie stat, tills man verkställt en allmän översyn av de statliga befattningshavarnas löneställning. Jag anser för min del, herr talman, att för rekryteringen av skyddshemspersonalen innebär det risker, om man inte följer Kungl. Maj:ts förslag.

Då återstår frågan: har det rätt en sådan strid om löneplaceringarna här och en sådan oenighet i de förberedande instanserna att man av den anledningen

Ang. anslag till verksamheten vid skyddshemmen m. m. (Forts.)

skall behöva ställa sig avvaktande? På den frågan måste jag svara ett bestämt nej. Om jag plockar fram de befattningshavare, som Kungl. Maj:t vill göra till ordinarie, så har det rätt tämligen stor enighet om deras löneplacering. Det är strängt taget bara en grupp, som det varit några mera delade meningar om, och det är lärarna, som äro föreslagna i lönegraden B 19, d. v. s. 2 lönegrader högre än vad lärarna i folkskolan med nio månaders läsning äro placerade. Jag tror inte, att det möter några större svårigheter för kammarens ledamöter att bedöma den saken. En lärare vid ett skyddshem skall tjänstgöra i elva månader. Han har vakttjänstgöring och skall dessutom ha en särskild utbildning för skyddshemsarbetet. Jag vill för min del säga, att man kan tvista om vilken lönegrad han bör placeras i, men nog är B 19 den lägsta, som kan komma i fråga. Jag understryker ännu en gång, att stor enighet rått om de andra befattningshavarnas löneplacering.

Innan jag slutar, herr talman, kan jag emellertid inte underlåta att beröra en annan del av utskottets yttrande, som är av stor principiell betydelse. Det heter mot slutet av utskottsutlåtandet: »Utskottet har dock icke velat underlåta att rikta uppmärksamheten på de betydande kostnader, som den nya organisationen beräknats draga, samt i anslutning därtill understryka angelägenheten av att vid organisationens genomförande och tillämpning alla möjligheter tillvaratagas, som kunna leda till en minskning i utgifterna utan eftersättande av organisationens effektivitet.» Jag brukar, herr talman, aldrig ha någonting att invända, när det yrkas på sparsamhet, men jag anser, att, när statsutskottet gör ett sådant uttalande, bör det föreligga skäl för det. Jag skulle vilja säga, att om det är något område, när det gäller behandlingen av asociala individer, där småskuren snålhet minst av allt är på sin plats så är det beträffande skyddshemmen. Jag erinrar mig livligt, hurusom statsutskottets ärade ordförande, herr Råstock, för åtskilliga år sedan här i kammaren, på tal om tuberkulosvården, starkt underströk, att om man skulle offra någonting för tuberkulosvården, borde man alldeles särskilt inrikta sig på att skydda barnen. Det vore på den vägen man hade någonting att vinna. Om detta gäller åtgärder för bekämpande av kroppsliga sjukdomar, gäller det kanske i ännu högre grad i fråga om den verksamhet, som här i dag står under debatt. Skall man lyckas förvandla människor, som visat prov på asociala tendenser, till goda medborgare, så är det av synnerlig vikt, att de ju förr dess hellre bliva omhändertagna. Jag skulle vilja kalla skyddshemsverksamheten och den därmed sammanhängande utackorderingsverksamheten för samhällets första linje i striden emot de asociala tendenserna. När det gäller sådan verksamhet, skall man icke kortsynt spara. Man skall naturligtvis icke heller vara slösaktig och göra onödiga utgifter, men man skall göra klart för sig, vad saken gäller. Jag erinrar om de mänskliga värden, man har att tillvarataga. Jag erinrar vidare om det förhållandet, som torde vara väl känt för var och en av kammarens ledamöter, som sysslat med social verksamhet, att en enda asocial person under sin levnad kan komma att kosta samhället tiotusentals kronor. Allt emellanåt får man läsa i tidningarna om asociala familjer, som omhändertagits av den ena anstalten efter den andra och sålunda kostat samhället femtiotusen à hundratusen kronor. Det är tydligt, att även rent ekonomiska skäl tala för, att allt, som göras kan, göres på ett så tidigt stadium som möjligt. För min del hyser jag icke ett ögonblick någon tvekan om, att man bör med anlitande av all tillgänglig medicinsk, psykologisk och pedagogisk sakkunskap söka åstadkomma en organisation, som möjliggör, att de individer, som det här gäller, bliva tillrättaförda på ett så tidigt stadium som möjligt.

Jag ber, herr talman, att få rikta en vördsam vädjan till kammarens leda-

Ang. anslag till verksamheten vid skyddshemmen m. m. (Forts.)
 möter att uppmärksamma betydelsen av en ändamålsenlig skyddshemsorganisation. Jag vill visserligen icke ett ögonblick draga i tvivelsmål, att även statsutskottets majoritet hyser ett stort intresse för skyddshemsverksamheten. Men jag tror, herr talman, att det är riktigast att i dag oförändrat antaga Kungl. Maj:ts förslag och ber att på av mig anförda grunder få yrka bifall till reservationen, vilket innebär detsamma som Kungl. Maj:ts förslag.

I detta anförande instämde fru *Östlund* och fru *Gustafson*, herrar *Lundstedt*, *Lindén*, *Lovén*, *Bergström*, *Erlander*, *Nilsson* i Landskrona, *Lindqvist*, *Nilsson* i Göteborg, *Mårtensson*, *Uddenberg*, *Råstock*, *Pettersson* i Hällbacken, *Karlsson* i Grängesberg, *Ericsson* i Sörsjön och *Sundström* i Vikmanshyttan, fru *Alvén*, herrar *Hedlund* i Östersund, *Lindberg* i Umeå och *Hage*, fru *Björck* samt fröken *Öberg*.

§ 9.

Herr statsrådet *Pehrsson-Bramstorp* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
 nr 267, med förslag till lag om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna m. m.;

nr 268, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2, 4 och 6 §§ samt 13 § 1 mom. lagen den 10 juni 1932 (nr 180) om vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker med flera områden;

nr 269, angående åtgärder för vissa fastigheters i Västerbottens och Norrbottens län förseende med husbehovsvirke;

nr 270, angående indragning av viss personal vid domänverket; och

nr 276, angående inrättande av en central depå för blindas arbeten.

Dessa propositioner bordlades.

§ 10.

Fortsattes föredragningen av statsutskottets utlåtande nr 91; och yttrade därvid:

Herr **Jansson** i Falun: Herr talman! Det var närmast med anledning av herr Weijnes nyss hållna anförande, som jag begärde ordet. Av de instämmanden, han fick, skulle man kunna få den uppfattningen, att statsutskottet icke alls beaktat den sak, det här gäller. Det har emellertid legat statsutskottet ganska varmt om hjärtat att taga reda på, hur det verkligen förhåller sig på detta område, och det är därför som statsutskottet icke ansett sig böra föreslå någon som helst avvikelse från Kungl. Maj:ts förslag beträffande hemmens organisation och deras i propositionen skisserade personaluppsättning. Där- emot har utskottet ansett, att det skulle vara till nytta för skyddshemmens verksamhet, om man icke på en gång uppförde alla de befattningar, varom nu är fråga, på ordinarie stat utan att äga den ringaste möjlighet att pröva vederbörande befattningshavares lämplighet för tjänsterna. Däri består skillnaden mellan reservanternas och utskottets förslag.

Det har som bekant tidigare gjorts en utredning angående förhållandena vid skyddshemmen. Av meddelanden i pressen har framgått, att det förekommit en del oreda vid dessa hem och anledningen till denna oreda skulle ha varit, att en del av den personal, som har hand om skyddshemmen, varit olämplig för sina uppgifter. När staten nu skall övertaga skyddshemmen, bör väl staten icke göra sig skyldig till samma fel, som tidigare begåtts vid anställandet av personal, och staten bör därför icke utan prövning anställa befattningshavare på ordinarie stat. En person, som blivit anställd på ordinarie stat, är det ju hart när omöjligt att ens förflytta och att avskeda en sådan

Ang. anslag till verksamheten vid skyddshemmen m. m. (Forts.)

person kan ju endast komma ifråga på grund av grova fel och försummelser i tjänsten. Det är dessa synpunkter, som vid frågans bedömande varit avgörande för utskottet. Utskottet har icke sagt, att denna personal i evighet skall, som herr Weijne uttryckte sig, hava en otrygg ställning, men utskottet har ansett, att man borde vänta åtminstone ett år till, så att den kommitté som är tillsatt för åstadkommande av en allmän översyn och för inplacering av befattningshavare i olika lönegrader, får undersöka denna sak. Utskottet har styrkts i sin uppfattning av vad lönenämnden och departementschefen anfört. På sid. 23 i propositionen yttrar departementschefen följande: »Enligt min mening bör det nuvarande provisoriet beträffande befattningshavarnas avlöningsförhållanden nu helt avvecklas och ersättas med en löne reglering omfattande befattningshavarna vid samtliga skyddshem. Härav följer emellertid icke utan vidare, att alla befattningar vid skyddshemmen, vilka till sin natur äro sådana, att de böra göras ordinarie, omedelbart måste uppföras å ordinarie stat. Tvärtom synes mig anledning föreligga att i vissa fall för ernående av nödig rörelsefrihet med avseende å skyddshemmens organisation eller i avbidan på ytterligare utredning allenast uppföra befattningarna å extra stat eller — där fråga är om tjänster i lägre lönegrad än lönegraden B 21...» Efter detta uttalande från departementschefens sida har utskottet icke kunnat bibringa sig självt den uppfattning, att utskottet begått något större fel, då utskottet framfört den meningen, att en respittid borde lämnas för prövning av personalens lämplighet. Att vi inte ha föreslagit någon viss tid därvidlag kan ju bero på skilda förhållanden, men jag är övertygad om, att om departementschefen låter verkställa denna översyn och till nästa års riksdag framlägger ett förslag, som genomgått den granskning, som är bruklig, kommer det inte att resas det ringaste motstånd mot det förslaget, åtminstone inte från tredje avdelningens sida. Utskottets nu föreliggande förslag är således enligt mitt förmenande förestavat av en önskan att vinna bästa möjliga personal vid skyddshemmen för att deras skötsel må bli den bästa möjliga.

Herr Weijne nämnde som exempel seminarierna och dövstumskolorna. De ligga inte på samma plan, ty där var det fråga om en personal, som var erfaren på sitt område och haft sådan tjänstgöring, att den kunde få tillfälle att lägga i dagen sin duglighet för tjänsten. Jag antar, att de lärare, som voro anställda vid de ovannämnda läroanstalterna, hade både den utbildning och erfarenhet, som erfordras för att kunna erhålla ordinarie tjänst. Jag menar således, att det finns inte någon parallell mellan det åberopade exemplet och vad som nu föreligger.

Jag skall för min del inte upptaga tiden längre. Jag har endast velat säga, att utskottets förslag icke är förestavat av någon ogenhet vare sig mot personalen eller verksamheten i och för sig. Det är förestavat endast av försiktighetsskäl, därför att vi anse, att en noggrann prövning av de personer, som skola anställas vid dessa hem, bör äga rum så att personalen blir av bästa möjliga kvalitet. Det är det, som för oss varit avgörande, och på grund därav och i övrigt med hänvisning till vad utskottet i sin motivering anfört, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Efter herr Janssons anförande har jag i alla fall fått klart för mig — vilket jag inte alls hade förut — hur man inom utskottsmajoriteten resonerat, då man har gjort denna avvikelse från den kungliga propositionen. Det rör sig ju bara om en enda fråga. Jag skall försöka fatta mig mycket kort, men jag måste i alla fall säga några ord till försvar för den ståndpunkt, som propositionen i detta avseende intar.

Ang. anslag till verksamheten vid skyddshemmen m. m. (Forts.)

Man har beslutat sig för en fullkomligt genomgripande skyddshemsreform, i vilken ingår en rad olika ting. Staten övertager ifrån landstingen och kommunerna, i stort sett åtminstone, skyddshemsverksamheten. Det är en av förutsättningarna för att kunna nå bättre resultat med den skyddsuppfostran, som äger rum i vårt land. En annan förutsättning är, att man differentierar elevmaterialiet, att man skiljer ut de uppenbara psykopaterna ifrån de lika klart bildbara. För det tredje gäller det att skapa förutsättningar för en yrkesundervisning, som gör att skyddshemseleverna, då de komma ut i levande livet, ha en basis att stå på. Allt detta är enligt min uppfattning utmärkt, och det har inte heller varit någon strid, praktiskt taget, i riksdagen om att dessa riktlinjer för en skyddshemsreform äro riktiga.

Men inga reformer på detta område komma att få någon verklig betydelse, om inte den personal, som skall leda elevernas uppfostran, är vuxen sin uppgift. Det går inte an att ta, låt mig säga, vilken folkskollärare som helst till uppfostrare vid skyddshemmen. Det behövs utom själva den utbildning, som är förutsättningen för befattningarna, en rent personlig läggning hos dem, som skola anställas, framför allt som föreståndare och assistenter men även som lärare vid skyddshemmen. Om nu sådana personer, av vilka man kräver ett slags extra kvalifikationer utöver den vanliga folkskollärarkvalifikationen, i val mellan att taga en jämförelsevis lättskött befattning som folkskollärare och att påtaga sig dessa ofta mycket svåra och tunga arbetsuppgifter, som påvila främst föreståndarna men också övrig personal — även dem, som leda själva yrkesutbildningen — så måste man ge dem en jämförelsevis förmånlig ställning. Om man inte ger dem en förmånligare ställning än t. ex. folkskollärarna — jag uppehåller mig vid den punkten, ty där är det lättast att göra jämförelser — riskerar man självfallet, att vederbörande, som eljest skulle reflektera, avstår ifrån den tunga uppgift han har att sköta på ett skyddshem och föredrar den lättare uppgiften i folkskolan. Det är en mycket stor skillnad på arbetstiden — det skall jag emellertid inte gå in på nu. Det gäller egentligen att skapa förutsättningar för en tillfredsställande personalrekrytering. Den tror herr Jansson, att man när genom att tillsvidare sätta befattningarna i stor utsträckning på extra stat, ty på det sättet får man en provotid. Vi ha tvärtom resonerat så, att om man skall göra befattningarna lockande för personer, som äro verkligt lämpliga för denna uppgift, skall man inte ordna det så att skillnaden mellan en folkskollärare och en lärare vid skyddshemmen blir alltför liten.

Jag vill nu fästa uppmärksamheten på att det redan har skett en mycket omfattande personaluppreprensning vid skyddshemmen. Personer, som varit uppenbart olämpliga för uppgiften, ha beretts andra sysselsättningar eller ha förtidspensionerats. De ha i varje fall redan avlägsnats i rätt stor utsträckning från skyddshemmen. Jag vill naturligtvis inte säga, att det är absolut undantagslöst, men de, som äro kvar, äro prövade i skyddshemsverksamhet. Det är alltså inte fråga om att nyanställa en mängd okända människor, som behöva underkastas en ny provtjänstgöring, innan man är beredd att sätta dem på ordinarie stat.

Det skall byggas tre nya skyddshem. Det är klart som dagen, att när man skall gå att rekrytera dessa skyddshem, komma inte personerna omedelbart att få så att säga fullmakt, utan det är klart, att de komma att förordnas, för att man skall få tillfälle att, innan de få ordinarie tjänst, pröva dem i det praktiska skyddshemsarbetet, inte bara på grund av deras papper och deras eventuella teoretiska meriter. På den punkten kommer det inte att bli någon skillnad. Skillnaden mellan utskottets förslag å ena och reservanternas och Kungl. Maj:ts å andra sidan är den, att när en person vill söka sig dit och tror sig

Ang. anslag till verksamheten vid skyddshemmen m. m. (Forts.)

vuxen uppgiften, så skall han lockas av utsikten att få en icke oväsentligt bättre inkomst än vad han kan få med sin utbildning inom andra jämförliga områden. Det är klart, som sagt, att han får underkasta sig en provotid. Med det förslag, som här föreligger från statsutskottets sida, kan det i värsta fall bli fråga om ett uppskov på mycket lång tid innan han kan få denna bättre ställning. Det förefaller, som om statsutskottet hade fått den föreställningen, att det är meningen att göra en översyn över alla statens befattningshavares ställning. Det tror jag inte att man har tänkt sig. Det skulle bli ett arbete, som skulle komma att kräva mycket lång tid. Det är inte sannolikt — det har ju utskottet anfört till stöd för sitt förslag — att de befattningar vi nu tala om komma att underkastas en sådan ny prövning som t. ex. är förutsatt för föreståndarnas del, vilka heller inte äro föreslagna till ordinarie stat för närvarande.

Jag kan inte se annat än att här reservanterna och utskottet sträva mot precis samma mål, åtminstone framgick det av herr Janssons motivering för utskottets ståndpunkt. Men efter min bestämda uppfattning när man inte det målet lika bra med utskottets förslag som man gör med Kungl. Maj:ts proposition. Det är klart, att jag skulle vara tacksam, om kammaren därför ville bifalla reservationen.

Herr Bergquist: Herr talman! Jag vill till alla delar instämma i de synpunkter, som herr Weijne gjort sig till tolk för. Som ordförande i styrelsen för ett statens yrkeshem har jag under sista månaderna haft tillfälle att i någon mån tränga in i arbetet där och bilda mig en uppfattning om förhållandena vid dessa skyddshem. De erfarenheter, som jag gjort där, göra mig mycket betänksam mot den ställning, som statsutskottets majoritet har tagit till denna fråga. För en personalgrupp blir det alltid en känsla av osäkerhet, då en omorganisation av denna art skall genomföras och man skall flyttas över från en organisation, där landstingen stå som arbetsgivare, till en organisation, där statsverket står såsom deras arbetsgivare. Detta medför för dem alltid en rubbning i deras villkor. Det blir nya bestämmelser i fråga om deras naturaförmåner och en hel del andra omständigheter.

Nu vill statsutskottets majoritet göra denna osäkerhet ännu större för personalen vid skyddshemmen genom att helt allmänt förklara, att den skall sättas på extra stat. Herr Jansson motiverade detta nästan uteslutande med att det här var fråga om nyanställning, att alltså statsverket skulle anställa oprövade personer. Men det är faktiskt inte så. Det är inte dem det är fråga om här, utan det är fråga om personal, som sedan lång tid tillbaka varit prövad i detta arbete, personal, som haft en fast, ordinarie anställning i landstingens tjänst och som nu endast skall överföras i statsverkets tjänst. Jag tror inte alls, att man kan lägga någon vikt vid den synpunkten, att de skola prövas ytterligare, sedan denna verksamhet gått över i statens regi, eftersom de nu ha varit prövade så länge i fråga om sin lämplighet, under den tid hemmen stått under landstingens regi. Det huvudsakliga för mig är emellertid att man inte på något sätt försvarar rekryteringen till den betydelsefulla verksamhet, som utövas vid våra skyddshem, och allting, som är ägnat att skapa osäkerhet och otrygghet, måste naturnödvändigt leda till att rekryteringen blir försvarad och försämrad. Det är, som herr Weijne nämnde, av mycket stor betydelse, att man på dessa platser får de rätta personerna — de, som verkligen förstå att ordentligt handha denna verksamhet — och jag tror, att man här måste säga, att även om man offrar en del, så har man igen de pengarna, om man bara ser till, att man använder anslag och dylikt

Ang. anslag till verksamheten vid skyddshemmen m. m. (Forts.)
så att man får de bästa personerna på dessa platser. Jag tror, att utskotts-
majoritetens förslag är ägnat att leda till en försämring av rekryteringen och
ur den synpunkten kan det alltså riktas mycket allvarliga invändningar emot
förslaget.

Med dessa korta ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till Kungl.
Maj:ts förslag.

Herr **Jonsson** i Eskilstuna: Herr talman! Vissa omständigheter gjorde,
att jag inte hade möjlighet att deltaga i statsutskottets behandling av detta
ärende, men hade jag varit med, så skulle jag ha befunnit mig bland reser-
vanterna. Jag kan nämligen inte begripa, vilket nyttigt ändamål den håll-
ning skall tjäna, som statsutskottets majoritet har intagit. Jag kan i vart fall
inte under några omständigheter biträda det resonemang, som förts i stats-
utskottets utlåtande. Jag har ett särskilt skäl, jag måste i konsekvensens
namn vara med på reservanternas sida och biträda Kungl. Maj:ts förslag. Stats-
utskottet har nämligen en annan proposition till behandling, men den ligger
på en annan avdelning än den, som herr Jansson företräder och gäller frågan
om statens övertagande av dövstumskolundervisningen. Det är en proposi-
tion, som till sin syftning är ur statens synpunkt likvärdig med den, som vi
nu behandla. Det är ingen, som där har ifrågasatt annat än att de befatt-
ningshavare, som staten övertar, skulle placeras på ordinarie stat, i vart fall
den större delen. Ärendet ligger — så mycket kan jag säga — berett på
statsutskottets bord. Skulle nu kamrarna biträda utskottets förslag i denna
punkt, så komma statsutskottet och sedermera kamrarna i en ganska penibel
situation, när det blir fråga om att behandla det andra ärendet, nämligen om
övertagande av dövstumskolorna och deras befattningshavare. Då måste allt-
sammans göras om, och jag är inte säker på, att kamrarna äro beredda att be-
handla denna proposition på samma sätt som man vill göra beträffande en
viss del av den proposition, som vi nu ha att syssla med.

Herr Jansson motiverade statsutskottets hållning med att personalen måste
prövas, så att man ser, vilka man i fortsättningen vill bibehålla. Så kan man
givetvis säga, men inte blir det billigare för staten att resonera och handla på
det sättet. Ty om det blir så, att man finner, att man måste avlägsna några
befattningshavare, vem skall då ta hand om dem? Herr Jansson inbillar sig
väl inte att det blir landstingen, som komma att göra det, utan det blir sta-
ten, som får ta hand om de överflödiga och sörja för dem.

Jag ber att få erinra — det har jag fått göra ett par gånger förut — kam-
maren om vad kammaren gjort i gången tid; det kan vara nyttigt att erinra
sig det. I fjol, när frågan om statens övertagande av dövstumskolundervis-
ningen principiellt behandlades, hade varken Kungl. Maj:t eller statsutskottet
tänkt sig, att staten skulle överta pensionskostnaderna för de gamla befatt-
ningshavarna vid dövstumskolorna. Men då mobiliserades det en landstings-
opinion, höll jag på att säga, i kamrarna, som var så stark, att den fällde så-
väl Kungl. Maj:ts förslag som statsutskottets och så bestämde man, att sta-
ten skulle överta alla de skyldigheter gentemot de gamla befattningshavar-
na, som landstingen hade iklätt sig. Om man nu gör, som herr Jansson tän-
ker sig, och får eventuellt några stycken överflödiga, skall man inte tro, att
man därmed sparar något åt staten, utan man får dels underhålla dem, som
man gör sig av med, och så får man dessutom betala de nya befattningsha-
vare, som man skaffar sig. Några sparsamhetssynpunkter kan man i vart
fall inte lägga på denna fråga med den motivering, som herr Jansson har an-
fört.

Jag ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Ang. anslag till verksamheten vid skyddshemmen m. m. (Forts.)

Herr **Hansson** i Rubbestad: Herr talman! Hur det förhåller sig med denna sista fråga, som den närmast föregående talaren var inne på, frågan angående dövstumskolorna och lönesättningen där, känner jag inte till, men jag tycker den har ganska litet samband med den fråga, vi nu behandla.

Här har från flera håll talats om, att det skulle bli svårigheter med rekryteringen, om man gick med på utskottets förslag, och det tycks vara den huvudpunkt, som man framförallt har fäst sig vid. Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på att de flesta av dessa platser äro redan besatta, så det spelar ingen nämnvärd roll. Skulle man tänka på den saken, borde det vara föreståndarna vid de olika skolorna, som man vill vinna kompetens för, och alltså skulle man gå in för att göra dessa till ordinarie. Men det har inte Kungl. Maj:t gjort. Kungl. Maj:ts förslag är en kompromisslinje, som inte kan tillfredsställa någon. Den går in för att de översta och de längst ner på löneskalan stående skola vara extra ordinarie, medan endast mellangraderna skola vara ordinarie. Vi ha ansett, att detta system inte bör tillämpas, utan att det skulle vara en enhetligare ordning över hela linjen.

Nu sade herr Weijne, den förste talaren, att det inte har varit någon strid om lönegradsplaceringen. Men så är inte fallet. Det har varit ganska mycket strid om lönegradsplaceringen. Den kommitté, som utredde denna fråga, skyddshemskommittén, föreslog bland annat 17:e lönegraden för lärare och assistenter. Nu kommer Kungl. Maj:t och föreslår den 19:e. Statskontoret och lönenämnden, som utan tvivel äro de bästa kännarna av lönesättningen i landet, säga att 18:e lönegraden bör vara den allra högsta, som må ifrågakomma. Under sådana förhållanden har utskottet ansett det vara oriktigt att redan nu fastläsa lönerna, ty har man en gång gått in för ordinarie lön, är det inte lätt att rucka på den sedan.

Vi ha därför, som sagt, ansett, att detta är den enda riktiga vägen, och det skapas då också likhet för hela personalen. Det är rätt egendomligt att se, att en socialdemokratisk socialminister kan framlägga förslag om att tjänstemän i de lägsta lönegraderna, dessa i 1—5 lönegraderna, skola vara extra ordinarie och alltså stå två löneklasser under de ordinarie, men så fort de haft några års undervisning, placeras de i högre löneklass och få ordinarie anställning. Jag kan icke anse, att ett sådant system är riktigt, och jag hoppas därför, att kammaren följer utskottets förslag.

Det är heller icke så, att i och med denna lönegradsplacering saken är ur världen. Det råder ju enhetlighet i lönesystemet över hela linjen, och går man in för högre placering inom detta begränsade område, blir följden den, att man måste vidtaga liknande åtgärder på många andra ställen. Lönesättningen för befattningshavarna å skyddshemmen kan i stort sett jämföras med den som gäller för befattningshavarna å statens uppfostringsanstalt å Bona. Där äro lärare och klassföreståndare placerade i 17:e lönegraden, medan Kungl. Maj:t här föreslagit en placering i 19:e lönegraden.

Jag anser det helt enkelt behövt med en grundlig översyn av lönesättningen. Utskottet har också ansett, att den kommitté, som fått i uppdrag att utreda de statliga befattningshavarnas löneställning, nämligen 1936 års lönekommitté, bör pröva hela saken i ett sammanhang. Det är ingen fara om man låter det hela anstå ett år. Det föreslås nämligen i propositionen — ett förslag som också utskottet gått in för — att ingen av dessa befattningshavare skola lida minskning i sina löneförmåner. Är det så, att befattningshavarna, medan de voro i landstingens tjänst, hade högre lön än de skulle få enligt den nu föreslagna lönegradsplaceringen, skola de bibehålla sin gamla lön. Därför kommer ingen att lida någon som helst orätt.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Ang. anslag till verksamheten vid skyddshemmen m. m. (Forts.)

Herr **Jansson** i Falun: Herr talman! Endast ett par ord i anledning av dels vad departementschefen anförde, dels vad herr Jonsson i Eskilstuna var inne på.

Gentemot departementschefen vill jag säga, att det är alldeles självklart, att saken ställt sig annorlunda, om man från början benat upp frågan och sagt: så och så många ha varit i landstingens tjänst; de ha visat sig fullt kompetenta och äga full kompetens för att upprätthålla tjänsten, de skola föras upp på ordinarie stat. Men vi ha icke fått den uppfattningen av propositionen, att detta varit meningen, utan att man i stället velat taga en viss grupp inom varje skyddshem och uppföra dem på ordinarie stat. Det står icke med ett ord omnämnt, att de tidigare innehåft tjänst. Men även om de haft det, borde väl ändå det uppseende, som skyddshemmens skötsel väckt under den senaste tiden, kunna förklara, att vi i utskottet velat ställa oss litet försiktiga, när det gäller att välja personal. Detta gentemot departementschefen.

Så vill jag påpeka, att jag för min del icke lagt ekonomiska synpunkter på denna fråga utan att jag har lagt uteslutande skyddshemssynpunkter på den, d. v. s. jag har önskat, att skyddshemmen skola bli verkliga skyddshem. Vi ha satt dem i första planet, personalen i andra planet. Reservanterna synas vilja sätta personalen i första och skyddshemmen i andra planet. Det är ingen olycka skedd, om det först nästa år vid denna tid kan bli en placering på ordinarie stat. Skyddshemmen började sin verksamhet den 1 januari i år, och då blir det ju ingen lång väntetid. Utskottets förslag förefaller mig både klokt och förnuftigt och till skyddshemmens gagn och nytta. Det är därför jag ställt mig på den ståndpunkten. För mig har det icke gällt vare sig ekonomiska synpunkter eller personal-synpunkter utan hemmens ordentliga skötsel. När man lägger ned stora summor på dessa hem, böra de också kunna fylla sin uppgift på ett fullt tillfredsställande sätt.

Herr **Råstock**: Herr talman! Jag föranleddes begära ordet då herr Jansson som företrädare för utskottsmajoriteten ville göra gällande, att det uteslutande varit omsorg om skyddshemmen, som gjort, att man velat giva en del av de nu i landstingens tjänst anställda en lösare ställning än de tidigare haft. Det är ett underligt sätt att resonera. Lika egendomligt är det, när herr Hansson i Rubbestad som auktoritet på detta område åberopar de två ansedda institutionerna statskontoret och lönenämnden. Jag skulle i all stillsamhet vilja fråga: ha statskontoret och lönenämnden i detta fall verkligen kommit ihåg, att befattningshavarna på de viktigaste posterna här skola rekryteras från folkskollärarna. Ha de icke kommit ihåg detta, ha de gjort sig skyldiga till ett grundfel, så vitt jag förstår. Enligt riksdagens beslut i fjol måste det innebära en återgång för en lärare till sämre förhållanden, om han efter att ha haft en ordinarie plats tager den lösa ställningen som extra ordinarie vid ett skyddshem. Detta är mitt sätt att resonera, och jag tror, att det håller ganska bra.

Jag skulle icke ha lagt mig i denna sak i utskottet eller här, om det icke varit så, att jag som landstingsordförande i Örebro län nödgats göra vissa erfarenheter, som till fullo bestyrka vad den förste talaren, herr Weijne, sade om svårigheten att få förstklassig personal och om vikten härav.

Jag ber, herr talman, att med dessa enkla ord få yrka bifall till reservationen.

Herr **Weijne**: Herr talman! Jag föranleddes att begära ordet av herr Hansson i Rubbestad, som korrigerade mig utan att korrigera mig. Jag sade inledningsvis, att på det stora hela taget hade det icke varit någon oenighet om

Ang. anslag till verksamheten vid skyddshemmen m. m. (Forts.)

löneplaceringen men att det varit strid om lärarnas löneplacering. Då uppträder herr Hansson i Rubbestad och menar, att vad jag sagt i allmänhet icke gäller, eftersom det varit strid om lärarnas löneplacering. Den saken har jag redan vidrört, och jag gick noga in på den för att visa, att placeringen i B 19 icke var orimlig.

Sedan säger herr Hansson i Rubbestad, att den kommitté, som arbetat på denna fråga, föreslagit lärarnas placering i B 17. Jag tillhörde denna kommitté. Varför föreslog man en sådan placering? Jo, man utgick ifrån folkskollärarnas löneställning vid det tillfället, som ansågs motsvara B 15, och ville placera vederbörande två lönegrader högre. Nu äro folkskollärare, som ha den längsta tjänstgöringen, placerade i B 17, och en klar konsekvens är då, att lärarna vid skyddshemmen placeras i B 19. Jag vill nämna, att när det gäller blind- och dövstumundervisningen har man delvis fastställt och delvis framställt förslag om att lärarna skola placeras i B 20. Jag tror, att skyddshemsarbetet är minst lika betungande.

Så försökte herr Hansson i Rubbestad sig på en liten fint, när han sade, att man ömmar för dessa mellangrupper, men icke för de lägre befattningshavarna. Vill herr Hansson slå upp sidan 8, skall han få se en grupp, som jag för min del ömmar oerhört för, nämligen de lärare, som skola handha yrkesundervisningen. För dem är lönegrad B 12 tillstyrkt av praktiskt taget alla myndigheter. Om vi tänka oss en skicklig yrkesman, som har en anställning, tror herr Hansson att han lämnar denna och går in i skyddshemsarbetet, om han vet, att anställningsförhållandena där bli lösliga under flera år framåt? Nej, man behöver bjuda dessa yrkesmän en tämligen god lön och fast anställning, om man skall kunna räkna med deras arbete.

Jag är själv i likhet med herr Bergquist ordförande i en skyddshemsstyrelse, och jag skulle med verkligt bekymmer emotse rekryteringen av yrkeslärarebefattningarna, om man icke kunde lova sökande att efter en tids provtjänstgöring få fast anställning.

Till herr Jansson i Falun vill jag säga, att reservanterna ingalunda tänkt på personalen först och organisationen sedan. Det är så, att man kan icke draga ett streck mellan personalen och organisationen, ty organisationen blir sådan som personalen förmår att göra den. Och här gäller det i särskilt hög grad, att det är personalen, som ger organisationen dess värde.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Persson i Falla: Herr talman! I den fråga, som nu debatterats, nämligen om personalen skall ställas på extra eller ordinarie stat, har jag avslutit mig till utskottets förslag och är övertygad om att de olyckor, herr Weijne och andra målat upp, äro synerligen överdrivna. I likhet med herr Jansson i Falun har jag den uppfattningen, att det kan vara en försiktighetsåtgärd att under en kort övergångstid ställa vederbörande på extra stat.

Jag begärde ordet närmast för en annan detaljfråga, nämligen husmödrarnas löneplacering. Jag anser nämligen, att den visar en mycket markant undervärdering av det husliga arbetets betydelse. Om vi se på sidan 8 i utlåtandet, finna vi där en uppställning av tjänstemännen efter lönegrad, och jag skall be att få taga upp ett litet avsnitt. Vi ha där 2 biträdande lärarinnor, tillika husmödrar, i B 11, 6 husmödrar och biträdande lärarinnor i B 6 och 3 husmödrar i B 6. Det är en mycket väsentlig skillnad härvidlag, som motiveras på sidan 6. Det citeras där vad departementschefen anført, och det heter: »I likhet med lönenämnden är jag av den åsikten, att för ifrågavarande befattningshavare olika löneställning bör fastställas, allt eftersom tyngdpunkten i verk-

Ang. anslag till verksamheten vid skyddshemmen m. m. (Forts.)
samheten ligger på det pedagogiska eller det husliga området. I det förra fallet bör befattningen rubriceras biträdande lärarinna, tillika husmoder, och hänförs till lönegraden B 11, medan i det senare fallet tjänsten bör benämnas husmoder och biträdande lärarinna samt placeras i lönegraden B 6. Regeln torde böra bli den, att den lägre befattningen inrättas vid skolhem, där särskild lärare finnes, och den högre befattningen vid skolhem, där så ej är förhållandet.»

Så vitt jag förstår, vittnar detta om en mycket markant undervärdering av det husliga arbetets betydelse, som icke är begränsad till denna proposition endast utan som gör sig gällande på en hel mängd områden. Jag är övertygad om att denna allmänna undervärdering i hög grad har bidragit till den kris inom det husliga arbetet, som vi för närvarande ha i vårt samhälle. Vi skola också komma ihåg, att dessa husmödrar måste ha en ofta ganska kostsam utbildning för sin uppgift. Det går icke att ha vem som helst på sådana befattningar.

Jag har här i min hand en av Svenska Kvinnoföreningars Samarbetskommitté avgiven promemoria just i anledning av denna proposition, och jag skall be att få läsa upp ett litet avsnitt. »Med avseende på den lägre personalen vilja vi framhålla den ogynnsamma lönegradsplacering som husmodern vid goss-hemmen erhållit. Det har ovan framhållits, att husmodern har stora uppgifter att fylla vid dessa hem utöver sin praktiska gärning, vilket gör, att man måste ställa särskilda krav på hennes kompetens. Det synes därför ej rimligt, att hon placeras så lågt som i 6:e lönegraden, d. v. s. fyra lönegrader under de vid goss-hemmen anställda trädgårdsmästarna och arbetsledarna.» Vilken uppfattning man än må ha om denna kommittés kompetens på detta område överhuvud taget, måste man finna, att det är rätt mycket fog för den anmärkning, som här gjorts.

Som frågan ligger till och då det icke finns någon motion att falla tillbaka på, är det ingenting annat för kammaren att göra än att bifalla den placering, som här är föreslagen, men jag har ansett, att frågan ur allmänna synpunkter dock är av den betydelse, att en erinran är väl på sin plats. Det är därför, herr talman, jag önskat göra dessa påpekanden.

Herr Råstock: Herr talman! Jag vill inkassera herr Perssons i Falla intresse för det husliga arbetet och vill på samma gång säga, att jag delar hans uppfattning, att detta många gånger är undervärderat. Men om jag påpekar, att det finns många tiotusentals husmödrar i detta land, vilkas män äro anställda i statens tjänst, som få lov att hushålla på den lönen och mindre — männen få prestera ett arbete åt staten och ha kanske lön enligt 5. lönegraden — kan det hända, att det icke blir så mycket kvar av bevisföringen. Dessutom får man komma ihåg, att det många gånger är ogifta kvinnor, som ha dessa befattningar. Och om de icke äro ogifta, är det vanligen så, att de ha sina män anställda vid skyddshemmet ifråga. Då bli avlöningsförhållandena ändå icke så dåliga.

Herr Jansson i Falun: Herr talman! Bara ett par ord i anledning av herr Råstocks förra anförande. Han klagade över att de befattningshavare, som varit anställda hos landstingen, skulle komma i ogynnsammare ställning. Det är icke riktigt. De få behålla den ställning de haft tidigare. Är det så, att lönen enligt utskottets förslag blir högre, få de den, blir den lägre, få de behålla den de haft förut. Jag skulle vidare tro, att dessa befattningshavare ha stora utsikter att bli ordinarie om ett år. Om propositionen varit uppdelad på det sätt jag nämnde förut, hade saken ställt sig på ett annat sätt. Som den

Ang. anslag till verksamheten vid skyddshemmen m. m. (Forts.)

nu ligger till och då man vill, att man skall göra befattningshavarna ordinarie överlag, ha vi ansett oss böra bestrida detta. Löneskillnaden är icke så stor. Vi ha låtit utreda den saken. Enligt reglerna skall lönen för en icke ordinarie vara två löneklasser lägre än för en ordinarie, men genom att riksdagen lämnar anslag till betalning av icke ordinaries pensionsavgifter i viss omfattning, blir den i verkligheten bara ungefär en löneklass lägre. Jag menar således, att det är ingen fara i lönehänseende. Och när det gäller de tidigare av landstingen anställda äro herr Råstöcks farhågor alldeles ogrundade.

Herr Persson i Falla: Herr talman! Den anmärkning utskottets ärade ordförande nyss gjorde tycker jag icke är särdeles vägledande i denna fråga. Hur kan det vara rimligt att göra en jämförelse sådan som han gjorde? Man skall väl jämställa befattningshavare vid samma anstalt eller vid olika anstalter av liknande karaktär. Här gör han jämförelse med befattningshavare, som stå i 5. lönegraden. Dessa befattningshavare i 5. lönegraden ha aldrig behövt kosta på sig någon utbildning, utan den utbildning de ha, ha de fått gratis i tjänsten. Men de husmödrar, det här är fråga om, måste för sin tjänst skaffa sig en utbildning, som för dem ställer sig i många fall ganska dyrbar.

Vad sedan beträffar det förhållandet, huruvida en husmoder är gift eller ogift, tycker jag, att den synpunkten icke hör hit. Vi ha aldrig låtit sådana synpunkter spela in. Det är en sak för sig. Jag har icke gjort någon vädjan till barmhärtighet, som herr Råstock vill göra gällande. Jag har endast velat visa på, att man gör olika värdering av olika slags arbete, en värdering, som ur samhällets synpunkt är skadlig och för dem det här gäller är orättvis.

Häruti instämde fröken *Andersson*.

Herr Råstock: Herr talman! För att börja med den siste talaren, som säger, att befattningshavare i så låga lönegrader icke behöva kosta på sig ett öres utbildning, skall jag be att få fråga: hur vet han det?

Till herr Jansson i Falun vill jag säga, att han slog in öppna dörrar. Jag har aldrig klagat över den saken. Herr Jansson förutsätter i sitt resonemang att jag icke läst utskottets utlåtande. Det står tydligt där, vilket jag kan meddela till kammarens upplysning, ifall någon händelsevis icke läst det, att i Örebro län ha vi nyss reglerat lönerna, och då lönerna enligt det lönereglemente, som nu föreslås av Kungl. Maj:t, äro något lägre, har det måste införas en övergångsbestämmelse som medför rätt för vederbörande att behålla det de ha i lön. Vi ha för vår del velat avlöna folk litet hyggligare än vanligt för att få kvalificerad personal. Så enkelt ligger saken till.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till Kungl. Maj:ts proposition i ämnet; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Weijne begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 91, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit Kungl. Maj:ts proposition i ämnet.

Ang. anslag till verksamheten vid skyddshemmen m. m. (Forts.)

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nejpropositionen, vadan kammaren bifallit Kungl. Maj:ts proposition i ämnet.

§ 11.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 275, med förslag till beredskapsstat för budgetåret 1938/39; och nr 278, angående avstående till viss ytterligare del av det allmänna arvsfonden tillfallna arvet efter häradsdomaren Johan Alfred Nilsson från Torpa socken.

Dessa propositioner bordlades.

§ 12.

Ang. anslag till vattendomsstolarna: avlöningar m. m.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört statsutskottets utlåtande, nr 92, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Vattendomsstolarna: Avlöningar m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1:o) angående vattendomsstolarna: avlöningar.

I en den 4 februari 1938 dagtecknad proposition, nr 143, hade Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden, föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordad personalförteckning för vattendomsstolarna, dels fastställa av departementschefen förordad avlöningsstat för vattendomsstolarna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39, dels ock till Vattendomsstolarna: Avlöningar för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 234,800 kronor.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle Västerbygdens vattendomsstols kansli bibehållas vid förläggning inom domstolens verksamhetsområde men förflyttas från Vänersborg till Göteborg.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehåft

dels en inom andra kammaren av herrar *Hansson* i Rubbestad och *Gustafson* i Kasenberg väckt motion, nr 374, vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition måtte uttala, att Vänersborg borde bibehållas som förläggningsort för Västerbygdens vattendomsstol;

dels ock en inom samma kammare av herr *De Geer* i Lesjöfors väckt motion, nr 377, vari föreslagits sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag, att Västerbygdens vattendomsstol skulle förflyttas till Stockholm i stället för till Göteborg, eller alternativt, att förläggningsfrågan skulle göras till föremål för vidare utredning, innan beslut fattades om förflyttning från Vänersborg.

Utskottet, som funnit det välbetänkt, att Västerbygdens vattendomsstols kansli bibehölls vid en förläggning inom domstolens verksamhetsområde, men som icke kunnat finna tillräckliga skäl anförda för en förflyttning av samma kansli från Vänersborg till Göteborg, hemställde under denna punkt,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herrar *Hanssons* i Rubbestad och *Gustafsons* i Kasenberg motion (II:374) samt med avslag å herr *De Geers* motion (II:377), måtte

Ang. anslag till vattendomstolarna: avlöningar m. m. (Forts.)

- a) godkänna i utskottets hemställan intagen personalförteckning för vattendomstolarna;
- b) godkänna i utskottets hemställan likaledes intagen avlöningsstat för vattendomstolarna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1938/39;
- c) till Vattendomstolarna: Avlöningar för budgetåret 1938/39 anvisa ett förslagsanslag av 231,700 kronor.

Punkten föredrogs, och anförde därvid:

Herr De Geer i Lesjöfors: Herr talman! Den rättssökande allmänheten har en helt annan ställning, när det gäller vattendomstolarna än när det gäller vanliga domstolar. I det senare fallet behöver man ju ofta besöka domstolarna. När det gäller vattendomstolarna, förekommer detta ytterst sällan. Jag har själv varit med vid handläggningen av flera mål vid vattendomstol men aldrig behövt besöka något kansli. I stället komma vattendomstolarna till allmänheten vid syneförrättningarna. Ur den synpunkten spelar alltså domstolens förläggning inte så stor roll för allmänheten. När någon är part i ett vattenrättsmål, har han större intresse av att besöka sina juridiska rådgivare ävensom den tekniska sakkunskapen, representerad av konsulterande ingenjörer, och alla dessa äro ju bevisligen koncentrerade till huvudstaden. Men ur domstolarnas synpunkt är det ju alldeles klart, att en centraliserad förläggning till Stockholm är en fördel, dels med hänsyn till en enhetlig behandling av ärendena, dels med hänsyn till planläggningen av ärendena och inte minst med hänsyn till ett effektivt utnyttjande av vattenrättsingenjörerna. Denna senare fråga har ju särskilt aktualiserats för dagen med anledning av att Kungl. Maj:t och även utskottet föreslagit inrättandet av en femte vattenrättsingenjörsbefattning. Med anledning av min motion i ärendet har jag kommit i kontakt med några av vattenrättsdomarna, och till min överraskning har jag därvid erfarit, att vattenrättsdomarna inte varit i tillfälle att yttra sig i denna sak. Den vattenrättsdomare, som av förslaget närmast beröres, har den uppfattningen, att denne femte ingenjör inte är nödvändig, om vi få en centralisering av de tre domstolarna till Stockholm. Men även om förläggningen av Västerbygdens vattendomstol bibehålles i Vänersborg, ställer sig en av de tre vattenrättsdomarna — och inte bara han — mycket tveksam till frågan, om en femte ingenjör är nödvändig. En vattenrättsdomare yttrade, när jag talade med honom: »Jag som eventuell chef för denne nye befattningshavare kan inte se, att jag har någon arbetsuppgift att lämna åt honom; efter allt att döma kommer en stor del av den nya befattningshavarens tid att gå åt till att sitta på tjänsterummet och rulla tummarna.» Det är vattenrättsdomarens i Västerbygdens vattendomstol uppfattning. Det gäller här en verkligt högt kvalificerad befattningshavare. Kunna verkligen statsmakterna stå till svars med att sätta till en sådan, när de, som skola ge honom arbete, dels ställt sig tveksamma, dels direkt avråda, därför att de inte ha några arbetsuppgifter att lämna honom? Jag utprepar ännu en gång, att domaren i Västerbygdens vattendomstol säger: »Jag kan inte se, att jag kan ge honom tillräckligt arbete.» Kungl. Maj:t och utskottet stöda sig på en uppskattning av arbetsuppgifterna, men vattenrättsdomarna tala av erfarenhet. Utredningen talar om antalet mål, men antalet mål spelar en bra liten roll. Det är målens karaktär som är avgörande.

Med anledning härav ber jag, herr talman, att få yrka återremiss av ärendet till utskottet, så att vattenrättsdomarna, vilka ärendet framför allt berör, få tillfälle att yttra sig.

Ang. anslag till vattendomstolarna: avlöningar m. m. (Forts.)

Herr Lithander: Herr talman! Det är kanske med denna fråga, liksom med så många andra, när det gäller till vilken ort en institution skall förläggas, på det sättet, att olika meningar göra sig gällande och att många gånger tungt vägande skäl kunna anföras från olika håll. Men jag tror, att man är på fast mark, om man i detta fall tar hänsyn till vad som står i den kungl. propositionen på sidan 40, där departementschefen säger: »Det är min avsikt att sedermera föreslå Kungl. Maj:t att Västerbygdens vattendomstol bibehålles vid förläggning inom sitt domsområde.» Om man skulle gå den väg, som den siste ärade talaren förordat och som statsutskottets majoritet förordat, går man en väg, som är alldeles stick i stäv mot den linje man eljest plägar följa, när man försöker få domstolarna förlagda inom sina domsområden. Det kan ju vara sant, att vattendomstolarna inte äro fullt analoga med andra domstolar, men även för dem torde den regeln gälla i hög grad. Det kan ur många synpunkter inte vara önskvärt, att man söker att så mycket som möjligt centralisera allt till huvudstaden, utan det är en given önskan från olika delar av landet, att det blir en uppdelning därvidlag, såsom det skett med våra hovrätter, och att man alltså fortgår på den vägen.

Statsrådet säger vidare, att det föreligger tre olika förslag ifråga om lokal förläggning av domstolens kansli, nämligen Vänersborg, Göteborg och Karlstad. »Av dessa orter anser jag», säger statsrådet, »på skäl som av advokatsamfundets västra avdelning samt av länsstyrelsen i Göteborg och Bohus län utförligt angivits, Göteborg vara att obetingat föredraga.» Jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på, att statsrevisorerna påtalat bristen på brandsäkra arkivlokaler i Vänersborg. Om förläggningen till Vänersborg skall fortsätta, får staten alltså på ett eller annat vis gå in för en nybyggnad, som fyller de betingelser, vilka kunna uppställas ifråga om den säkra förvaringen av dessa handlingar, ty om dessa skulle brinna upp eller förkomma, skulle det naturligtvis vålla en alldeles oerhörd svårighet. Då ber jag också att få fästa uppmärksamheten vid att i Göteborg finns det i riksbankens eget hus färdiga lokaler, lämpliga för ändamålet, till förfogande utan någon nybyggnad och givetvis utan någon orimlig kostnad.

Jag kan därför, herr talman, för mitt vidkommande inte se annat än att det vore önskvärt, att kammaren och riksdagen ville följa Kungl. Maj:ts förslag i denna fråga, till vilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Hellberg: Herr talman! Jag är i allt väsentligt förekommen av herr Lithander, men jag skulle i alla fall vilja stryka under, att när statsutskottet förklarar, att det inte kan finna tillräckliga skäl anförda för en förflyttning av kansliet från Vänersborg till Göteborg, ansluter det sig samtidigt till den uppfattning, som framförts i en motion, där man talar om, att Vänersborg med hänsyn till sitt läge inom domsområdet och med hänsyn till de billigare levnadskostnaderna skulle vara att föredraga framför Göteborg. Hur ligger då Göteborg inom detta domsområde? På sidan 2 i utskottets utlåtande finns en specifikation över de trakter, som tillhöra domsområdet, och där läser man bl. a., att dit höra vissa delar av Jönköpings län, vissa delar av Kronobergs län, vissa delar av Hallands län, vidare de typiska västgötalänen, Älvsborgs och Skaraborgs län, vidare Göteborgs och Bohus län, Värmlands län och något av Kopparbergs län. Jag kan inte med bästa vilja i världen förstå, att Vänersborg skall ur kommunikationssynpunkt ligga bättre till än Göteborg. Därför kan jag inte finna mig övertygad av den punkten i utskottets motivering.

Då utskottet talar om lockelsen med de billigare levnadskostnaderna i Vänersborg, känner jag mig inte heller riktigt övertygad. Det är väl en fråga,

Ang. anslag till vattendomstolarna: avlöningar m. m. (Forts.)

som närmast angår vederbörande domare och tjänstemän i vattendomstolen. Men om man läser sidan 25 i Kungl. Maj:ts proposition nr 143, finner man, att vattendomstolen ifråga ingalunda vill ställa sig avvisande mot tanken på en förflyttning till Göteborg, om domstolen nämligen finge dessa av densamma önskade egna ingenjörer. Jag tror därför inte, att de billigare levnadskostnadernas tjusning påverkar vederbörande domares och tjänstemäns uppfattning i frågan så mycket. Jag hade ursprungligen tänkt ansluta mig till herr De Geers återremissyrkande, men jag ber i stället, herr talman, att få ansluta mig till det av herr Lithander framställda yrkandet.

Herr **Hansson** i Rubbestad: Herr talman! Jag är inte förvånad över att de sista ärade talarna gingo in för att Göteborg skulle vara förläggningsort för den ifrågavarande domstolen. Bägge äro ju göteborgare, och det är ju klart, att man gärna intresserar sig för lokala intressen. Men om man ser saken mer ur allmän synpunkt, får man nog ställa sig på en annan ståndpunkt. Den siste ärade talaren sade, att Göteborg skulle vara mera centralt beläget än Vänersborg i det område, det här gäller. Men var och en, som vill slå upp kartan och titta efter, skall utan tvivel finna, att Vänersborg är mycket mera centralt beläget inom detta område. En annan sak, som gör, att man i fråga om förläggningen av denna domstol måste stanna inför Vänersborg, är det påpekande, som vattenrättsdomaren gör, när han säger, att i framtiden komma nog de flesta målen att handläggas i Värmland och trakterna där omkring. Och då vet var och en, att Vänersborg ligger 10 till 12 mil närmare Värmland än Göteborg gör. Ur den synpunkten torde alltså Vänersborg obetingat vara att föredraga.

Här anfördes av herr Lithander, att arkivlokalerna i Vänersborg skulle vara bristfälliga. Det har varit så hittills, beroende på att det icke varit bestämt, om domstolen skulle bli kvar där eller inte. Den saken är emellertid nu ordnad. Vänersborgs stad har förklarat sig ämna ordna den saken på bästa sätt, därest det blir så, att domstolen förlägges till Vänersborg. Då herr Lithander påpekade, att i riksbankens hus i Göteborg finns det plats för ifrågavarande arkiv, så är det ju klart, att där finns plats för detta, men länsstyrelsen har förklarat, att om dessa lokaler kunna på mera förmånligt sätt uthyras till någon annan, förutsätter man, att då det nya länsstyrelsehuset skall uppföras, skall man gå in för att däruti inreda lokaler för vattendomstolen. Följaktligen räknar man med att där anordna lokaler för ändamålet. Det är ju klart, att i Göteborg bli både byggnadskostnader och annat dyrare än i Vänersborg. Ur statens synpunkt kan det därför inte vara den ringaste anledning att gå in för att förflytta domstolen till Göteborg.

Herr Hellberg nämnde, att man i en viss motion, som framkommit i detta ärende, pekat på, att det skulle vara billigare levnadskostnader i Vänersborg än i Göteborg, men det spelade enligt hans mening ingen roll, ty det skulle ändå bli befattningshavarna, som finge bära kostnaderna. Ja, om det vore så, att staten till alla befattningshavare, vare sig de bo på billigare eller dyrare ort, skulle betala samma lön, spelade det ingen roll. Då bleve det vederbörandes ensak. Men nu är det så, att staten kompenserar levnadskostnaderna på ett visst sätt, så att vid domstolens förläggning till Göteborg bli kostnaderna per år 3 till 4 tusen kronor dyrare än om förläggningen bibehålles i Vänersborg. Om man därför går in för en fortsatt förläggning till Vänersborg, gör staten en besparing, på samma gång som detta utan tvivel är till stor fördel för innebyggarna i hela detta stora område.

Beträffande kostnaderna är det inte bara lönefrågan det gäller utan framförallt resekostnaderna, inte bara för befattningshavarna i domstolen utan ock-

Ang. anslag till vattendomstolarna: avlöningar m. m. (Forts.)
så för nämndemännen, som skola vara närvarande vid förrättningarna. Skola dessa resa till Göteborg, blir det betydligt dyrare, än om de skola resa till Vänersborg.

Av detta torde framgå, att det ur statens synpunkt är absolut fördelaktigare att bibehålla domstolens förläggning och att inte förflytta den.

Det förslag, som framstälts av herr De Geer om återremiss, anser jag inte vara befogat, ty denna fråga är så grundligt prövad i utskottet, att det inte finnes något skäl för detta yrkande. Avsikten med hans yrkande var naturligtvis att få domstolen förflyttad till Stockholm. Men jag tycker, att departementschefen har så grundligt tagit ställning till den frågan, att även herr De Geer borde ha blivit övertygad i detta avseende. Jag tycker, att domstolens förläggning inom domsområdet är så klart motiverad i propositionen, att någon tvekan därom inte kan råda. Advokatavdelningen i Göteborg framhåller sålunda, att domstolarna och framför allt underdomstolarna alltid ansetts böra vara förlagda så centralt som möjligt inom sina respektive domkretsar. Domstolsledamöterna borde leva mitt uppe i det pulserande liv, vars rättsliga frågor de skulle bedöma. I enlighet med denna princip hade också rikets hovrätter äntligen börjat uppdelas för att förläggas i närmare kontakt med sina respektive domsområden. Principen gällde icke minst för vattendomstolarna, första instansens domstolar i vattenmål. Av stor betydelse för arbetet och rättsskipningen vid dessa domstolar vore, att såväl de juridiskt som de tekniskt bildade ledamöterna kunde förskaffa sig en intim kännedom om de lokala förhållandena i respektive domkretsar. Denna intima kännedom kunde icke erhållas i samma utsträckning, om ledamöterna bodde långt bort från domsområdet, som om de bodde i centrum av detta.

Att alltså förflytta domstolen till Stockholm anser jag inte kan komma i fråga.

Som saken nu ligger till ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Casenberg* instämde häruti.

Herr **Hult**: Herr talman! Jag skulle inte ha velat motsätta mig en förflyttning av den ifrågavarande domstolen från Vänersborg till Göteborg, därest det enligt min mening hade anförts tillräckligt starka skäl för en sådan åtgärd. De skäl som anföras koncentreras till tre punkter. Den första är, att Göteborg skulle ha ett mycket betydelsefullt centralt läge. För det andra säger man, att där skulle vara väsentligt bättre tillgång på juridiska biträden för de rättssökande. Det tredje skälet som man åberopar är tillgången på lämpliga expeditiionslokaler.

Vad beträffar Göteborg såsom centralpunkt för domstolsområdet förhåller det sig ju på det sättet, att om man drar en linje i öster och väster, ligger Göteborg fullkomligt i en utkant. Och drar man en linje i de andra väderstrecken, d. v. s. i söder och norr, befinner sig ju mittpunkten av domstolsområdet några mil norr om Vänersborg. Ur den synpunkten kan det alltså inte rent geografiskt påstås, att Göteborg har ett centralt läge. Vad som från denna synpunkt är viktigast att beakta är dock förbindelserna med huvudstaden, framför allt tågförbindelserna. Och i det hänseendet ber jag att få påpeka, att resetiderna med de fem snälltåg under dygnet, genom vilka Västsverige har förbindelse med Stockholm, ställa sig på följande sätt. Det tåg, som avgår klockan 5 på morgonen, är i Göteborg klockan 12, och genom förbindelsen till Vänersborg är man framme där klockan 12.6, således endast 6 minuter senare. Med det andra dagsnälltåget är man i

Ang. anslag till vattendomstolarna: avlöningar m. m. (Forts.)

Vänersborg 20 minuter senare än i Göteborg, med det tredje dagsnälltåget är man i Vänersborg 28 minuter senare än i Göteborg, med det fjärde dagsnälltåget är man i Vänersborg 18 minuter senare än i Göteborg, och med nattsnälltåget är man i Vänersborg 24 minuter tidigare än i Göteborg. Men här är jag villig erkänna, att det föreligger den olägenheten, att om man begagnar sig av sovvagn har man inte den ro, som man har, om resan fortsätter till Göteborg.

Kommer jag så till frågan om förbindelserna med Värmlands och Kopparbergs län. När man där uppe skall besöka Göteborg använder man sig givetvis av Bergslagens järnväg. Jag vill då påpeka, att det torde vara bättre förbindelser med Vänersborg än med Göteborg, enär Öxnered ligger endast 4 kilometer från Vänersborg, och det finns ständig förbindelse med denna stad. Det torde därför vara förmånligare för den rättssökande allmänheten från Värmlands och Kopparbergs län, när den reser med Bergslagens järnväg, att resa den 4 km längre vägen från Öxnered till Vänersborg än att fortsätta den 90 kilometer längre vägen från Öxnered till Göteborg.

Vad sedan automobilförbindelserna beträffar vill jag fästa uppmärksamheten på, att riksvägen väster om Väneren går just igenom Vänersborg. Jag vill inte med detta göra gällande, att Vänersborg skulle ha bättre förbindelser med Stockholm eller med vissa områden inom domsområdet än Göteborg, men jag vill göra det påståendet, att Vänersborg ur trafiksynpunkt ligger lika bra till som Göteborg.

Vad sedan beträffar tillgången på den juridiska sakkunskap, som skall stå den rättssökande allmänheten till tjänst, vill jag påpeka, att vattendomstolen själv uppgivit, att av de 450 ansökningsmål som ingivits till domstolen sedan den 1 januari 1932, endast i 10 fall rättshjälp anlåtats i Göteborg, alltså ett fullkomligt betydelseöst antal.

Att det inte ordnats med lämpliga lokaler i Vänersborg är ju ganska naturligt med tanke på de osäkra förhållanden som varit rådande beträffande domstolens förläggning. Om jag inte är fel underrättad finns det emellertid planer på att staten skall låta bygga expeditionslokaler för överlantmätaren, för landsfogden, för länsarkitekten m. fl. statens befattningshavare, som det är nödvändigt att ordna expeditionslokaler åt. Det skulle ju kunna vara mycket lämpligt att i det sammanhanget också ordna lokalfrågan för domstolen, detta så mycket mer som domstolens arkiv inte gärna torde kunna förläggas annat än i en staten tillhörig byggnad.

Jag anser sålunda att de skäl, som anförts för en förflyttning av domstolen från den plats, där den nu har sitt säte, inte äro tillräckligt bärande, och man bör ju inte i oträngt mål dra de olika statsinstitutionerna från de mindre samhällena till de större. Beträffande detta speciella fall vill jag särskilt nämna, att den stad, där domstolen nu har sitt säte, torde vara en utav de allra mest skattetyngda städerna i vårt land. Den har nämligen så hög skatt, att den åtnjuter bidrag av skatteutjämningsmedel. Ur den synpunkten kan det också vara av betydelse, att denna lilla stad får behålla det skatteunderlag, som utgöres av domstolstjänstemännens avlöningar.

Herr talman! På av mig här anförda skäl ber jag att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **Westman**: Herr talman! Till att börja med ber jag att få framföra min tacksamhet till statsutskottet därför att utskottet i fråga om den huvudsynpunkt, som ligger till grund för propositionen, intagit samma ställning som denna. Själva huvudsynpunkten är den, att man inte skall centralisera vattendomstolarna till Stockholm.

Ang. anslag till vattendomstolarna: avlöningar m. m. (Forts.)

Förhållandet är ju att riksdagen beträffande hovrätterna gått in för en decentralisering. Man vill förlägga landets hovrätter till de särskilda orter, där de skola utöva sin verksamhet för befolkningen. Det senaste exemplet på detta är inrättandet av hovrätten för övre Norrland. När således tendensen för hovrätterna är att de skola spridas, skulle det vara alldeles i strid härmed, ifall man i fråga om vattendomstolarna skulle tillämpa en helt annan ståndpunkt och centralisera dem till Stockholm. Decentraliseringen av vattendomstolarna medför emellertid åtminstone för tillfället ett större behov av arbetskraft än vad förhållandet skulle bli, ifall man ginge in för en centralisering och förlade den vattendomstol, som det nu är fråga om, till Stockholm. Utskottet har emellertid ställt sig välvilligt till Kungl. Maj:ts begäran om den förstärkning av arbetskrafterna vid Västerbygdens vattendomstol, som är nödvändig med hänsyn till domstolens förläggning i domsagan. Det är detta som gläder mig i utskottets utlåtande.

Herr De Geer ville i sitt anförande göra gällande, att det överhuvud taget inte skulle vara behövt att förstärka arbetskrafterna vid vattendomstolen, i fall man läte den ligga inom domsagan. Han åberopade därvid ett uttalande av vattenrättsdomaren. Av allt att döma måste detta ha varit ett synnerligen privat uttalande. Jag har mig inte bekant, om herr De Geer hade något slags bemyndigande av vattenrättsdomaren att framföra detta uttalande här i kammaren. Vattenrättsdomaren har haft tillfälle att yttra sig officiellt i ärendet. Vad han därvid har sagt finner man på sid. 25 i propositionen, där han säger, att han hittills haft så mycket arbete, att han kunnat bereda full sysselsättning åt den vattenbyggnadstekniska ingenjören, låt vara att han ställer sig litet tveksam, om han även i framtiden skall kunna bereda honom lika mycket arbete. I propositionen återfinnes dessutom en utredning angående antalet balanserade mål vid vattendomstolarna. Av denna finner man, att vattendomstolarnas arbetsbörda stiger år från år. Man har under sådana förhållanden kommit till den slutsatsen, att det finns fullgoda skäl för att begära ännu en vattenbyggnadsteknisk ingenjör. Jag vill säga, att det är mycket möjligt att, även om man förlade domstolen till Stockholm, det om några år, skulle visa sig, att arbetsbördan blivit så stor, att man även i så fall måste anställa ytterligare en vattenbyggnadsteknisk ingenjör. Jag kan således inte finna, att de tvivel, som herr De Geer framställde rörande behovet utav en förstärkning av arbetskraften vid domstolen, äro grundade.

När det sedan har gällt att bestämma var inom domsagan vattendomstolen borde förläggas, ha själfallet olika synpunkter kunnat göra sig gällande. För min del har jag föreslagit Göteborg, och jag skall be att i allra största korthet få redogöra för de skäl, som därvid varit bestämmande för mig. Jag nämnde nyss, att det pågår en rörelse, som syftar till att spränga de gamla hovrätterna och att lägga ut hovrätter i olika landsändar. Om Göteborgs stad visar sig villig att samverka med Kungl. Maj:t enligt de grunder, som andra städer ha följt i liknande fall, är det stora utsikter för att en hovrätt kommer att förläggas till Göteborg. Under sådana omständigheter finns det starka skäl för en förläggning av vattendomstolen till Göteborg, ty på det viset får man där ett litet juridiskt centrum. Det blir på så sätt tillfälle för domarna i hovrätten och vattendomstolen att samråda med varandra. Det blir naturligtvis också lättare att rekrytera personalen inom vattendomstolen, om denna förlägges till Göteborg. Det är klart att det för en skicklig domare alltid är angenämt att kunna utföra sitt arbete på en ort, där han kan samråda med flera personer, som dela hans intresse för domaryrket, vilket inte kan bli fallet i en stad av Vänersborgs karaktär. Vidare är det klart, att det för rekryteringen av den extra ordinarie personalen är oerhört viktigt att man har att tillgå

Ang. anslag till vattendomstolarna: avlöningar m. m. (Forts.)

personalen vid hovrätten, ty när man till exempel skall anställa extra ordinarie amanuenser är det givet, att det för domstolen är mycket lättare att få sådan arbetskraft i en stad, där en hovrätt är förlagd. Jag ber också att få erinra om, att för Norrlands vidkommande frågan om förläggningen av hovrätten och vattendomstolen lösts på det sättet att båda ha förlagts till Umeå.

Vad saken beträffar sedd ur parternas intresse är det givet, att det är fördelaktigt för dessa att domstolen är förlagd på en ort där det finns tillgång på advokater, som kunna anlitas av parterna. Sådana advokater finnas icke i Vänersborg, men i Göteborg har man däremot advokater, förfarna på det speciella område varom här är fråga.

Jag skall inte inlåta mig på att diskutera kommunikationsmöjligheterna och att jämföra Vänersborg och Göteborg ur kommunikationssynpunkt, som den siste ärade talaren gjorde, ty under alla omständigheter måste man ju anse, att Göteborg är lika lättillgängligt som Vänersborg för dem som skola uppträda inför domstolen.

Jag övergår nu till en för mig betydelsefull synpunkt, nämligen byggnadsfrågan. Det förhåller sig så, att riksdagens revisorer förklarar, att de nuvarande lokalerna, som vattendomstolen har i Vänersborg, äro alldeles otillfredsställande ur säkerhetssynpunkt, och de ha sagt, att man inom kort tid måste vidta åtgärder för en bättre förvaring av vattendomstolens dyrbara arkivalier. I Vänersborg finnes icke någon möjlighet att få en sådan lokal. Vi ha gjort undersökningar i den saken, och det finns inte någon möjlighet att för närvarande finna en brandsäker lokal. Däremot är det ju riktigt att det talas om planer på att bygga ett lantmäterikontor i Vänersborg, och det är möjligt att i en framtid vattendomstolens byggnadsfråga skulle kunna få en lösning i det sammanhanget. Men om Kungl. Maj:t skall beakta vad riksdagens revisorer sagt om önskvärdheten av en snabb lösning av byggnadsfrågan för vattendomstolen i Vänersborg, kommer riksdagen att få tillfälle att ta den frågan under omprövning inom en icke alltför avlägsen framtid. Jag kan inte neka till att jag drog mig för att föreslå en förläggning, som skulle medföra en så gott som omedelbar byggnadsfråga. En förläggning till Göteborg däremot är fördelaktig ur den synpunkt, varom jag nu talar, därför att det i riksbankens hus finns lokaler att hyra, som äro fullt lämpliga för vattendomstolen. Under sådana omständigheter finns det naturligtvis ingen som helst anledning att tänka sig att Kungl. Maj:t skulle i Göteborg bygga vare sig ett särskilt hus åt vattendomstolen eller i någon byggnad, som skall uppföras, reservera lokaler för vattendomstolen. Kan man få hyra av riksbanken, är det ur statens synpunkt lika fördelaktigt som om staten skulle uppföra en egen byggnad. Om man väger dessa alternativ emot varandra, måste man ovillkorligen till Vänersborgs nackdel anföra detta så gott som omedelbart uppträdande behov av en nybyggnad.

Att domstolen förlagts till Vänersborg beror för övrigt på en ren tillfällighet. Det beror inte på att man efter en omsorgsfull prövning av rätt förläggningssort bestämt sig för att Vänersborg skulle vara den bästa, utan det beror därpå att den vattenrättsdomare, som fanns vid den tidpunkt då vattendomstolen kom till, bodde i Vänersborg och hade en villa där. Därtill kom det stora målet om Väners borgs reglering, och under den tid detta pågick kunde det ju vara befogat, att vattendomstolen stannade kvar på den ort till vilken den kommit på grund av denna tillfällighet.

Nu är emellertid klart, vilket jag gärna erkänner, att om en stad, och särskilt då en mindre stad, har fått förmånen att till sig få förlagd en offentlig institution, söker man på orten bevara denna förmån. Denna synpunkt underströks ju mycket starkt av den siste ärade talaren på länsbänken, som

Ang. anslag till vattendomstolarna: avlöningar m. m. (Forts.)
framhöll vilket behov Vänersborg har av de skatteinkomster, som tillfalla staden på grund av att vattendomstolen är där förlagd. Den ärade talaren riktade till mig ungefär samma vädjan som en gång i tiden profeten Nathan riktade till konung David, när han sade till honom, att man inte skall ta ifrån den fattige hans enda lamm. Det är klart, att en sådan vädjan, alltid väcker mänskliga känslor hos kammarens ledamöter, och jag är naturligtvis ingalunda oberörd av synpunkten.

Men på grund av att jag varit skyldig att se denna förlägningsfråga ur organisatorisk synpunkt har jag kommit till ett annat resultat, och jag vidhåller den meningen, att om man vill lösa denna fråga på det sätt, som är bäst med hänsyn till vårt rättsväsende, så bör man förlägga domstolen till Göteborg.

Herr **De Geer** i Lesjöfors: Herr talman! Jag vill bara påpeka, att mitt återremissyrkande var motiverat av den omständigheten, att det kan ifrågasättas om en femte vattenbyggnadsteknisk ingenjör är nödvändig eller ej. Det är dock fråga om en årlig utgift på minst 12,000 kronor, och det anser jag vara skäl för ett återremissyrkande så att vattendomstolarna kunna få tillfälle att *officiellt* yttra sig i den saken.

Vad beträffar själva förlägningsfrågan vill jag bara erinra om, att för någon tid sedan låg Österbygdens vattendomstol i Hedemora. Den har sedermera flyttats från Hedemora till Stockholm, och såväl allmänheten som domstolen äro belättna med denna förflyttning.

Herr **Hansson** i Rubbestad: Herr talman! Av herr justitieministerns anförande förstår man, att det egentligen var två saker, som gjorde, att han har valt Göteborg, nämligen dels den omständigheten, att hovrätten framdeles skulle komma att placeras där, dels hänsyn till lokalfrågan.

Vad hovrätten beträffar, är det ju så, att man icke vet något bestämt om saken och sålunda ej, när den kan komma att bli flyttad till Göteborg. Justitieministern ville göra gällande, att det skulle vara av så stort värde för vattendomstolen att ha tillfälle att rådgöra med hovrättens ledamöter. Jag vill emellertid upplysa om att det också finns jurister i Vänersborg. Vi ha domaren i den vanliga domsagan, vi ha en massa jurister, och vi ha länsstyrelsens assessorer och sekreterare. Alla dessa kan man rådgöra med. Sakkunskap torde alltså finnas även i Vänersborg. Dessutom får man väl förutsätta, att den, som blir utsedd till vattenrättsdomare, skall själv vara något så när inne i saken, så att han icke behöver rådgöra med hovrätten. Detta skäl för en förflyttning till Göteborg kan jag därför icke alls finna bärande.

Vad lokalerna beträffar, är det riktigt, att det icke finns brandsäkra valv för vattendomstolens alla handlingar o. dyl., men detta är, såsom jag i mitt första anförande och som även herr Hult berörde, beroende därpå, att det hittills rätt sådan osäkerhet om man skulle få behålla domstolen. Om domstolen nu förlägges till Vänersborg, har Vänersborgs stad ordnat det så, att lokalfrågan utan vidare skall bli klar och att man skall få både brandsäkra valv och andra lokaler allt efter behov.

Justitieministern gjorde gällande, att det nu fanns plats i riksbankens hus i Göteborg. Man bör emellertid lägga märke till vad länsstyrelsen i Göteborg säger om saken. Denna styrelse meddelar, att därest icke dessa lokaler kunna uthyras fördelaktigare till någon annan än Västerbygdens vattendomstol, skall domstolen kunna få desamma. Annars skall man ordna med lokaler i det nya residenshus, som så småningom skall uppföras. Jag menar alltså, att lokalfrågan ligger icke stort bättre till i Göteborg än den gör i Vänersborg. Det

Ang. anslag till vattendomstolarna: avlöningar m. m. (Forts.)

har ju förut här anförts, att man i alla fall behöver en förvaltningsbyggnad för en hel del institutioner, vägingenjören, lantmäterikontoret o. s. v., och i samband därmed bör man ju också kunna ordna lokalfrågan för Västerbygdens vattendomstol.

Jag tycker, att man bör särskilt tänka på den ekonomiska sidan av denna sak för statens vidkommande. Det blir i Vänersborg billigare resor och lägre löner, och staden är dessutom mera centralt belägen för hela området än Göteborg. Jag håller därför före, att alla skäl tala för att Vänersborg bör bibehållas såsom förlägningsort.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet **Westman**: Herr talman! Jag beklagar, att jag icke var i tillfälle att höra början av den siste ärade talarens anförande, eftersom jag då var skyldig deltaga i en votering i första kammaren. Jag vill emellertid meddela, att det icke finnes hos regeringen ingiven någon som helst förklaring från Vänersborgs stad om att staden skulle åtaga sig någon utfästelse i fråga om byggnadsfrågans lösning. Vidare vill jag meddela, att i fråga om lokalerna i Göteborg förhåller det sig på det sättet, att jag genom direkta underhandlingar med riksbanken fått klart för mig, att lokalfrågan kan lösas på det sätt, som jag angav, nämligen genom att man hyr lokaler i riksbankens hus i Göteborg.

Herr **Jansson** i Falun: Herr talman! När jag för min del har tagit del av propositionen och vad motionärerna ha anført, har jag kommit till den bestämda uppfattningen, att såsom frågan ligger till, tjänar det ingenting till att göra en förflyttning. Det råder ju delade meningar om huruvida man skall förlägga domstolen i Stockholm, Göteborg eller Karlstad, och under sådana förhållanden ha vi ansett, att det är lämpligast att låta domstolen stanna kvar i Vänersborg till dess situationen klarnat något mera. Jag vill gärna erkänna, att departementschefens argumentering i vissa avseenden kan vara bärande, men å andra sidan vill jag framhålla, att det ändå icke kostar mera för domstolen och de juridiska biträden, som den behöver, att resa från Göteborg till Vänersborg än vad det kostar parterna att resa från denna trakt ner till Göteborg och där betala sitt uppehälle. Jag tror sålunda, att om man skall se på parternas intressen, så bör man välja Vänersborg, men om man däremot skall se på advokaternas intressen, så väljer man kanhända Göteborg.

För min del har jag den uppfattningen, att om man kan undvika det, skall man icke sammansläpa alla statliga institutioner till de större städerna. Låt också ett mindre samhälle få behålla en institution, om det visar sig, att det kan ske utan vare sig ekonomisk eller administrativ olägenhet.

Det är detta, som har gjort, att åtminstone jag för min del gått på bifall till motionen, och jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Olsson* i Mellerud och *Werner* i Höjen.

Herr **Hellberg**: Herr talman! Jag blev riktigt rädd, när jag hörde herr Hult ge specifikationer på tidtabeller, att han skulle lyckas visa, hur förskräckligt illa Göteborg låg till ur kommunikationssynpunkt. Jag blev emellertid litet lugnare, när han sedan konstaterade, att han icke anført dessa sämre tågtider, som han gav exempel på, såsom ett bevis för att förbindelserna voro bättre till Vänersborg. Jag skulle för min del aldrig ha tagit upp kommunikationsspörsmålet, om icke utskottet byggt på en enligt min mening fullkomligt felaktigt förutsättning.

Till sist skulle jag vilja rikta ett tack till herr justitieministern för det hal-

Ang. anslag till vattendomstolarna: avlöningar m. m. (Forts.)
 va löftet om en hovrätt i Göteborg. Om bara göteborgarna ställa sig tillräckligt förstående. Jag skulle vilja säga, att när en statsmyndighet är ute som giftoman för att gifta bort en ny hovrätt, är det naturligtvis lämpligt, om giftomannen icke blott ser på brudköpsavgiftens storlek utan även tänker en smula på den miljö, i vilken den nygifta, hovrätten, kan komma att uppträda och det umgänge hon kan få i skilda kretsar, det tillfälle alltså hon kan få att umgås med en stark juridisk sakkunskap inom en erfaren rådhusrätt och många framstående advokater. Jag har velat be herr justitieministern vara vänlik tänka på att det icke bara är beloppets storlek, som skall vara avgörande vid bestämmandet av hovrättens förläggning, utan att även andra omständigheter kunna spela in. Naturligtvis får emellertid vederbörande stad göra sig beredd på stora uppoffringar för att få hovrätten förlagd till sig.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav först propositioner beträffande det under överläggningen framställda yrkandet om återförvisning av förevarande punkt till utskottet för ny behandling, nämligen dels på bifall till berörda yrkande dels ock på avslag därå; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den senare propositionen.

Därefter framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändrat; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkten 2:o).

Utskottets hemställan bifölls.

§ 13.

Ang. förvärv av aktier i vissa järnvägsaktiebolag. Härefter upptogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 93, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående förvärv av aktier i vissa järnvägsaktiebolag jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1:o) angående förvärv av aktier i Hälsingborg—Hässleholms järnvägsaktiebolag.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr **Bagge**: Herr talman! Till detta utskottsutlåtande finnes fogad en reservation av herr J. B. Johansson i Fredrikslund. Reservanten framhåller, att propositionen icke innehåller någon på utredning grundad verklig motive-ring av trafikteknisk eller annan art för denna stora järnvägsaffär, utan att i stort sett endast anføres, att departementschefen »finner det vara av intresse från allmänna synpunkter», att statens järnvägar erhålla den föreslagna majoritetsställningen i ifrågavarande järnvägsaktiebolag.

Han framhåller även en annan sak, som synes mig vara av särskild vikt. Han säger nämligen, att frågan huruvida staten skall övertaga enskilda järnvägar eller icke är en mycket stor och svår fråga, som sedan länge har debatterats och icke utan vidare kan på detta lättvindiga sätt avgöras. Den är för närvarande också, som vi veta, föremål för en stor utredning av 1936 års järnvägskommitté, som skall gå på djupet med dessa problem. Under sådana förhållanden, säger reservanten med fog, hade det väl i alla fall varit lämpligt att först avvakta denna utredning, som för övrigt lär komma att avslutas innevarande år, innan man gör en sådan affär. Vilken ståndpunkt man än intar till denna fråga är det väl rimligt och riktigt, att man har en objektiv grund

Ang. förvärv av aktier i vissa järnvägsaktiebolag. (Forts.)
och en objektiv utredning för sitt bedömande, innan man beslutar sig för saken.

Reservanten säger också, att det förefaller som om det pris, som staten är tvungen att betala, icke skulle vara så särskilt gynnsamt, att det skulle behöva föranleda så stor brådska. Tvärtom är det nog så, att om man lugnade sig en smula, så finns det all anledning antaga, att staten skulle kunna förvärva aktierna till ett lägre pris. Jag tror för min del, att han har alldeles rätt häruti. Jag tror också, att var och en, som något litet sett på sådana affärer, måste säga, att det i varje fall är ytterst sannolikt.

Jag ber sålunda, herr talman, att få summera saken på det sättet: Här föreslås en stor affär för statens räkning i fråga om inköp av enskilda järnvägar, under det att det pågår en synnerligen djupgående utredning i det stora och betydelsefulla spörsmålet, huruvida staten bör lägga sig till med de enskilda järnvägarna eller ej, en utredning man på detta sätt föregriper. Det kan omöjligen vara ett rationellt sätt att gå till väga.

Jag ber också att få påpeka, att vi förra året hade en liknande affär, som gällde Östra centralbanan. Även då försökte vi från vårt håll framhålla, att man icke borde ta detta problem styckevis och därmed undan för undan föregripa utredningens resultat. Man borde väl kunna ge sig till tåls, allra helst som man ju kan vänta att få se utredningens resultat redan innevarande år.

Jag skulle sålunda vilja framhålla, herr talman, att det förefaller mig, som om det sätt, på vilket detta ärende har behandlats, sannerligen icke vittnar om något intresse från Kungl. Maj:ts sida för »planhushållning», ty även den enklaste form av hushållning innebär väl i alla fall, att man icke handlar så, att man först vidtar vissa åtgärder och sedan kommer med en utredning, som skall visa, huruvida dessa åtgärder varit berättigade eller icke.

Att göra något yrkande på denna punkt lär väl icke tjäna något till, såsom frågan ligger till.

Herr Råstock: Herr talman! Jag var på grund av omständigheternas makt icke i tillfälle att höra mer än slutet av vad herr Bagge här anförde. Jag får emellertid säga, att den utredning, som han talade om, kan nog komma att förtgå ganska ostörd av denna lilla affär, ty det är ju icke här fråga om att ändra driftsformerna eller något sådant vid de ifrågavarande järnvägarna utan endast fråga om att vid ett lägligt tillfälle förvärva aktier till visst antal i resp. bolag. Själva inlemmandet i statsbanorna blir ju helt och hållet en senare affär. Jag tror därför icke, att man från kommitténs sida kan göra några starkare invändningar mot att man nu gör upp det av Kungl. Maj:t föreslagna köpet.

Det skulle vara ganska mycket att säga, men då herr Bagge icke gjorde något yrkande, kan det räcka med det enkla påpekande, som jag nu har gjort. Jag tillåter mig, herr talman, att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Bagge: Herr talman! Gentemot statsutskottets ärade ordförande vill jag endast säga, att jag icke kan förstå, att själva formen för statsförvärvet kan ha någon betydelse. Det avgörande är väl, att staten förvärvar dessa järnvägar, och då skall man veta *varför* man skall göra det eller *om* man skall göra det, vilket just är beroende på de överväganden, som skola göras av den pågående utredningen.

Herr förste vice talmannen Jeppsson: Herr talman! Jag kan helt och hållet ansluta mig till det uttalande, som herr Bagge gjorde i sitt sista anförande, nämligen att det avgörande här är att staten förvärvar järnvägarna och icke

Ang. förvärv av aktier i vissa järnvägsaktiebolag. (Forts.)
formen härför. Det är just detta, som för mig varit det avgörande, när jag avslutit mig till Kungl. Maj:ts förslag om förvärv av fyra stycken enskilda järnvägar. Från mina utgångspunkter anser jag det nämligen vara av största vikt, att de enskilda järnvägarna i all den utsträckning, som kan befinnas lämplig, överföras till statsjärnvägar just för att man skall få en rättvisare behandling av trafikanterna. Som det nu är, äro vissa landsdelar oerhört missgynnade i förhållande till andra, i det att trafikanterna och särskilt näringslivets representanter måste dragas med mycket större kostnader för sina transporter än där man huvudsakligen kan anlita statens järnvägar.

När man nu från Kungl. Maj:ts sida framlägger förslag, såsom här skett, om förvärv av vissa enskilda järnvägar, som enligt mitt förmenande med all rätt och med fördel kunna inlemmas i statsbanenätet, har jag icke ansett, att den omständigheten, att det pågår en utredning av 1936 års järnvägskommitté på detta område, utgör något hinder för ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Jag tror, att statsförvärv av de nu ifrågakvarande järnvägarna mycket väl kan ske utan att detta behöver åtminstone nämnvärt föregripa den pågående utredningen.

Herr Bagge erinrade vidare om att man från visst håll i fjol också yrkade på att man skulle gå varsamt fram, nämligen då det gällde förvärv av Östra centralbanan. Det förvånar mig emellertid, att man egentligen vill återopa detta nu, eftersom ju förvärvet av Östra centralbanan visat sig medföra en oerhört stor trafikökning på denna järnväg, en trafikökning, som visserligen var förutsedd men icke förutsedd i den omfattning, som verkligen ägt rum just efter inköpet. Varför har då denna trafikökning kommit till stånd? Jo, tack vare den omständigheten, att efter det staten förvärvade Östra centralbanan, ha trafikanterna kommit i åtnjutande av mycket fördelaktigare villkor i fråga om sina transporter än vad de hade dessförinnan. Statsförvärvet av Östra centralbanan är därför just ett exempel, som kraftigt belyser den mening, som jag tillät mig att göra mig till tolk för i början av mitt anförande, nämligen att järnvägarna i all den utsträckning, som rimligtvis kan vara lämplig, skola införlivas med statens järnvägar.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan på den föredragna punkten.

Herr Bagge: Herr talman! Beträffande vad herr förste vice talmannen sade i slutet av sitt yttrande, nämligen att förvärvet av Östra centralbanan var en utmärkt bra affär, därför att trafiken ökats o. s. v., vill jag påpeka, att vi för närvarande leva i en mycket god konjunktur, och det kan hända, att denna också har haft något att göra med den saken. Det, som man då bl. a. talade om, var, att ett statsförvärv av denna bana kunde ta bort trafiken från andra banor, och att det kunde bli bekymmersamt på det sättet. Det är klart, att nu rinner det överallt strömmar av pengar till alla möjliga företag. Det sker väl också i fråga om järnvägarna. Resultatet av köpet av Östra centralbanan få vi alltså bedöma litet längre fram, när vi se, huru det går under andra tider.

Sedan vill jag än en gång påpeka, när förste vice talmannen säger, att de enskilda järnvägarna böra införlivas med statens järnvägar, att det är en sak, som jag icke diskuterat. Det kan ju hända, att förste vice talmannen har rätt i detta. Jag har emellertid icke tagit någon ståndpunkt därtill, utan jag har sagt, att detta är en sak, som utredningen skall visa och icke vi andra, och att man *först* skall se utredningens resultat och *sedan* dra sina slutsatser. Det är en god ordning.

Ang. förvärv av aktier i vissa järnvägsaktiebolag. (Forts.)

Herr förste vice talmannen **Jeppsson**: Herr talman! När herr Bagge säger, att vi leva under en högkonjunktur, och att detta kan vara förklaringen till den stora trafikökning, som inträdde på Östra centralbanan efter densamma förvärvande av staten, så är det riktigt, att det råder en högkonjunktur. Men, herr Bagge: var det icke samma högkonjunktur i fjol, då beräkningar gjordes angående den trafikökning, som man motsåg efter det statens järnvägar tillträtt Östra centralbanan? Jag vill till och med erinra mig, att från åtskilliga håll gjordes gällande även i fjol, att man redan då nått toppen av denna högkonjunktur. Det kan alltså rimligen icke vara någon stegring i högkonjunkturen från i fjol till nu, och alltså kan icke heller en trafikökning på Östra centralbanan utöver den, som beräknades vid inköpet av densamma, bero på en stegrad högkonjunktur.

Vad sedan gäller talet om att man skall avvakta utredningen, innan ett införlivande av de enskilda järnvägarna i deras helhet i varje fall sker — jag kan göra undantag för vissa banor, där det icke från trafikanternas synpunkt är lika angeläget som i fråga om andra — så är det riktigt, att man bör göra det. Men när här nu föreligger ett sådant förslag som detta, vilket enligt min mening är ett steg i rätt riktning och icke föregriper i någon nämnvärd omfattning i varje fall den pågående utredningen, så finns det ingen anledning yrka avslag på detta förslag.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Forslund**: Herr talman! Herr Bagge tar i sitt anförande upp och hänvisar till vad som anförts av reservanten, herr J. B. Johansson i Fredrikslund, vilken gör gällande, att någon utredning, som skulle kunna visa de trafiktekniska och ekonomiska sidorna av denna affär, icke skulle föreligga. Jag måste säga, att detta är en missuppfattning av reservanten, därför att vi kunna väl ändå icke fullständigt förbise, vad statens järnvägar gjort för att klarlägga denna fråga, innan järnvägsstyrelsen gick med på att underteckna det preliminäravtal, som ligger till grund för propositionen. Jag skulle vilja fråga: vilken utredningsinstans skall verkställa den trafiktekniska utredningen, om icke köparen själv eller den, som representerar köparen, i detta fall statens järnvägar? De skäl, som i detta avseende således åberopats, vila antagligen på en missuppfattning om vilken som skall utföra den trafiktekniska utredningen.

En annan sak bör i detta sammanhang kanske nämnas, nämligen att det köp, som det nu är fråga om att avsluta, har kommit i det läge, det för närvarande befinner sig i, på grund av säljarens intresse att göra denna affär med staten. Det är säljaren, som tagit initiativet till att en utredning kommit till stånd och till att ett preliminäravtal träffats. Det är således icke staten, som gått fram, såsom man vill göra gällande, på två vägar, dels med den utredning, som pågår rörande eventuellt förstatligande av det enskilda järnvägsnätet, och dels med att vid sidan av denna utredning själv taga initiativet för att köpa upp dessa aktier, utan detta är snarare en följd av att de enskilda intressenterna ansett skäl föreligga att göra denna affär med staten.

Sedan vill jag blott i all korthet taga fasta på vad herr Bagge yttrade, när han säger, att detta förslag icke visar, att man tillämpar den planhushållning, som man eljest talar om. En planhushållning förutsätter att man på förhand skall mycket noga ha lagt upp och utrett frågan, innan man verkställer affären. Jag skulle då vilja fråga: är det herr Bagges nya syn på tingen, att aktieaffärer icke få företagas med mindre än att en planhushållning först skall vara fullständigt uppskisserad?

Ang. förvärv av aktier i vissa järnvägsaktiebolag. (Forts:)

Herr Bagge: Herr talman! Jag förstår icke riktigt herr statsrådets lilla pik. Jag skall bara än en gång säga honom precis, vad jag menar. Jag anser, att skall det vara någon mening med det underliga talet om »planhushållning», skall det väl åtminstone vara den, att innan man gör en affär skall man ha sina principer klara efter vilka affären skall bedömas.

Vidare yttrades ej. Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 2:o).

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3:o) angående förvärv av aktier i Kalmar nya järnvägsaktiebolag och Sävsjöström—Nässjö järnvägsaktiebolag.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr Törnkvist: Herr talman! Endast ett par ord. Jag vill till en början inför kammaren påpeka en sak, som måhända kan vara oväsentlig, men som har och har haft sin ekonomiska olägenhet för de bygder det gäller. Det är nämligen så, att här tränga statens järnvägar med detta förslag för första gången genom de befolkningsrika områden, som ligga sydost och öster om järnvägslinjen Norrköping—Linköping—Alvesta—Hässleholm. De befolkningsgrupper, som bo där, och den landsända, som dock finns där och tillhör riket, ha hittills aldrig haft den ringaste förmån av statens utgifter för järnvägsväsendet. Det är klart, att åtminstone jag hälsar detta första initiativ med mycket stor tillfredsställelse. Vi äro visserligen icke utan järnvägar där nere, men bygderna själva, kommunerna och enskilda, ha fått åstadkomma, vad staten i andra delar av riket skaffat dess befolkning.

Till den belåtenhet, som jag här uttalat, i anledning av det initiativ föreliggande förslag representerar vill jag lägga ett beklagande, nämligen det, att den järnväg, som knyter samman huvudstaden från södra stambanan över Alvesta—Växjö—Emmaboda till Karlskrona, rikets främsta sjöförsvarsposition, icke nu är med i det föreliggande förslaget till statsinlösen. Här kommer det emellertid till ytterligare en sak, som är värd att beaktas. När aktiemajoriteten i dessa järnvägar — Nässjö—Nybro—Kalmar samt Nybro—Emmaboda — nu skall överföras till staten, kommer det ur trafiksynpunkt att bli en död punkt mellan Nybro och Emmaboda, som icke på ett tillfredsställande sätt torde kunna järnvägsekonomiskt utnyttjas under annan förutsättning än att den så fort som möjligt åter får sin naturliga anknötning till den bana, den alltid tillhört, nämligen Växjö—Karlskronabanan. Det skulle varit tacknämligt, om sålunda i detta förslag infogats utom trafiklinjerna Nässjö—Kalmar och Nybro—Emmaboda, jämväl Karlskrona—Växjö och Växjö—Alvesta. Mitt beklagande gäller, herr talman, att så icke blivit fallet.

När jag nu likväl med full tillfredsställelse hemställer om bifall till utskottets förslag på denna punkt, sker det under den förhoppningen, att det icke skall dröja alltför länge, innan vederbörande, som ha de avgörande ekonomiska intressena i Karlskrona—Växjöbanan, som icke är Karlskrona — om så varit fallet, hade jag säkerligen icke behövt hålla detta anförande här i kammaren, då vi av anledning, som jag icke vill anföra, praktiskt taget ligga utanför sådant inflytande — tillsammans med Kungl. Maj:t skola finna en helst snabb lösning även av detta mycket viktiga och trängande trafikproblem.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Blomquist instämde häruti.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 14.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 94, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsförvärv av Gävle—Ockelbo järnväg; och biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

§ 15.

Vidare föredrogs andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion om utredning och förslag angående yngre sjukhusläkares avlönings-, arbets- och bostadsförhållanden.

Ang. yngre sjukhusläkares avlönings-, arbets- och bostadsförhållanden.

Därvid anförde

Herr **Thorell**: Herr talman! Det utlåtande, som vi här behandla, kommer säkerligen att av de yngre sjukhusläkarna i Sverige mottagas med den allra största tillfredsställelse. Jag har för någon tid sedan i annat sammanhang haft anledning påtala en del förhållanden i fråga om de yngre läkarnas bostäder o. dyl., särskilt vid landstingens sjukvårdsinrättningar. Jag skall därför icke nu närmare gå in på detta utlåtande och icke heller längre upptaga tiden med att orda om det i annan mån än att jag ber att få påpeka ett yttrande, som återfinnes i en av Sveriges yngre läkares förening avlåten skrivelse till Sveriges läkarförbunds centralstyrelse, där man säger, att sjukhusens yngre läkare ha icke sällan en orimligt tung arbetsböda. När härtill kommer, att en ganska stor del av dessa unga läkare ha stora studieskulder bakom sig och ha — man kan säga — orimligt litet betalt, är det klart, att det för närvarande råder bland dem en mycket irriterad stämning — en stämning, som jag är rädd för — om det icke snart blir någon ändring till det bättre — övergår i desperation.

När utskottet nu så välvilligt behandlat denna sak, skulle jag önskat, herr talman, att utskottet yttrat sig ännu litet mera positivt än det gjort. Det är icke så ofta, som ett tillfälligt utskott av en eller annan anledning finner en sak så angelägen, att det framhåller såsom sin önskan, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga en skyndsam utredning, så att resultatet av denna utredning kan föreläggas nästkommande års riksdag. Jag förstår, att det icke lönar sig att mot ett enhälligt utskott framställa ett sådant yrkande, men jag har, herr talman, i alla fall velat få in detta i protokollet med den förhoppning, att Kungl. Maj:t ägnar sin uppmärksamhet åt denna fråga, som icke endast är av synnerligen stor betydelse för den här berörda parten, de unga sjukhusläkarna, utan är minst lika viktig för de sjuka, som vårdas på olika sjukvårdsinrättningar i vårt land.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls; och skulle jämlikt § 63 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 16.

Härefter föredrogs andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion angående viss ändring av nu tillämpade direktiv för fördelning av »idrottens tipsmedel» m. m.

Ang. fördelningen av idrottens tipsmedel.

I en inom riksdagens andra kammare väckt, till dess femte tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 157, hade herr *Hagberg* i Luleå m. fl. yrkat, att riksdagen i skrivelse till regeringen måtte hemställa »om sådan ändring av nu till-

Ang. fördelningen av »idrottens tipsmedel». (Forts.)
 lämpade direktiv för fördelning av idrottens tipsmedel, att en väsentlig del av sagda medel användes till understöd av idrottsföreningarnas direkta idrottsliga verksamhet i vissa, i motionen angivna och andra lämpliga former, så att i första rummet de ekonomiskt mindre bärkraftiga organisationerna härvid komma i åtanke; samt att regeringen möjliggör att även idrottsrörelsens lägre organisations instanser bliva representerade och få göra sin mening gällande, då förslaget om fördelningen av ovannämnda medel utarbetas för att sedan föreläggas regeringen för slutligt avgörande».

Utskottet hemställde, att här ifrågavarande motion, nr 157, icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Senander**: Herr talman! Utskottets yttrande över vår motion utmynnar i det snart obligatoriska »till ingen åtgärd föranleda». Jag vill redan från början framhålla, att denna kallsinniga behandling av de små idrottsklubbarnas allmänt erkända svårigheter torde icke komma att verka fördelaktigt för idrottsrörelsens fortsatta utveckling. Jag tror icke, att man avlägsnar detta faktum genom att, såsom utskottet i slutet av sitt utlåtande kostar på sig den till intet förpliktande frasen, att utskottet »väl behjärtar motionens syften och livligt erkänner idrottens värde såsom folkrörelse i uppfostrande och stärkande syfte». För min del kan jag icke finna annat än att ett sådant uttalande, att man »behjärtar motionens syfte», logiskt borde ha resulterat i att utskottet föreslagit positiva åtgärder för att hjälpa småklubbarna ur deras svårigheter, även om dessa åtgärder icke stått i full överensstämmelse med dem, som vi föreslå i vår motion. Nu finner emellertid utskottet allting vara välbeställt och desavuerar därmed klart deras uppfattning i saken, som främst känna till var skon klämmer, nämligen de många småklubbarna. Jag är övertygad om att utskottets avstyrkande kommer att utlösa en ganska stark förbittring bland de niotusen medlemmar i småklubbarna, som på ett eller annat sätt uttryckt sin mening i denna fråga. Småklubbarna ha säkerligen hoppats, trots allt, att riksdagen nu skulle räcka dem en hjälpande hand. Om icke detta sker, blir det givetvis en besvikelse bland dessa klubbar, som ha att brottas med stora ekonomiska svårigheter. Många idrottsmän komma säkerligen att resignera. I varje fall kommer ett beslut i enlighet med utskottets förslag, som innebär ett fullständigt avvisande av småklubbarnas krav, att allvarligt hämma idrottsrörelsens utveckling till vad den bör vara, nämligen en massrörelse för hela folkets fysiska fostran.

Utskottets motivering är av den art, att den på väsentliga punkter kräver en gensaga. Först och främst måste jag bestämt vända mig mot utskottets något värdslösa sätt att tillägga oss motionärer påståenden, som vi aldrig gjort. Sålunda framhåller utskottet: »Motionärernas påstående, att enbart småklubbarna skulle lida av dylika» — nämligen ekonomiska — »svårigheter, synes dock innebära viss överdrift.» Och med utgångspunkt från detta felaktiga påstående polemiserar utskottet ganska utförligt mot motionen. Denna polemik är en överloppsgärning, alldenstund någonting sådant aldrig påståtts i vår motion. Vi ha ordagrant framhållit, att de ekonomiska svårigheterna i *främsta rummet* gälla de mindre idrottsorganisationerna. Det är sålunda utskottet och icke vi motionärer, som gjort sig skyldigt till »viss överdrift» i detta fall.

Utskottet har i sin motivering angivit de direktiv, som gälla för fördelning av tipsmedlen. Bland annat omnämner utskottet, att »understöden företrädesvis böra tillgodokomma sådana idrottsgrenar, som kunna anses särskilt ägnade

Ang. fördelningen av »idrottens tipsmedel». (Forts.)

att främja en sund kroppslig utveckling av befolkningen». Här ha vi således att göra med ett direktiv, som låter mycket bra på papperet. Men jag tror, att tillämpningen är annorlunda. Alla måste t. ex. erkänna, att simidrotten är av den allra största betydelse för främjandet av en sund kroppslig utveckling av befolkningen, men trots detta anser man icke, att tipsmedlen kunna användas ens till betalning åt siminstruktörer, utan de, som utöva denna nyttiga idrott, måste dras med ganska dryga avgifter. Om man deltagar i de av Simfrämjandet anordnade kurserna, måste man betala en avgift av 15 kronor plus kostnaderna för bad samt erforderliga respengar. Jag tror, att det är klart för var och en, att denna relativt höga avgift lägger hinder i vägen för många arbetarpojkar och arbetarflickor att utöva den betydelsefulla och nyttiga simidrotten. Simfrämjandets sekreterare, direktör Wallbom, har också helt nyligen i en tidningsintervju uttalat, att dessa kurser borde vara avgiftsfria. Nu är det emellertid så, att direktiven anses lägga hinder i vägen för ett så nyttigt ändamål som att exempelvis lämna bidrag till ersättning åt siminstruktörerna och därmed nedbringa avgifterna för de kurser, som anordnas i simning. Enbart detta exempel visar, hur motiverat det är att företaga en ändring av de nu gällande direktiven, så att tipsmedlen, som ju tvärtemot vad man hade tänkt sig från början alltjämt flöda rikligt, kunna användas för att verkligen främja en »sund kroppslig utveckling av befolkningen».

Utskottets huvudmotiv tycks emellertid vara, att ett understödjande av de ekonomiskt svagare idrottsorganisationerna, skulle vara till skada för idrottsrörelsens ideella karaktär. Här tror utskottet sig ha gjort ett verkligt fynd för att komma undan en besvärlig fråga. Inte desto mindre är detta argument fullständigt värdelöst och dessutom i hög grad inkonsekvent. Den som något litet deltagit i de mindre idrottsklubbarnas verksamhet, vet att raka motsatsen är fallet. Dålig ekonomi dödar det ideella i idrottsrörelsen, god ekonomi befrämjar och utvecklar rörelsen såväl ideellt som materiellt.

Jag har personliga erfarenheter i den vägen. En gång i tiden sökte jag själv starta en idrottsförening i Göteborg. Vi voro en del pojkar, som utövade fotbollsidrotten på bakgårdar och gator och brottades på gamla sängtäcken och golvmattor. Vi bildade en idrottsklubb och entusiasmen bland medlemmarna var synnerligen stor redan från starten. Men så kom den besvärliga ekonomien; vi voro allesammans från fattiga hem. Den dåliga ekonomien gjorde snart slut på entusiasmen och idealiteten bland de unga pojkar, som startat idrottsföreningen.

Man kan utan överdrift påstå, att om hjälp till våra småklubbar uteblir, kommer detta att döda den idealitet, som finnes. Kanske man inte precis behöver räkna med att klubbarna duka under. Men den icke önskvärda verksamhet, som småklubbarna nu måste tillgripa för att anskaffa medel till sin idrottsutövning, kommer säkerligen att bedrivas i ännu större omfattning än hittills. Ni kunna vara övertygade om att detta inte kommer att höja den ideella och moraliska nivån inom idrottsrörelsen. Jag tycker verkligen, att den representant för utskottet, som var närvarande vid det sammanträde, som småklubbarna för en tid sedan höllö här i Stockholm, skulle ha blivit så pass upprörd över de interiörer, som lämnades beträffande metoderna för att anskaffa medel till idrottsklubbarnas verksamhet, att han bort intaga en annan hållning än att oreserverat ansluta sig till utskottets förslag och motivering.

Om man drar ut konsekvenserna av utskottets resonemang i denna punkt, kommer man till ganska märkliga resultat. Staten bedriver ju en omfattande stödverksamhet på andra områden. Den anslår bland annat många millioner kronor om året till det fullständiga underhållet av kyrkan, d. v. s. till samhälls-

Ang. fördelningen av »idrottens tipsmedel». (Forts.)
 medborgarnas så kallade religiösa fostran. Oss veterligt har man ännu aldrig anfört, att detta skulle taga död på den »idealitet», som man säkerligen alltjämt anser gälla på det religiösa området. Men att lämna ett litet ekonomiskt handtag åt de små idrottsklubbar, som kämpa förtvivlat för att hålla sig ekonomiskt flytande för att i fortsättningen kunna utöva sin verksamhet, anser man vara äventyrligt för idealiteten inom idrottsrörelsen. Logiken är allt annat än tillfredsställande, då man resonerar på detta sätt.

Jag måste också säga några ord med anledning av det yttrande, som riksförbundet har avgivit i anledning av vår motion. Riksförbundet lämnar följande krystade förklaring till bemötande av vårt påstående, att riksförbundets ledning avvisat framställningar från småklubbarna om understöd: »Dessa klubbar hava icke nekats understöd, utan endast anvisats annan väg för framställningen. För dem ha samma vägar och samma möjligheter till hjälp stått öppna som för andra föreningar. Det är väl för övrigt icke motionärernas mening, att varje framställning från föreningarna, hur den än framkommer och vad den än innehåller, skall tillstyrkas.» Jag tror, att detta yttrande icke ens har förtjänsten av att vara fyndigt, ehuru riksförbundets ledning tydligen har denna uppfattning. Formellt sett ha naturligtvis de små klubbarna samma möjligheter att erhålla hjälp som de större sammanslutningarna, men i realiteten är det ofantligt mycket svårare för de små klubbarna att göra sina anspråk gällande. Detta bevisas ju redan därav, att framställningar icke beaktats, trots att småklubbarnas insats är av avgörande betydelse för idrottsrörelsens utveckling.

När därtill kommer, att de små klubbarna praktiskt taget utkonkurreras av de större, när det gäller anskaffandet av medel på andra vägar, t. ex. genom stora tävlingar och andra tillställningar, så är det enbart löjligt att tala om jämställdhet ifråga om möjligheterna att finansiera verksamheten. Den insinuation, som riksförbundet framkastar, nämligen att vi skulle ha ansett, att varje framställning, hur den än framkommer och vad den än innehåller, skall tillstyrkas, förtjänar egentligen inget bemötande. Vi vilja bara framhålla, att de framställningar, som gjorts från småklubbarna, varit uttryck för ett verkligt ekonomiskt nödläge och därför varit sakligt berättigade. Det finns därför ingen anledning att draga den slutsatsen, att vi skulle anse, att varje framställning överhuvud taget skall tillstyrkas.

Riksförbundets ledning gör i detta sammanhang ett uttalande, som präglas av indignationens djupaste bröstoner. Den säger nämligen: »Vid avgivande av förslag till fördelning av till förfogande stående statsanslag har ledningen ansvar icke blott inför sina egna uppdragsgivare, föreningarna, utan även inför statsmakterna, att medlen komma till sådan användning, att de bliva till verkligt gagn för idrotten.» Jag tror det hade varit hälsosamt, om riksförbundets ledning, då den nedskrev dessa ord, hade erinrat sig den anmärkning, som statsrevisorerna gjort mot inköp av hedersgåvor och pyjamas åt idrottspamparna. Den kanske då hade talat i litet försiktigare ordalag om statsanslagens användning för ändamål, som äro »till verkligt gagn för idrotten». Kanske den också då hade förstått, att idrotten säkert skulle gagnas betydligt mera, om de pengar, som man slösat bort på dylika ändamål, hade kommit de fattiga småklubbarna till godo.

Riksförbundsledningens indignation stiger till patos, då den polemiserar mot vårt påstående, att ett förslag till idrottsriksdagen om en mera demokratisk ordning vid tipsmedlens fördelning skulle ha avslagits mera av prestigehänsyn än av sakliga skäl. Vi känna oss emellertid inte så värst imponerade av riksförbundsledningens bestridande av detta vårt påstående. Vi äro nämligen inte ensamma om denna uppfattning. Förutom att småklubbarnas medlemmar äro

Ang. fördelningen av »idrottens tipsmedel». (Forts.)

av samma åsikt kunna vi återropa oss på Idrottsbladet och den borgerliga tidningen Aftonbladet, som hävdade en liknande mening i denna fråga.

Det finnes faktiskt ett starkt missnöje bland idrottsfolkets stora massa med tipsmedlens fördelning. Idrottsmännen själva ha öppet förklarat, att de anse denna fördelning orättvis. Det var just av denna anledning som småklubbarnas samorganisation bildades här i Stockholm och på andra platser. En sådan åtgärd vidtogs naturligtvis inte utan bärande skäl. Missnöjet är berättigat trots alla påståenden om motsats. Detta missnöje bringas inte ur världen genom hänvisningar till småklubbarna att göra sina anspråk gällande inom riksförbundet. Det mångdubbelt indirekta valsystemet, som exempelvis föranlett Idrottsbladet att tala om riksförbundsledningen som ett »destillat av destillatet» jämte storklubbarnas större antal röster medför, att småklubbarna inte kunna »göra sina anspråk gällande» på ett effektivt sätt inom riksförbundet. Detta har även för oss varit en anledning att motionera i frågan i syfte att få en annan ordning till stånd och för att ernå den hjälp åt småklubbarna i landet, som de behöva för att utöva sin nyttiga verksamhet.

Jag skall till sist för att ytterligare belysa vad idrottsfolket tänker om utskottets ställningstagande i denna fråga, be att få göra några citat ur en del intervjuuttalanden, som gjorts sedan utskottet tagit ställning till frågan. Sålunda uttalar Stockholms småklubbars samorganisations ordförande, herr Sven Kling, följande: »För mig kommer det hela som en kalldusch, i synnerhet när motionen enligt mitt förmenande var så sund som den var. Detta avstyrkande måste jag säga drar ner idrotten i stället för att hjälpa den. Förstår man verkligen inte att det är från de små klubbarna de stora idrottsmännen kommer och att det just därför finns stor anledning att hjälpa dessa.»

En annan ledande person inom Småklubbarnas samorganisation förklarar: »Man måste beklaga att utskottet avstyrkt denna motion, som hade så vackert syfte. Det är inte bara för de klubbar som äro anslutna till SSO det hela är tråkigt utan för idrotten överhuvud taget. Tror man verkligen att det skulle verka demoraliserande på klubbarna, om de fick den kontanthjälp varom det är fråga, så är man inne på ett alldeles fel resonemang.»

Slutligen yttrar en tredje ledande person inom denna småklubbrörelse: »Det är klubbar, vilka lever under just de omständigheter varom motionen talar, som står bakom denna och de borde väl om någon ha reda på svårigheterna. Det är nog bra med anslagen till gymnastiken och annat, men jag anser dock att de små klubbarna, och särskilt då de som idkar fotboll, är i hög grad missgynnade. Jag kan dessutom tala om att vi haft allmän idrott på vårt program men just på grund av ekonomiska svårigheter har vi måst upphöra med denna. Det talas så vackert om att man förstår våra svårigheter men genom avslagsyrkandet verkar detta bara som svammel. Folkhälsan befordras sannoligen inte bara genom idrottsmännens ekonomiska upoffringar.»

Jag tror att dessa uttalanden från idrottsmannahåll ha sitt fulla berättigande. Det är bara att beklaga, att utskottet, trots att det självt har varit i tillfälle att komma i kontakt med stämningen bland småklubbarnas folk, inte kunnat komma till ett mera positivt resultat än vad fallet blivit.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr Wallén: Herr talman! Mitt anförande skall i motsats till herr Senanders bli mycket kort. Jag tror också att kammaren vid denna tidpunkt föredrar korta anföranden.

Jag skall inte gå in på de motiveringar av skilda slag, som herr Senander framlade för motionen, och som möjligen framkommit av andra skäl än rent idrottsintresse. Jag skall bara be att få konstatera, att utskottet behandlat

Ang. fördelningen av »idrottens tipsmedel». (Forts.)
denna fråga med synnerlig omsorg, att utskottet till ett sammanträde inkallat tre representanter för småklubbarna och två från gymnastik- och idrottsföreningarnas riksförbund för att lämna upplysningar och att utskottet efter inhämtandet av både skriftliga och muntliga upplysningar enhälligt kommit till det resultatet, att det nödgas avstyrka motionen.

Jag ber vidare att få konstatera, att tipsmedlen dock äro begränsade. Om man alltså skall lägga deras fördelning på ett annat plan, så måste man ge med den ena handen och ta med den andra. Medlen måste ju tagas från något håll.

Jag ber ytterligare att få fastslå, att »småklubbar» är ett begrepp, som det är mycket svårt att fixera. Småklubbarnas organisation i Stockholm omfattar 60 föreningar och i hela landet torde det finnas något tusental. Det kan ofta vara mycket svårt att fastställa, vilka föreningar som skola räknas som småklubbar.

Jag vill vidare tillägga, att de direktiv, som gälla för tipsmedlens fördelning, äro så pass klara och medge så stora möjligheter även för de så kallade småklubbarna att komma i åtanke vid fördelningen, att det knappast kan anses befogat att ändra dessa direktiv.

Jag skall tillåta mig, herr talman, att läsa upp ett stycke ur de gällande direktiven. Beträffande medlens fördelning heter det där, »att understöden företrädesvis böra tillgodokomma sådana idrottsgrenar, som kunna anses särskilt ägnade att främja en sund kroppslig utveckling av befolkningen; att särskilt landsbygdens befolkning bör komma i åtanke vid understödets utdelning samt att understöd främst skall lämnas till sådana idrottsgrenar, vilka äro i behov därav och vilkas utövare i allmänhet tillhöra de mindre bemedlade samhällsklasserna, men att för sådana särskilda arter av idrott, vilkas utövare huvudsakligen tillhöra de burgnare samhällsklasserna, i regel den enskilda offervilligheten skall anlitas». Jag ber herr Senander vara snäll och peka på *någon* enda av dessa punkter, som inte kan stå sig ur småklubbarnas synpunkt.

Med hänsyn härtill och då jag dessutom i motsats till herr Senander tror, att idealiteten icke bara följer god ekonomi i spåren utan att det även kan ha sin betydelse att klubbarna arbeta under ekonomiskt ansvar, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Hagberg** i Luleå: Herr talman! Jag och mina medmotionärer vill icke alls förneka, att utskottet omsorgsfullt behandlat denna fråga. Skulle man döma endast efter motiveringen, intager utskottet en synnerligen välviljig hållning till motionen, men det är en välvilja som, såsom herr Senander mycket riktigt påpekade, icke förpliktar till något. I sak tar utskottet ställning för de nuvarande förhållandena på detta område och motsätter sig den reform, som krävts i vår motion. Den välvilja, utskottet har visat, har alltså icke gagnat denna sak på något sätt. Genom sitt ställningstagande har utskottet i stället konserverat de nuvarande missförhållandena. Detta kunna varken vi motionärer och — jag försäkrar det — idrottsmännens stora massa känna sig tillfredsställda med.

Utskottets ordförande ville göra gällande, att de nuvarande direktiven medge mycket stora möjligheter för småklubbarna att komma i åtanke vid tipsmedlens fördelning. Jag vill då erinra utskottets ordförande om — vilket även herr Senander påpekade — att inte ens en sådan behjärtansvärd form för idrottslig verksamhet som siminstruktion kunnat få hjälp genom Kungl. Maj:ts direktiv. Fadern till en pojke i Stockholm har meddelat mig, att det

Ang. fördelningen av »idrottens tipsmedel». (Forts.)

kostat honom 70 kronor att hålla sin pojke i en simkurs. För en fattig arbetare eller bonde är 70 kronor ganska mycket pengar.

Såsom utskottets ordförande mycket riktigt påpekade är frågeställningen för närvarande: Var skall man taga pengar för att tillgodose dessa önskemål? Vi anse, att det är motiverat, att man mot varandra väger de olika alternativen, dels vad som för närvarande gäller och dels vad vi här fört fram. Vi vända oss icke mot olympiader. Det är klart, att de kunna ha sin betydelse.

Men vi måste säga, att om man skall tvingas välja mellan att befordra den idrottsverksamhet, som klubbarna i allmänhet bedriva eller den idrottsverksamhet, som framträder på olympiaden, måste man välja den förstnämnda. Vi vända oss ej emot att man anlägger idrottshem för en miljon kronor någonstans ute på Lidingön. Vi tro att det kan vara nyttigt. Men om man skall välja mellan att slänga bort en miljon på ett sådant indrottshem, som tydligen främst kommer att taga hand om idrottsmän, som redan avancerat mycket långt, och att lämna understöd åt småklubbarna, så anse vi, att starka skal tala för att klubbarnas verksamhet understödes. Vi kunna möjligen sätta oss in i att man behöver filmkameror och dylika grejor och att ett statsanslag kan vara motiverat för sådant ändamål, men vi tro, att om det skulle gälla att välja mellan att använda pengarna till dylikt eller att ge dem till klubbarna, det även i detta fall vore motiverat att låta dem gå till klubbarna. Herr Senander talade om statsrevisorernas berättelse, där statsrevisorerna anmärkt på att pengar som staten anslagit använts till att köpa hedersgåvor åt idrottsledare, alltså ej ens åt aktiva idrottsmän, diverse gåvor för deras ekipering och dylikt. Det är väl ett bevis på att dessa pengar användas på ett sätt, som kan göras till föremål för anmärkning vid granskning, och nog är det motiverat att göra en förändring därvidlag.

Det förefaller mig, herr talman, som om alla, såvitt jag förstår även utskottet, voro ense därom, att det är idrottsklubbarna i allmänhet som skapa idrottsrörelsen. Utan deras verksamhet skulle Sverige ej ha en enda duktig idrottsman, ej någon att skicka till olympiaderna, ingen som kunde stimulera det s. k. nationella intresset. Det är därför, som dessa klubbars verksamhet borde understödjas, och det vore mycket väl motiverat ur landets synpunkt och ur idrottens egen synpunkt.

Klubbarna här i Stockholm hade inbjudit en del riksdagsmän till en konferens. De levererade där en uppställning, som gav en generell bild av dessa småklubbars utgifter och inkomster. Den uppställningen visade, att utgifterna för klubbarnas idrottsliga verksamhet voro sex gånger så stora som de inkomster, som de kunde påräkna genom medlemsavgifter, och ändå ha de fått taga till ganska förvarliga avgifter, så pass stora, som dessa fattiga arbetare, lägre tjänstemän och bondpojkar etc. ha möjlighet att betala. Dessa medlemsavgifter utgöra alltså en ringa del av klubbarnas inkomster, och klubbarna stå ständigt inför frågan, varifrån de skola skaffa pengar. Jag vill ej gå in på detaljer, men de av denna kammars ledamöter, som voro närvarande vid denna konferens, fingo de mest skrämmande bilder av de metoder, som klubbarna måste använda för att skaffa pengar, metoder som jag för min del ansåg mig kunna karakterisera som en kraftböld för hela idrottsrörelsen. Det är en skandal, att de svenska idrottsklubbarna skola behöva tillgripa sådana metoder för att finansiera sin verksamhet.

Det talas här om de idella strävandena och att de ej skulle befordras av att staten gäve ett handtag. Såvitt jag förstår, är det tvärtom så, att de befordras därav. Nu ha vi visserligen en stor idrottsrörelse, men vad är det som säger, att ej denna idrottsrörelse skulle kunna vara många gånger större, därest den finge understöd och det gäves möjlighet för densamma att utveckla sin verk-

Ang. fördelningen av »idrottens tipsmedel». (Forts.)
samhet och draga med större massor. Jag är alldeles säker på att statens insatser härvidlag skulle visa sig välsignelsebringande både för idrottsrörelsen och för de syften, som idrottsrörelsen ändå vill tjäna. Ty vi äro väl alla eniga om, vilken stor uppfostrande betydelse idrottsrörelsen kan ha och vilken roll den spelar för folkhälsan och för uppgiften att skapa ett starkt släkte.

Det är därför, som utskottsutlåtandet i detta fall ej är tillfredsställande vare sig ur våra synpunkter som motionärer — det kan ju vara av underordnad betydelse — eller ur idrottsrörelsens egna synpunkter eller med hänsyn till vad de som aktivt arbeta i idrottsrörelsen anse. Enligt vad jag förstår, har utskottet faktiskt ställt sig i en ställning, som ej ens överensstämmer med regeringens mening, sådan den framställts i herr Skölds anförande inför idrottsmännen. Där hävdade han, att det bör ges möjligheter till att använda dessa medel för ändamål, som ej direkt äro inskrivna i direktiven, vilka mera handla om de fasta utgifterna för idrottsverksamheten. Nu är det klart, att regeringen har mycket stora befogenheter härvidlag och att den borde kunna gå in för att även på andra vägar vinna en ändamålsenlig fördelning av dessa medel, som nu stå till idrottsrörelsens förfogande. Jag tror emellertid, att det ändå ligger så till, att direktiven, sådana de för närvarande äro avfattade, lägga ett stort och avgörande hinder i vägen för en sådan fördelning av dessa medel, att de skulle komma idrottsrörelsens botten-skolor till godo i detta fall.

Vad sedan frågan om sammansättningen av ledningen för idrottsrörelsen beträffar, så har utskottets ordförande ej talat härom, men jag har resonerat något under hand med en del av utskottets medlemmar. De ha faktiskt haft den uppfattningen, även efter utskottets behandling av denna motion, att ledningen sammansättes på det sättet, att även småklubbar ha möjligheter att påverka fördelningen av dessa tipsmedel. Det är blott teoretiskt på det sättet, men i praktiken är det på det sättet, som herr Senander påpekade och Idrottsbladet påtalat, att formerna för idrottsledningens tillsättande äro sådana, att densamma ej har någon egentlig kontakt med idrottsorganisationerna i allmänhet. Man behöver blott se på förteckningen över dem, som för närvarande stå i den svenska idrottsrörelsens ledning. Det är officerare, grosshandlare och direktörer samt till och med någon medlem av kungahuset, folk som för all del äro intresserade för idrottsrörelsen, det betvivla vi ej alls, men som ej giva uttryck för stämningen bland det aktiva idrottsfolket och de mindre lokala organisationerna. Just med hänsyn till dessa förhållanden ha vi också ansett det vara motiverat att föra fram denna motion, och vi komma också att begära votering om densamma. Ty vi kunna säga, att om frågan faller nu, så kommer den tillbaka till riksdagen, därför att så stark har redan opinionen blivit, att riksdagen förr eller senare liksom regeringen kommer att vara tvungen att taga hänsyn till densamma.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Jag hade ej tänkt att deltaga i denna diskussion, men när den föregående ärade talaren direkt ställde mig i motsättning till utskottet, så är jag ju nödsakad att här avgiva en förklaring.

I detta sammanhang skulle jag först vilja säga, att det kan väl ändå ej vara riksdagens eller regeringens uppgift att skriva regler för idrottsorganisationerna. All kritik, som här har riktats mot riksidrottsförbundet, är en kritik, som framförts på fel ställe. Det kan ej vara statsmakternas uppgift att blanda sig i denna folkrörelsens inre angelägenheter. Dessa få medlemmarna själva styra om.

Det kan ej heller väcka något särskilt stort förtroende, att herrar Senander

Ang. fördelningen av »idrottens tipsmedel». (Forts.)

och Hagberg här framträda såsom reformatorer inom idrottsrörelsen, då det ej är obekant, att den politiska meningsriktning, som dessa båda herrar tillhöra, i många år arbetat på att skapa en med den nuvarande idrottsrörelsen konkurrerande idrottsrörelse och ansett det ej vara lämpligt för klassmedvetna arbetare att tillhöra den gamla idrottsrörelsen. Jag tycker ej, att dessa båda herrar skola komma och yrka på en reformering av arbetet inom idrottsrörelsen. Det lämpar sig icke.

Vad det här kan bli tal om, måste väl vara den frågan, hur regeringen skall fördela tipsmedlen. Det är den enda fråga, med vilken riksdagen har att göra i detta sammanhang. Nu skulle jag vilja säga, att min uppfattning, även sådan jag gav uttryck åt den i det tal, på vilket man här hänsyftat, ej på något sätt står i strid mot utskottsutlåtandet. Som kammarens ledamöter behagade finna, har man från motionärernas sida begärt, att tipsmedlen skulle få användas dels till kontanta bidrag till idrottsföreningarna, speciellt småklubbarna, dels till understöd förutom för anordnande av idrottsplatser och inköp av idrottsmateriel även i form av billigare resor, inköp av träningskort, hyresbidrag o. s. v. De hava även påyrkat ändrade grunder för fördelningen av det statliga understödet. Av de speciella ändamål, som här uppräknas, medges det nu bidrag av tipsmedel till allting utom till kontanta bidrag till idrottsklubbarna och till resor inom landet för deltagande i tävlingar. Det kan nog ej tänkas, och skulle mycket förvåna mig, om riksdagen skulle vilja rekommendera, att man delade ut tipsmedel i form av kontanta understöd till alla idrottsföreningar i landet. Hur skulle staten kunna kontrollera, att det blir en förnuftig och anständig användning av dessa medel? Därtill finns det ju ingen möjlighet. Därför ha vi valt den vägen, att vi låta dessa bidrag gå ut in natura.

Varje idrottsförening, vare sig den tillhör riksförbundet eller ej, kan ansöka om att få bidrag till idrottsplatser, till inköp av idrottsmateriel av olika slag, till träningskort för sina medlemmar, till hyresbidrag om det skulle behövas, o. s. v. Man skall söka bidrag hos riksidrottsförbundet, som på regeringens uppdrag kontrollerar användningen, men det finns intet hinder för att en klubb, som anser sig missgynnad av riksidrottsförbundet, påtalar saken hos regeringen. Vi skola då se till, att rättvisa skipas.

Vi kunna ej gå in för att giva pengar till tävlingsresor inom landet. Vart skulle det bära hän? Det kan ej vara en riktig användning av dessa bidrag, om man får pengar till att resa omkring och tävla. Att man däremot ger pengar för att möjliggöra deltagande i tävlingar utomlands, det har sin särskilda förklaring däri, att man därigenom så att säga sprider kunskap om Sverige i utlandet.

Jag skall ej gå in på de anmärkningar, som statsrevisorerna framställt. Vi få kanske tillfälle att återkomma till dem. Men jag vill framhålla, att om det är svårt att kontrollera *en* organisation, hur mycket värre blir det ej att kontrollera många tusen, om varje idrottsförening skulle få kontanta medel.

Jag skall tillägga ett par saker. Det har klagats över att man ej får pengar till att avlöna siminstruktörer. Överhuvud taget anser jag, att man ej skall använda tipsmedel till att betala löner åt fast anställda folk. Staten kan ej taga på sig ansvaret att skapa en stor kår av fast anställda idrottsfunktionärer och måste därför säga nej till att giva tipsmedel för ett sådant ändamål. Däremot ges det pengar till kurser av olika slag, och det finns intet hinder från regeringens sida, att kurser anordnas, där man till och med går så långt, att deltagarna få kurserna alldeles gratis. Det förekommer också i en mycket stor utsträckning. Vi vilja gärna, att pengarna skola användas till kurser och instruktioner. Det är dock en viss skillnad mellan detta och att man

Ang. fördelningen av »idrottens tipsmedel». (Forts.)
använder pengar till att avlöna fasta instruktörer. Det kunna vi ej vara med om.

Jag menar alltså, att motionen — det måste jag bestämt säga — är ett slag i tomma luften. De intressen, som motionärerna fört fram och som äro berättigade, de äro också tillgodosedda, och det finns möjligheter även för småklubbarna att få del av ifrågavarande medel. De behöva ej komma och säga, att riksförbundet är ogint. Om de tycka det, så finns det en möjlighet att gå till regeringen, och regeringen är beredd att granska och se till, att rättvisa skipas.

Jag vill på det bestämdaste säga ifrån, att jag är ej av annan mening i denna sak än den, åt vilken utskottet givit uttryck.

Herr Ericsson i Kinna: Herr talman! Sedan herr statsrådet har framfört sin mening, skall jag fatta mig mycket kort. Jag vill blott framhålla, att vi i utskottet förutsatt, att motionärernas mening har varit att gagna idrottsrörelsen och att de därvid velat särskilt slå vakt om småklubbarna. Vi ha emellertid inom utskottet funnit, att det är mycket svårt att fastställa, vad som egentligen är småklubbar eller mindre idrottssammanslutningar. Det finns ingen gräns uppåt. Men jag utgår ifrån, att syftet har varit att gagna idrottsrörelsen, när det gäller att fördela dessa tipsmedel.

Det finns emellertid en annan synpunkt, som man kan lägga på denna sak och som jag skulle vilja framföra. Det är väl ej alldeles givet, att alla människor här i landet ha samma uppfattning som idrottsfolket beträffande dessa medel. Det kunde tänkas, att motionärerna med sin framstöt har gjort så pass mycket, att de väckt den björn som sover. Andra intressen kunna framträda och hävda, att de också vilja ha del av tipsmedlen. Då skulle med all sannolikhet idrottsrörelsen få mindre. Jag har personligen den uppfattningen, att idrottsrörelsen under nuvarande förhållanden bör ha dessa pengar. Det finns ingen anledning att draga ifrån denna viktiga rörelse detta stöd, men det finns ej heller någon rimlig anledning från idrottsrörelsens sida att säga, att den är missgynnad på något sätt. Vi få väl komma ihåg, vilka stora summor det är som utdelas, och det är ju på det sättet, att de nuvarande direktiven för medlens användning äro så pass demokratiskt avfattade, att alla berättigade krav kunna tillfredsställas. Om man ej vill vara med om att ändra direktiven därhän, att även direkta kontanta understöd skola tilldelas denna rörelse, så anser jag för min del, att det finns mycket randiga skäl för ett dylikt ståndpunktstagande.

När det gäller motionärernas uttalande om att tillförsäkra småklubbarna inflytande inom riksidrottsförbundet, vill jag för min del förklara, att staten ej har anledning att utöva en kontrollerande verksamhet och lägga sig i denna rörelses inre organisatoriska angelägenhet.

Jag vill sluta med att säga ännu en sak. Herr Senander sade, att vi hade behandlat motionen kallsinnigt och ej lämnat tillräckligt stöd för att vårt ståndpunktstagande var sakligt berättigat. Han tillade, att även om utskottet ej hade kunnat helt följa motionärernas linje, så hade utskottet åtminstone bort giva en positiv anvisning åt visst håll. Jag undrar, till vilken del av motionen utskottet skulle lämnat sitt bifall: till den första delen, som gäller ändring av direktiven i fråga om fördelning av tipsmedlen, eller till den andra delen, där det gäller ingrepp i idrottsrörelsens organisation.

Herr Gezelius: Herr talman! Herr Hagberg och hans medmotionärer ha begärt ändrade direktiv för tipsmedlens fördelning och dessutom att regeringen

Ang. fördelningen av »idrottens tipsmedel». (Forts.)

skulle bereda vissa av idrottsrörelsens lägre organisationer ett ökat inflytande vid fördelningen av tipsmedlen.

Man frågar sig då först vilka intressen herrar Senander och Hagberg i Luleå företråda, när de nu i denna kammare taga till orda i föreliggande fråga. Herr Senander förklarade, att han företrädde småklubbarnas 9,000 medlemmar, som skulle bli mycket besvikna, om man inte följde motionärernas anvisningar beträffande medlens fördelning. Det ger mig anledning stryka under, att svenska riksidsrottsförbundet har cirka 352,000 medlemmar, fördelade på 5,110 föreningar.

Vad sedan beträffar de lägre organisationerna säga herrar Senander och Hagberg nu i kammaren, att det är fråga om småklubbarna, medan det i motionen talas om de ekonomiskt mindre bärkraftiga klubbarna. Med anledning därav vill jag fästa uppmärksamheten på att om man tager den första definitionen, som talar om de små klubbarna, såsom de klubbar som ha ett litet medlemsantal, den svenska idrottsrörelsen huvudsakligen, i varje fall till 75 %, består av småklubbar. Säkerligen äro cirka 4,000 av de 5,110 föreningarna småklubbar. I det distrikt, jag tillhör, finns det 207 föreningar med 14,783 medlemmar. Av dessa 207 föreningar är det 165, som ha under 100 medlemmar, och 42, som ha över 100 medlemmar, och av dessa sistnämnda är det 9, som ha över 200 medlemmar. I herr Senanders distrikt, Göteborgs distrikt, finns det 278 föreningar med 25,041 medlemmar. Av dessa ha 221 föreningar under 100 medlemmar. Endast 57 ha över 100 medlemmar och 19 av dessa över 200 medlemmar. I herr Hagbergs distrikt, Norrbottens distrikt, finns det 183 föreningar med 10,700 medlemmar, av vilka 157 ha under 100 medlemmar, 26 över 100, därav 4 över 200 medlemmar.

De klubbar, som herrar Senander och Hagberg i dag föra talan för, äro, såvitt jag kan förstå av herr Senanders yttrande, när han talar om 50 till 60 föreningar med 9,000 medlemmar, småklubbarnas samorganisation i Stockholm och Örebro.

Det synes uppenbart, att idrottsföreningar, som ha under 100 medlemmar, utgöra den stora massan av Sveriges idrottsföreningar. Dessa föreningar ha genom den organisation de tillhöra, riksidsrottsförbundet, ett direkt inflytande vid tipsmedlens fördelning. De utse representanter i distriktsstyrelserna, och välja å distriktsförbundsmöten ombud till idrottsriksdagen i Stockholm, som väljer överstyrelsen, vars verkställande utskott utgör ett centralt organ för idrottsärendenas behandling. Skulle det nu vara meningen att bryta den organisationen, och ge vissa grupper en företrädesrätt, skall jag be att få säga ifrån, att enligt min mening massan av idrottsmän ingalunda stå på herr Hagbergs ståndpunkt. Föreningarna i gemen önska visserligen ingen decentralisering utan önska bibehålla den f. ö. demokratiska organisationsform, som vi ha och som nu övar inflytande på tipsmedlens fördelning och som även fått vara med om att diskutera och kanske i någon mån bestämma direktiven för medlens fördelning.

Jag kan också såsom representant för det distrikt, vars styrelse jag tillhört de senaste 15 åren, försäkra, att den svenska idrottsrörelsen i stort sett endast är regeringen tack skyldig för de direktiv den uppställt.

Dessa direktiv äro betydligt mera vittgående än herr Hagberg här anført. Det lämnas i mycket stor utsträckning anslag just för att ekonomiskt underlätta för den enskilde idrottsmannen att utöva idrott. Det väsentliga är dock, att den svenska ungdomen beredes tillfälle att utöva idrott. Det mindre väsentliga är, att den beredes tillfälle att tävla. Jag skall inte i detta sammanhang närmare gå in på den saken. Jag skall inte heller — ehuru min ställning egentligen skulle gjort det påkallat — bemöta alla de oriktiga påståenden be-

Ang. fördelningen av »idrottens tipsmedel». (Forts.)
träffande inre förhållanden inom den svenska idrottsorganisationen, som herr Senander framförde. Jag skall nöja mig med att säga, att det var fullkomligt felaktiga och vilseledande uppgifter, som lämnades av honom.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar *Fast* och *Kyling*.

Herr Senander: Herr talman! Med anledning av herr Gezelius anförande vill jag bara säga, att jag i mitt yttrande framhöll, att det stod 9,000 idrottsmän från småklubbarna bakom den motion, som vi ha framfört. Jag har inte talat om, att vi representera den stora massan. Jag vet inte ens i vilken utsträckning vi representera missnöjet inom idrottsrörelsen, utöver vad som tillkännagivits genom dessa 9,000 idrottsmän, men redan det förhållandet, att det finns 9,000 idrottsmän i småklubbar med svag ekonomisk bärkraft, vilka revoltera emot sättet för tipsmedlens fördelning, borde vara anledning nog för riksdagen att uppmärksamma denna fråga och inte behandla den så lättvindigt, som exempelvis herr Gezelius gör i sitt anförande, då han förringar betydelsen av de idrottsmän, som ha uttalat sig i frågan.

Jag har aldrig i mitt anförande anmärkt på själva behandlingen inom utskottet av detta ärende. Jag har inte ifrågasatt annat än att ärendet behandlats med all tillbörlig omsorg. Vad jag anmärkte på var, att utskottet i sitt yttrande tillagt oss ett uttalande, som vi aldrig gjort, och som faktiskt förvanskade innebörden i vår motion. Man säger nämligen ifrån utskottets sida, att vi skulle ha påstått, att det enbart är småklubbar, som lida under ekonomiskt betryck. Vi ha betonat, att det är *främst* småklubbar, som ha att kämpa mot ekonomiska svårigheter. Detta borde väl inte heller kunna bestridas.

Utskottets ordförande har gjort ett konstaterande, som skall vara någon slags grund för utskottets hållning i denna sak, nämligen att det är omöjligt att bestämma vilka som äro småklubbar eller inte. Detta är emellertid en gängse term inom idrottsrörelsen, som vi ha accepterat. Där talar man om småklubbar utan att därmed bestämt ange någon viss gräns. Om man i stället ändrar detta uttryck till att säga de ekonomiskt svagare idrottsorganisationerna, har man i alla fall fått full täckning för vad man avser. Det är alltid svårt att i detta fall draga gränsen, liksom när vi röra oss med en hel del andra termer och begrepp.

Utskottets ordförande talade om att direktiven äro fullt klara. Det visar i alla fall inte deras tillämpning, ty då småklubbar gjort sina anspråk gällande, ha de mötts av invändningen, att direktiven lägga hinder i vägen för ett tillmötesgående av deras krav. Det är av den anledningen vi begärt, att man skulle ändra direktiven, så att det blir möjligt att hjälpa de svagare organisationerna i större utsträckning än vad hittills varit fallet.

Ett tredje konstaterande, som utskottets ordförande gjorde, var det, som utskottet gjort till sitt huvudmotiv, nämligen att det inte vore bra för idealiteten inom idrottsrörelsen, om man skulle lämna kontantanslag. Nu är det emellertid så, att det avgörande för småklubbarernas verksamhet i fortsättningen torde nättopp vara, om de kunna tilldelas effektiv hjälp. Det är klart, att denna hjälp aldrig kan bli av den omfattningen, att det inte skulle finnas plats för de ideella strävandena inom idrottsrörelsen. Det är ju också självfallet, att kontrollen över användningen av eventuella kontanta anslag mycket väl skulle kunna genomföras, lika väl som kommunerna, då de ge anslag till s. k. främmande inrättningar, skaffa sig den nödiga kontrollen genom att såsom villkor för anslagen i fråga föreskriva, att de få utse en revisor i vederbörande inrättning.

Ang. fördelningen av »idrottens tipsmedel». (Forts.)

När statsrådet och chefen för handelsdepartementet söker bestrida oss rätten att kritisera idrottsrörelsen, därför att vi skulle ha skapat en med denna idrottsrörelse konkurrerande sådan rörelse, så vill jag framhålla, att den rörelsen startades just som en protest mot de avarter, som förefinnas inom idrottsrörelsen. Det har ju visat sig, att ledningen inom idrottsrörelsen i en del fall har sökt utnyttja idrottsrörelsen för syften, som inte äro förenliga med arbetarklassens intressen. Av denna anledning har här i landet, liksom statsrådets meningsfränder gjort i Norge, startats en särskild idrottsrörelse som en reaktion mot de avarter, som förefinnas inom den borgerliga idrottsrörelsen.

Statsrådet framhöll vidare i anledning av mitt påtalande, att man inte ens kan använda tipsmedel för att betala siminstruktörer, att det naturligtvis var otänkbart, att staten skulle kunna ge anslag för att avlöna folk. Nu är det så med denna kursavgift på 15 kronor, att 10 kronor av densamma går till siminstruktören. Det är alltså inte fråga om fasta löner. När så är förhållandet, skulle man ju för att underlätta för arbetarpojkar och arbetarflickor att utöva simidrotten mycket väl kunna av tipsmedlen bidraga med denna ersättning åt siminstruktörerna.

Slutligen skulle jag vilja säga, att det inom idrottsrörelsen finns ett betydligt större missnöje med förhållandena inom denna rörelse och beträffande tipsmedlens fördelning än vad som uttryckes av det tal, som vi angivit här, nämligen 9,000 idrottsmän. Jag är övertygad om att det beslut, som nu skall fattas i enlighet med utskottsförslaget, kommer att väcka starkt missnöje inom idrottsmännens led. Det kommer att uppfattas, som om statsmakterna inte ville göra vad som göras kan i denna sak, och det tror jag är synnerligen olyckligt. Det skulle varit betydligt gynnsammare för idrottsrörelsens utveckling, om utskottet i detta fall åtminstone hade gjort ett bestämt uttalande om en rättvisare fördelning av tipsmedlen, så att just de små organisationer, som nu ha det svårast, skulle kunna behandlas på ett annat sätt än hittills.

Herr **Hagberg** i Luleå: Jag har visserligen blivit förekommen i det väsentliga av herr Senander, men jag kan inte låta bli att ändå säga ett par ord till statsrådet Sköld. Han får ursäkta, att mitt yttrande blir ett personligt angrepp mot honom. Det är inte första gången, som han använder en polemisk metod mot mig, som inte anstår en klok karl och ledamot av den svenska regeringen.

Rena demagogin är det nämligen, när han till vårt påpekande om de odemokratiska metoderna för tipsmedlens fördelning säger, att vi ha påyrkat, att riksdagen skall blanda sig i idrottsrörelsens organisationsformer. Det ha vi aldrig påyrkat. Vi ha konstaterat, att det inte går demokratiskt till för närvarande. I anledning därav har statsrådet hänvisat till, att det är idrottsrörelsens ledning, som har att säga sitt ord om, hur dessa medel skola fördelas. Emellertid har ju herr statsrådet i sina händer att själv rådfråga småklubbar och samorganisation. Det är ju en sammanslutning som omsluter en rad idrottsorganisationer.

Det är också demagogi, när statsrådet talar om, att vi äro kända för att ha sökt skapa en idrottsrörelse i kamp mot den officiella idrottsrörelsen. Jag skulle kunna använda samma metod och säga, att socialdemokraterna äro kända för att tidigare ha varit fientligt stämda mot idrottsrörelsen, varför vi kunna ha anledning betvivla statsrådets intresse för saken. Vad är det för slags polemik av ett statsråd att yttra sig på det sättet?

Vidare vill jag säga, att om jag tolkar statsrådets Skölds uttalande rätt i de punkter, där han inte försjönk till mötesdemagogi, skulle allt som vi föreslagit varit möjligt att genomföra och genomföres också. Men hur kan då statsrå-

Ang. fördelningen av »idrottens tipsmedel». (Forts.)
det komma och klaga över, att det inte går att kontrollera? Om det förhåller sig på det sättet, att direktiven för närvarande äro sådana, som vi velat ha dem, varför skulle man då polemisera mot oss och säga, att om riksdagen gör, som vi vilja, kan man inte genomföra kontroll. Om det ligger till på det sättet, som herr statsrådet sade, att dessa direktiv möjliggöra allt utom anslag till resor inom landet, återstår för oss att konstatera, att dessa direktiv inte tillämpas annat än i synnerligen liten utsträckning, som hittills inte haft någon praktisk betydelse. I så fall kanske denna debatt ändå leder till det resultatet, att herr statsrådet Sköld, vars goda vilja jag inte ett ögonblick vill bestrida, kommer att ägna sin uppmärksamhet åt att man på ett ändamålsenligare sätt än hittills fördelar de medel det härvidlag är fråga om.

Till vad herr Gezelius sade vill jag säga, att det är väl ändå att förenkla saken alltför mycket att tala om småklubbarnas 9,000 medlemmar och idrottsrörelsens 360,000 med ungefär den adressen, att herr Gezelius representerar de 360,000 och jag skulle representera de 9,000. Det finns säkert ingen i denna kammare, inte ens herr Gezelius, som tror, att frågan ligger till på det sättet. Av dessa 360,000 tillhör det stora överväldigande flertalet just småklubbar och sådana småklubbar, som äro intresserade av den av oss ifrågasatta förändrade fördelningen av dessa stora penningssummor, som riksdagen och regeringen ösa över idrottsrörelsen, men som tyvärr inte få den användning, som vi tro vara mest ändamålsenlig för att vidare utveckla idrottsrörelsen.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **Sköld**: Herr talman! Jag skall först upptaga till bemötande herr Hagbergs märkliga påstående, att jag skulle ha sagt, att allt vad man ifrån motionärernas sida begärt kan man få, vilket gav herr Hagberg anledning ställa sig frågande till mitt tal om svårigheterna att anordna kontroll. Med anledning därav vill jag bara fästa uppmärksamheten på att jag nämnde, att två av de saker, som man i motionen kräver, ha vi icke ansett oss kunna gå med på. Det ena är bidrag till resor till tävlingar inom landet och det andra är kontanta bidrag. De kontanta bidragen äro naturligtvis de som äro svårast att kontrollera. Ett spjut kan man ju inte använda annat än till att kasta spjut med, men pengar kan man använda till många olika saker. Herr Senander sade, att det inte är svårt att kontrollera och åberopade, att kommunerna ju förbehålla sig rätt att tillsätta revisorer, när de ge anslag. Beträffande kontroll av anslag till dessa 5,200 föreningar är det emellertid att märka, att det skulle bli nödvändigt att tillsätta 5,200 revisorer, och att vi skulle vara tvungna att inrätta ett helt ämbetsverk för att granska revisionsberättelserna från dessa 5,200 revisorer. Det är alltså inte någon lätt kontroll, men man vill lägga på statsmakterna. Min uppfattning är, att vi måste låta bidragen till idrottsföreningarna gå ut in natura, och att fördelningen bör ske av en central organisation, som vi från statens sida ha lätt att kontrollera.

Vidare säga herrar motionärer: Fråga småklubbarna, om de äro nöjda, om allting är bra, om de inte vilja ha mer. Ja, tacka för det! Det är självklart, att om man går ut och frågar klubbarna, om de inte vilja ha 5 kronor per medlem i kontant bidrag, så är svaret givet på förhand. Hur skulle den klubben se ut, som skulle säga nej, det vill vi inte ha. Om man emellertid räknar med att de mindre klubbarna som äro anslutna till riksidrottsförbundet kanske ha 250,000 medlemmar, och man skulle ge varje klubb 5 kronor per medlem, som man ifrån småklubbarnas samorganisation i Stockholm har krävt, så skulle det behövas 1,250,000 kronor. Jag undrar, om någon tror, att det skulle vara det rationellaste sättet att använda dessa pengar till idrottens befrämjande.

Vad sedan beträffar herr Hagbergs moralpredikan för mig, så kan det ju

Ang. fördelningen av »idrottens tipsmedel». (Forts.)

hända, att herr Hagberg anser sig stå på den moraliska höjd och vara en representant för ett passande uppträdande av den utomordentliga kapacitet, att en sådan admonition från herr Hagbergs sida kan vara på sin plats. Jag delar icke herr Hagbergs mening om sig själv på den punkten.

Min anmärkning att det icke ser trevligt ut, när kommunisterna här komma och göra sig till tolk för den idrottsrörelse, som de envisas att kalla för den borgerliga idrottsrörelsen — jag hänvisar till herr Senanders anförande nyss — är väl icke så förvånande. Är det märkvärdigt, att jag säger detta, när man vet, hurusom det kommunistiska partiet organisationsmässigt motarbetar denna idrottsrörelse och gång på gång har förklarat, att det icke är lämpligt för en klassmedveten arbetare att tillhöra densamma, trots att det ju är arbetare, som i mycket, mycket stor utsträckning höra dit? Är det märkvärdigt, att man säger som sanning är?

Och beträffande den ripost, som kom, att det socialdemokratiska partiet vore en fiende till idrottsrörelsen, får jag säga, att om någonting är demagogi, så måtte det väl vara detta påstående. Ty jag kan icke minnas, att i min tid någon socialdemokratisk partiinstans har vidtagit någon åtgärd för att motarbeta idrottsrörelsen. Det är naturligtvis en sak för sig, att det kan ha funnits medlemmar av mitt parti, liksom av andra partier, som ansett, att idrottsrörelsen vore en sak, som drar bort folks intressen från annat, som de anse vara viktigare. Det är en helt annan sak, om man gör detta i egenskap av organisation. Detta var endast ett försök från herr Hagbergs sida att blanda bort korten i ett spel, som han förlorat.

Herr **Hagberg** i Luleå, som nu för kort genmäle erhöll ordet, yttrade: Jag önskar till detta bara säga, att om herr Sköld, då han talar om vårt ställningstagande till idrottsrörelsen, menar arbetarnas idrottsrörelse eller arbetarnas idrottsföreningar, vilka ju icke alls äro eller ha varit kommunistiska, så vill jag bara nämna, att dessa tillhöra riksidsrottsförbundet.

För övrigt vill jag i detta sammanhang säga, att vi ha ju genom vårt intresse för dessa klubbar visat, att vi äro intresserade av idrottsrörelsen och alltid varit det och ingenting annat.

Vidare anförde:

Herr **Gezelius**: Herr talman! Endast en replik till herr Hagberg.

Han trodde icke, att jag representerade de små klubbarna i landet. Jag vågar dock påstå, att inom mitt distrikt torde det icke finnas någon idrottsförening, som har den uppfattningen, att sättet för tipsmedlens fördelning icke skulle tillgodose även de små klubbarnas intressen. Om t. ex. en liten förening såsom den jag tillhör vill ha ett anslag, så går den in med en framställning därom. Denna remitteras till distriktsidsrottsförbundet, som verkställer utredning och tar reda på föreningens förhållanden och anspråk. Sedan går ärendet åter till riksidsrottsförbundet; och dit har föreningen, om den icke är nöjd med distriktsstyrelsens utredning och förslag, rätt att komma in med hur många erinringar den vill. Är detta en odemokratisk anordning?

Nu ville herr Hagberg i stället, att vissa småklubbar skola få ett mera direkt inflytande. Det kallar jag odemokratiskt. Det som ger alla rättvisa, det demokratiska, är, att distriktsstyrelsen, som känner förhållandena och är en direkt representation för föreningarna, får under lika betingelser väga de olika föreningarnas anspråk mot varandra. Distriktsstyrelsen kan bedöma detta på ett helt annat och rättvisare sätt, än om man skulle medge vissa

Ang. fördelningen av »idrottens tipsmedel». (Forts.)

föreningar att få någon slags företrädesställning, därför att de äro små eller icke bärkraftiga.

Därmed är jag inne på en annan sida av saken, nämligen att de mindre bärkraftiga föreningarna tyvärr ofta äro föreningar, som icke insett betydelsen av att sköta sin ekonomi. Det är icke likgiltigt för den svenska idrottsrörelsen, om föreningarna sköta sin ekonomi väl eller illa. Därför kräves, att idrottsmännen hålla ihop och icke splittras i alltför små klubbar, att de sköta sina affärer på ett rätt sätt och rätta mun efter matsäcken. Ingen ansvarig idrottsledare kan vara med om att rekommendera utbetalning av kontantunderstöd i större utsträckning, än som för närvarande sker.

Herr **Senander**: Herr talman! Endast några ord i anledning av statsrådets yttrande om kontrollen.

Jag måste säga, att det är att driva en sak till det löjliga, när man utgår ifrån, att staten skulle utsträcka sin revision till var och en av de 5,000 små klubbarna. Det finns ju högre instanser än småklubbarna, som med fördel kunna utöva kontroll. Det är för övrigt klart, att svårigheten att anordna lämplig kontroll icke bör vara avgörande vid bedömandet av denna fråga. Det vore väl dåligt, om man icke skulle kunna lösa en sådan rent teknisk fråga som frågan om kontrollen.

Statsrådet Sköld framhöll samtidigt — naturligtvis med vederbörlig ironi — att det är klart, att om man går ut till småklubbarna och frågar, om de vilja ha ett anslag på 5 kronor per medlem, så komma alla att svara ja. Det handlar icke om detta. Jag skulle i stället vilja råda statsrådet Sköld att gå ut och fråga småklubbarna, om de *behöva* anslag för sin verksamhet. Då skulle de svara ja med utgångspunkt från att det existerar ett verkligt nödläge bland småklubbarna.

Sedan skulle jag vilja ha reda på av statsrådet Sköld, när och var kommunistiska partiet förklarar, att det är oriktigt av en klassmedveten arbetare att tillhöra den borgerliga idrottsrörelsen.

Herr **Ekdahl**: Herr talman! Jag skall bara be att få ge en kort deklARATION beträffande mitt ställningstagande inom utskottet i denna fråga. Jag vill säga ifrån, att då jag och mina kamrater inom utskottet hava hyst mycken sympati för småklubbarna och för den hjälp motionären velat ge dem, hava vi samtidigt haft det intrycket, att befintliga möjligheter icke äro tillräckligt utnyttjade av småklubbarna.

Jag vill vidare påpeka en sak, som aldrig har framkommit tillräckligt i denna debatt. Det är den omständigheten, att beträffande idrottsmännens resor, som det har talats så mycket om, ligger det icke så till, att idrottsmännen måste betala gängse pris för järnvägs- eller bussbiljetter; det finns möjlighet att få rabatt. Dessa rabatter kunna bli ganska betydande. Genom förfrågan hos järnvägsstyrelsen har jag fått veta, att det alltid föreligger möjlighet att nedbringa resekostnaden till tre fjärdedelar av ordinarie biljettpriser, och i regel finns det möjlighet att få ned den till halva priset.

Jag skall gärna bekänna, att jag fått det intrycket, att motionärerna kunna ha rätt i att en organisation som riksidrottsförbundet icke är så demokratisk eller så i vissa andra avseenden tilltalande som man kunde önska. Men vad kan riksdagen göra åt det? Det är klart, att om motionärerna icke här arbeta från annan utgångspunkt än intresse för idrottsrörelsen, så bör det vara deras sak att försöka verka för att småklubbarna göra allt vad de kunna för att, om jag får använda det uttrycket, demokratisera sin rörelse.

Statsrådet Sköld påpekade, att det lämnas statsmedel till allting utom till

Ang. fördelningen av »idrottens tipsmedel». (Forts.)
 resor och kontantbidrag. Jag skulle bara vilja fråga herrar Senander och Hagberg: om det skulle vara så, att det lämnades kontantbidrag, var tro herrarna, att det skulle stanna en gång med detta? Jag skulle också vilja fråga motionärerna: betrakta ni tipsmedlen såsom en alldeles outtömlig källa? Måste man icke räkna med att de kunna nå sin kulmen, och att det kan bli en tillbakagång beträffande de ekonomiska möjligheter, som tipsmedlen representera? Om man då har skapat ett kontantbidragssystem, så har man därmed skapat en konstprodukt, som måste ramla den dag, då tipsmedlen börja sina.

Herr Hagberg tillät sig tala om demagogi. Jag skall för min del icke tala om demagogi, men jag skulle vilja säga till motionärerna: Ha ni intet annat motiv bakom denna aktion än intresse för idrottsrörelsen, så tror jag mig våga påstå, att ni arbeta mera konsekvent och mera i idrottsrörelsens eget intresse, om ni försöka göra klart för det svenska idrottsfolket, att hurudan organisationen inom riksidsrottsförbundet än är beskaffad, så råda verkligt demokratiska principer för tipsmedlens fördelning i vad det ankommer på statsmakterna. Det vore betydligt mera i idrottens eget intresse, om ni försökte göra klart för idrottsfolket, att det system, som för närvarande tillämpas, är det bästa, som kan åstadkommas just nu, *i den mån statsmakterna ha tillfälle inverka på saken.* Resten får idrottsfolket göra självt.

Herr **Gezelius**: Herr Hagberg påstod, att Arbetarnas idrottsförbund är med i riksidsrottsförbundet. Denna uppgift är icke riktig.

Herr **Hagberg** i Luleå: Jag talade om arbetarnas idrottsföreningar. De tillhöra riksidsrottsförbundet.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Senander begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller femte tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 17.

Vid nu skedd föredragning av andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i gällande vapenkungörelse blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen; och skulle jämlikt § 63 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 18.

Ang. viss
ponation av
riksrådet
Johan Skytte.

Föredrogs andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion angående utredning om den fortfarande befintliga heten av viss donation av riksrådet Johan Skytte.

I en inom riksdagens andra kammare väckt, till dess femte tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 228, hade herr *Jacobson* hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning, huruvida viss av riksrådet Johan Skytte den 5 november 1643 upprättad donation fortfarande funnes, och i så fall, huruvida den kunde komma till användning på sätt i donationsbrevet närmare föreskrevs.

Utskottet hemställde, att här ifrågavarande motion, nr 228, icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av utskottets hemställan, anförde:

Herr **Jacobson**: Herr förste vice talman! Ehuru jag är fullt medveten om att många av kammarens ärade ledamöter gärna önska, att dagens förhandlingar måtte sluta i något så när god tid, nödgas jag dock upptaga kammarens tid för några ögonblick. Det hade ursprungligen varit min avsikt att vid detta tillfälle lämna en utförligare redogörelse för tillkomsten av den Skytteanska donationen och en del av dess öden, men med hänsyn till den »uppbrottsstämning», som tydligt råder i kammaren, skall jag fatta mig mycket kort.

Jag ber om ursäkt, men jag tror, att jag har befogad anledning ifrågasätta, huruvida utskottet ägnat denna motion, som dock gäller ett helt folks bildningsfråga, berättigad uppmärksamhet. Utskottet synes nämligen lita helt och hållet på den av kammarkollegiet verkställda s. k. utredningen, vilken är synnerligen summarisk och i vissa avseenden, vågar jag påstå, missvisande och oriktig. Utskottet — eller rätt sagt kammarkollegiet — hävdar, att »donationen numera icke finnes». Ja, en var där uppe vet, att åtminstone för några år sedan en del »Skytteanska hemman» funnos kvar där uppe: gästgivargården och skolhemmanet i Lycksele samt ett hemman i Yttervik i Tärna socken. Lika oriktigt är utskottets — d. v. s. kammarkollegiets — påstående, att staten »på annat sätt uppfyllt sina år 1687 åtagna förpliktelser». Ty en var vet, att den nuvarande Skytteanska skolan i Tärna, såsom jag för övrigt påpekat i min motion, *icke* är tillgänglig för andra än bofasta svenskars barn, och att renskötande lappars barn där äro portförbudna.

För övrigt är det ju icke fråga om vilka förpliktelser svenska staten åtog sig 1687, utan vad Gustav II Adolf med sitt kungliga brev år 1631 förordnat »för evärdliga tider», och vad donationsbrevet förordnar angående pengarnas användning. Ty det är att märka, att Karl XI:s reduktion icke inverkar på donationens vara eller icke vara, enär Karl XI år 1687, alltså sju år efter reduktionen, utfärdade ett nytt donationsbrev, enligt vilket skolan »nu och i all framtid skulle åtnjuta och besitta all avkastning» från den ursprungliga donationen.

Då jag anser, att det endast vore en gärd av den enklaste rättvisa, att denna fråga bleve allsidigt och ingående utredd, vilket den nu verkställda »utredningen» ingalunda kan sägas betyda, ber jag, herr förste vice talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till min motion, som går ut på en ingående och allsidig utredning av frågan.

Herr andre vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Ang. viss donation av riksrådet Johan Skytte. (Forts.)

Herr Wallén: Herr talman! Det är ju mycket vackert av motionären att på detta sätt söka få fram en donation och att undersöka, om möjligen den Skytteanska donationen till förmån för lapplandsbefolkningen finnes kvar. Men efter den utredning, som verkstälts av kammarkollegiet, vilket väl även motionären måste medge är ett ämbetsverk, som bör sitta inne med kännedom om dessa förhållanden lika bra som motionären, måste jag tyvärr konstatera, att ingen som helst anledning finnes att intaga den ståndpunkt, som motionären gjort sig till tolk för, och som givetvis även utskottet med nöje skulle hava gått med på, därest det varit fråga om en känslosak och icke en fråga om fakta.

Jag ber nämligen få konstatera, 1:o) att donationen placerades i Kopparkompaniet, ett av kronan koncessionerat bolag för monopol på kopparhandeln, 2:o) att detta bolag kom på obestånd och upplöstes på grund av den koppar-kris, som inträdde långt bort i tiden, 3:o) att kronan då övertog en del privata skulder för bolaget, 4:o) att därför donationen fick draga inkomsten av vissa, tillsammans 32, hemman för att fullfölja sin verksamhet, 5:o) att, när så mycken inkomst åtnjutits, att den efter tidens ränteförhållanden svarade mot den ursprungliga fordran, så drogs detta understöd formellt in. 6:o) Sedan mellanhavandet sålunda upphört, lät Karl XI trots detta vissa inkomster gå ut till donationens ändamål. 7:o) Sedermera ha bidrag givits vid olika tillfällen och i olika former, både i pengar och i jord, men detta har varit fullkomligt frivilligt och av god vilja från myndigheterna och Kungl. Maj:t.

Jag ber med hänvisning till kammarkollegii fullständiga utredning, som till alla delar bevisar ohållbarheten i motionärens framställning, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Jacobson: Herr talman! Jag vill gentemot herr Wallén endast säga, att han tror, att kammarkollegium är insatt i denna sak lika bra som motionären. Förstår icke herr Wallén, att hade jag varit insatt i saken tillräckligt, hade jag icke motionerat om en utredning? Då hade jag framlagt den själv! Vad herr Wallén yttrade faller på sin egen orimlighet. Jag har aldrig sagt, att jag är insatt i saken och att utredningen är onödig. Tvärtom: det är den jag begärt i motionen. Men det är ett strålande belägg på, att utskottet icke trängt in i vad saken gäller, när utskottets motivering omfattar en och en halv rad!

Vidare säger herr Wallén, att det är ingenting att göra åt saken, ty Kopparkompaniet hade lånat pengar. Herr Wallén har emellertid förbisett, att pengarna voro lånade under drottning Kristinas tid, varvid man beslöt betala ränta på åtta procent. När sådana synnerligen viktiga händelser i det här sammanhanget fallit bort, förstå väl damerna och herrarna, att en utredning måste komma till stånd.

Jag förstår ej, hur herr Wallén, ehuru den nu verkställda utredningen är kortfattad, summarisk och intetsägande, dock vill göra gällande, att frågan är fullständigt, allsidigt och uttömmande utredd. Jag anser, att det är en gård av rättvisa att gå till botten med frågan och få det klarlagt, om denna donation existerar och i så fall på vilket sätt man använt densamma. Även om jag skulle göra ett tankeexperiment och säga, att Skytteanska skolan stode öppen för den ungdom, som avsetts, är dock donators tanke om påbyggnad av den Skytteanska skolan — vi veta ju, att där utbildades präster och lärare den första tiden — stängd. Har det varit så, att en påbyggnad varit avsedd, så förefaller det, att först i och med en sådan påbyggnad det kan anses, att donators bestämmelser blivit följda.

Ang. viss donation av riksrådet Johan Skytte. (Forts.)

Herr andre vice talman! Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till motionen, som ju endast går ut på en utredning.

Herr **Wallén**: Herr talman! Den utredning, som motionären syftar på, föreligger egentligen i kammarkollegii utlåtande; och Kungl. Maj:ts brev, som återopas och som föreligger i avskrift, har även motionären, såvitt jag vet, haft tillfälle att titta på, när han var inkallad till utskottet för att söka försvara sin motion. Alltså, enligt mitt bestämda förmenande, som sammanfaller med utskottets, finnes icke något som helst skäl att sätta i gång med en utredning över så klara saker, som det här är fråga om.

Jag ber fortfarande att få vidhålla yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

Herr **Jacobson**: Gentemot herr Wallén vill jag påstå, att det föreligger synnerligen stora skäl till en utredning med hänsyn till den bristfälliga, som redan är utförd.

Härmed var överläggningen slutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr andre vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förre propositionen. Herr Jacobson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller femte tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 19.

Ang. ändrade bestämmelser om valkretsindelning vid landstingsmannaval. Till avgörande företogs konstitutionsutskottets utlåtande, nr 11, i anledning av väckta motioner angående ändrade bestämmelser om valkretsindelning vid landstingsmannaval.

Konstitutionsutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft dels de likalydande motionerna nr 73 i första kammaren av herr *Sam Larsson m. fl.* och nr 151 i andra kammaren av herr *Andersson* i Rasjön *m. fl.*, dels ock motionen nr 357 i andra kammaren av herr *Hällgren* i vad den icke redan tidigare besvarats av utskottet i utlåtandet nr 6.

I motionerna I: 73 och II: 151 hemställdes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om utredning och förslag till ändringar i landstingslagens bestämmelser om valkretsindelning enligt följande riktlinjer, nämligen: att landstingsvalkrets som regel icke bör få göras mindre än att den är berättigad att välja minst sju landstingsmän; att landstingsvalkrets bör få göras högst så stor att den är berättigad att välja tretton landstingsmän; att

Ang. ändrade bestämmelser om valkretsindelning vid landstingsmannaval.

(Forts.)

stad icke bör få bilda egen valkrets utan att dess folkmängd uppgår till minst 20,000; att valkrets, som utgöres endast av städer, icke bör få bildas utan att dess folkmängd uppgår till minst 20,000; att hinder icke bör resas mot bildande av valkrets, bestående av stad, som ej kan bilda egen valkrets, samt angränsande landsbygd; att valkrets med mindre än 20,000 invånare icke bör få bestå eller bildas.

Utskottet hemställde,

1) att motionerna I: 73 och II: 151 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; samt

2) att motionen II: 357, i vad den i förevarande utlåtande gjorts till föremål för behandling, måtte anses besvarad genom vad utskottet ovan under 1) hemställt.

Reservation hade avgivits av, bland andra, herrar *Gustaf Adolf Björkman, Bergman, Öman, Lindskog, Holmbäck* och *Lundqvist*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka det i motionerna I: 73 och II: 151 framlagda skrivelseförslaget.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Holmbäck: Herr talman! Det kanske tillåtes mig att uttrycka mitt beklagande av att denna motion kommer att behandlas så sent på dagen och vid ett tillfälle, då kammaren så att säga befinner sig i uppbrotsstämning.

Jag skall för min del börja mitt anförande med samma uttryck, som jag under de år, jag varit i tillfälle att följa riksdagens förhandlingar, funnit att nästan majoriteten av talarna här börjar sina anföranden med, nämligen att söka vara så korta som möjligt.

Folkpartiets motion har sin rot i att i de gällande bestämmelserna angående val till landsting, proportionalismen på viktiga punkter icke kommit till klart genomförande. Redan i fjol var jag i tillfälle att i detta hänseende uppvisa vissa siffror. I Stockholms län hade vid det sista landstingsmannavalet 1934 ett parti 7,560 och ett annat parti 7,413 väljare; det första partiet fick sex och det andra partiet två landstingsmän valda. I Östergötlands län hade vid samma tillfälle ett parti 12,404 väljare och ett annat parti 7,925 väljare. Det första partiet fick nio och det andra ingen landstingsman vald. I Västmanlands län hade ett parti 7,491 väljare och ett annat 6,528 väljare, och respektive partier fingo sex och två landstingsmän valda. I Värmlands län hade ett parti 14,728 och ett annat 9,539 väljare. Det första partiet fick tio och det andra partiet fick fem landstingsmän, o. s. v. De brister i valsättet, som visat sig i dessa siffror, äro, som jag då hade tillfälle att påpeka, icke sådana, att de jämna ut sig för landet i dess helhet, utan de ligga djupare. Det är konstitutiva brister i valsättet. Jag angav i fjol, att om man tar riket i dess helhet, hade vid 1934 års landstingsmannaval ett parti 279,000 och ett annat parti 262,000 valmän. Det första partiet fick 212 och det andra partiet 144 landstingsmän valda.

I den motion, som var före i fjol, sökte man nå en bättre proportionalitet genom att föreslå ett utjämningsförfarande mellan de olika kretsarna. Detta avvisades då i riksdagen. I år försöker man gå en annan väg, som man hoppas skall leda till samma mål, nämligen att inrätta större valkretsar, i vilka det proportionella draget kan starkare göra sig gällande. Och i samband därmed föreslår man, att de hinder skola tagas bort, som nu i så stor omfattning förhindra förening av lands- och stadsvalkretsar.

Ang. ändrade bestämmelser om valkretsindelning vid landstingsmannaval.
(Forts.)

Utskottet har ställt sig avvisande till motionen. Jag får i det följande tillfälle att något ingå på utskottets motivering.

Utskottet hänvisade i fjol bland annat till de skäl, som anförts mot ett system med utjämningsförfarande vid andrakammarvalen och som i huvudsak ansåges äga giltighet även i fråga om landstingsmannavalen. I den mån utskottet vill anförda dessa skäl även i år, är det uppenbarligen icke riktigt, då ju den motion, som är före i år, icke går in för ett utjämningsförfarande utan för en annan metod, nämligen de större valkretsarna.

Utskottet fortsätter med ett annat skäl. Det torde väl vara utskottets huvudskäl i år men det fanns också i fjol. Något behov av sådana lagändringar, säger utskottet, att ökad proportionalitet möjliggöres vid dessa val, har icke kommit till uttryck inom landstingen själva och torde heller icke föreligga; landstingen hava nämligen hittills icke funnit skäl att begagna den möjlighet, som enligt landstingslagen förefinnes, att uppdelade landstingsområdena i så litet antal valkretsar som möjligt med högsta möjliga antal landstingsmän i varje.

Det är riktigt, som utskottet påvisar, att — i varje fall ej i starkare mån — i landstingen kommit till uttryck någon önskan om ändrad valkretsindelning. Men varpå kan detta bero? Jag tror, att det beror icke på, att man på alla håll är så belåten med valkretsindelningen utan på andra skäl. Att valkretsindelningen blivit som den blivit torde sammanhånga med att landstingslagen uttryckligen säger, att där så lämpligen kan ske valkretsindelningen skall äga rum efter domsaga, tingslag eller härad men eljest efter kommuner. Landstingslagen utgår från den historiskt givna indelningen, nämligen efter domsagor och tingslag. Denna hänger så att säga med även för framtiden.

När nu denna indelning skall ändras, talar lagen om, att det kan ske en jämkning i indelningen. Lagens mening torde då icke vara, att det skall ske någon mera genomgripande förändring av indelningen. Jag tror, att detta uttryck, som lagen här har, medverkat till, att det så litet som fallet är kommit till uttryck i landstingen, att man behöver en annan indelning.

Även ett tredje skäl utöver lagens direkta bestämmelser torde hava medverkat. Det kanske har varit en viss känsla av hopplöshet på vissa håll: man anser, att de, som hava fördel av den valkretsindelning som vi hava, kanske ej så lätt skulle fås med på en annan valkretsindelning.

Jag tror därför ej, att man får tillmäta det skäl, som utskottet anført, att det icke varit någon starkare opinionsyttring från landstingen, så stor betydelse.

Att det icke skulle finnas något behov av ändrad valkretsindelning vågar jag på det bestämdaste bestrida. De siffror, som hava angivits, synas tvärtom visa, att det föreligger ett starkt behov av ändrad valkretsindelning. Då utskottet gör sitt uttalande, går utskottet enligt min uppfattning direkt i strid mot de siffror som finnas och som jag nyss tagit upp.

Den detalj i motionen, som innebär en förening av lands- och stadsvalkretsar, går utskottet emot, därför att de gällande bestämmelserna tillkommit såsom en kompromiss vid 1924 års riksdag. Att man skulle i större mån än nu kunna förena lands- och stadsvalkretsar är emellertid andra kammarens gamla ståndpunkt. Att gällande lagstiftning i detta hänseende är otillfredsställande torde vara klart bland annat därav, att i ett par fall Kungl. Maj:t har i år nödgats gå emot beslut som fattats av landsting om en ändrad valkretsindelning, varigenom skulle ske en förening av lands- och stadsvalkretsar. Jag kan för min del ej finna, att en kompromiss, slutet vid 1924 års riksdag — om vilken kompromiss för övrigt finnas mycket svaga antydningar i riksdags-

Ang. ändrade bestämmelser om valkretsindelning vid landstingsmannaval.

(Forts.)

protokollet — skulle vid 1938 års riksdag kunna förhindra en utredning angående bestämmelser i annan riktning.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den av herr G. A. Björkman m. fl. av-givna reservationen.

Herr **Lindqvist**: Herr talman! Som detta ärende ligger till, har jag icke möjlighet att göra ett yrkande och få det antaget av riksdagen. Men jag har likväl velat begära ordet för att uttala ett beklagande av att utskottet ansett sig icke kunna föreslå någon ändring av landstingsförordningen och då närmast landstingsförordningens 8 §, där det heter: »Valkrets, bestående av stad och landsbygd, bör icke utan synnerliga skäl bildas.»

Denna bestämmelse har ju kommit att medföra vissa svårigheter. Det är två landsting, i Blekinge och Hallands län, som i denna månad måste samlas till urtima landsting, och detta på grund av den oklara bestämmelse, som jag förut angivit. Det är omöjligt att bliva ense om, vad man skall inlägga i dessa ord »synnerliga skäl». Landstingen hava ju för sin del ansett, att det har funnits synnerliga skäl, när de hava uppgjort förslag till valkretsindelning. Men så har man från högre ort ansett, att de synnerliga skälen icke hava förelegat, när de nämnda landstingen hava gått in för att förena stad och landsbygd. Det kan naturligtvis ej vara lyckligt att hava en lagbestämmelse, som är så oklar, att man ej vet, vad man skall lägga in i densamma.

Nu säger utskottet — och det är ju riktigt — att lagen sådan den nu är skriven lägger intet ovillkorligt hinder för förenande av stad och landsbygd till en valkrets. Nej, så är det. Det är ju detta, som gör oklarheten ännu större. Ty, som utskottet påvisat, det är en hel del fall, där man vid uppgörande av valkretsindelningen, har förenat stad och landsbygd, och däremot har ingen erinran gjorts.

Ja, det heter ju, att där det icke är någon åklagare, finnes det heller icke någon domare. Då har det väl varit så, att både i Blekinge och i Hallands län har det varit någon som fungerat som åklagare, och det har gjort, att vi icke kunnat få våra valkretsar sådana, som vi ansett vara rätt och billigt, att de skulle vara.

Nu förstår jag, som jag sade, herr talman, att det är ej möjligt att nu vinna den ändring i landstingsförordningen, som jag anser är nödvändig för ökad klarhet. Men jag har likväl velat framföra vad jag här sagt med hopp om att det icke skall dröja alltför länge, innan riksdagen blir i tillfälle att här göra en önskvärd förändring av landstingsförordningen.

Herr **Hallén**: Herr talman! Jag förmodar, att kammaren kommer att hålla mig räkning för att jag, när jag går att redogöra för utskottets synpunkter, försöker begränsa mig så mycket som möjligt.

I fjol avslog riksdagen med klar och tydlig majoritet ett liknande förslag. Första kammaren har som bekant redan biträtt utskottets förslag.

Jag vill gärna erkänna, att det nog inom utskottet finns ganska stora sympatier särskilt för en del av de tankar, som kommit fram i den frisinnade motionen. För egen del har jag rätt stora sympatier för en utsträckt tillämpning av proportionalitetsprincipen vid landstingsmannavalen. Dock anser jag, att man icke får blunda för de konsekvenser, en utvidgning kan medföra. Om man exempelvis beslutade sig för att låta hela landstingsområdet utgöra en enda valkrets, skulle med detsamma den tanken inställa sig, att man borde förfara på samma sätt även när det gällde de rent politiska andrakammarva-

Ang. ändrade bestämmelser om valkretsindelning vid landstingsmannaval.
(Forts.)

len. Vi vilja dock ingalunda reflektera på att vid politiska val låta hela riket utgöra en enda valkrets. Det skulle medföra alltför olämpliga konsekvenser. Förr ansågs det, att landsbygd och städer var för sig borde representeras inom respektive landsting. Jag vill gärna erkänna, att denna uppdelning på grund av den moderna utvecklingen fått ett ganska problematiskt värde.

Att utskottet icke velat föreslå en ändring av bestämmelserna har huvudsakligast berott på att utskottet ansett, att man bör fara varsamt fram och fästa största avseende vid att i landstingen olika uppfattningar finnas företrädda. Vi hava i år liksom förra året hänvisat till att landstingen äga ganska stor möjlighet att tillgodose åtminstone en del av motionärernas önskemål. På något ställe i utskottets utlåtande framhålles, att det finns icke mindre än 13 valkretsar, där mindre städer förenats med kringliggande landsbygd. Det finns likaledes ett tiotal valkretsar, som givits största medgivna omfattning. Vi hava liksom i fjol ansett, att det borde ankomma på landstingen själva att åtminstone begagna de möjligheter, som finnas enligt gällande lag. En föregående ärad talare, herr Holmbäck, erkände, att landstingen tyvärr icke begagnat dessa möjligheter. Motionerna äro såtillvida bristfälliga, som däri icke finnes angivet i vad mån minoritetspartier gjort framställningar om utvidgning av valkretsområden och i vad mån sådana framställningar avvisats av landstingens majoritetspartier. Det hade varit ganska värdefullt att få upplysning därom.

Herr Holmbäck tog upp frågan om vad det kunde bero på att landstingen icke i större utsträckning tagit initiativ till ändrad valkretsindelning. Han förmenade, att detta bland annat berott på, att valkretsindelningen skett efter domsaga, härad och tingslag och därför vore svår att rubba. Jag vill då påpeka, att en hel rad av de ändringar av valkretsindelningar, som under senare år vidtagits, skett med ganska stor frihet och utan att hänsyn tagits till att man överskridit domsagas, tingslags eller härads gränser.

Det andra skälet, varför icke landstingen i nämnvärd utsträckning tagit initiativ till ändrad valkretsindelning, fann herr Holmbäck vara att minoriteterna resignerat. Med anledning härav vill jag erinra om att det icke bara är minoriteterna, som skulle kunna hava fördel av en ändrad valkretsindelning. Många gånger har det inträffat, att majoritetspartierna i ett landsting genom en enkel räkneoperation kunnat övertyga sig om, att de skulle vinna på att man snickrade ihop en ny valkretsindelning. Landstingen synas icke själva vara angelägna om en ändring av valkretsindelningen, och det torde dröja länge, innan uppfattningen inom landstingen härutinnan kommer att undergå någon ändring. I landstingen känner man till sina egna bygder och vet bäst, med vilken valkretsindelning de olika bygdeintressena på lämpligaste sätt tillgodoses. Däremot vill jag gärna gå med på, att det finns landstingsvalkretsar, som äro allt för små, och att man bör öka antalet representanter till 8 à 9. Man kan ock fråga sig, om det är rätt att tvinga landstingen att genomföra en sådan utvidgning. Böra icke landstingen få åtnjuta så mycken självstyrelse, att de själva få bestämma i vad mån det föreligger behov att gå fram på den bogen.

Herr talman! Det förslag, som utskottet här kommit med, är, som vi nog känna till, resultatet av en träffad uppgörelse, vid vilken hänsyn i främsta rummet tagits till landstingens självbestämmanderätt. Under sådana förhållanden kan jag begränsa mig till att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindskog: Herr talman! Även jag skall med hänsyn till den knappa tiden be att få inskränka mig till några korta satser. Jag skulle nästan kunna

Ang. ändrade bestämmelser om valkretsindelning vid landstingsmannaval.

(Forts.)

nöja mig med att instämma i vad som yttrats av herrar Holmbäck och Lindqvist.

Herr Hallén försökte försvara utskottets ståndpunkt. Motionärerna och herr Holmbäck hava ju, synes det mig, med mycket tydliga siffror påvisat, vilken skriande orättvisa, som ibland vid tillämpning av den proportionella valmetoden uppstått på grund av att valkretsarna varit allt för små. Herr Hallén sade sig vara rädd för konsekvenserna. Om hela landstingsområdet skulle utgöra en enda valkrets, skulle man — sade han — kräva att vid politiska val i konsekvens härmed hela riket också skulle utgöra en enda valkrets, vilket skulle medföra stora olägenheter. Det bästa beviset för att herr Hallén själv känner på sig, att motiveringen är svag är, att herr Hallén uppställer en fingerad förutsättning, nämligen den förutsättningen att motionärerna föreslagit, att hela landstingsområdet skulle bilda en enda valkrets. Ett sådant förslag har icke framkommit från motionärernas sida. Herr Hallén bör laborera med det förslag, som här faktiskt föreligger. Motionärernas förslag kan icke medföra de allvarliga konsekvenser, som herr Hallén här målat upp på väggen. I rättvisans intresse måste erkännas, att motionärernas förslag icke kan medföra några påvisbara olägenheter.

Under sådana förhållanden kan man icke neka till, att de siffror, som herr Holmbäck här framlagt, visa, att det proportionella valsystemet tarvar en förbättring.

Man har frågat: Varför hava icke landstingen själva försökt att få till stånd en ändring? Jag skall i detta sammanhang tillägga följande till vad herr Holmbäck anförde. I Östergötland har det egendomliga förhållandet inträffat, att bondeförbundet med cirka 13,000 väljare erhållit 9 landstingsmän, under det att folkpartiet med 7,300 väljare icke erhållit en enda landstingsman. Utskottet och herr Hallén hava, som nämnt, framhållit, att inom landstingen icke framkommit krav på en ändring. Beträffande Östergötlands län gäller emellertid, att just det parti, som i rättvisans intresse skulle kunnat göra anspråk på ändring, icke erhållit en enda representant, som i landstinget kunnat framföra ett sådant anspråk, och de andra partierna sitta där och skära pipor i vassen och tycka sig hava det förtjusande, ty det är ju de, som vunnit på valkretsindelningen. Beträffande detta det mest skriande exemplet kan sägas, att anledning till att minoriteten icke, som herr Hallén uttryckte sig, kommit och klagat helt enkelt varit, att minoriteten icke varit representerad.

Beträffande frågan om förening av städer och landsbygd kan jag för min del fullständigt instämma i vad herr Lindqvist anförde på tal om Hallands läns och Blekinge läns landsting. Nog är det orimligt, att exempelvis Kungälv och Laholm, två städer, som icke hava några som helst gemensamma intressen, skola föras tillsammans, under det att till exempel Laholm icke kan föras tillsammans med kringliggande landsbygd, med vilken det har talrika naturliga beröringspunkter. Det förefaller mig, som om det skulle vara en mycket enkel gård av rättvisa och förnuft att på denna punkt tillmötesgå motionärerna.

Herr talman! Jag skall icke utföra detta närmare. Jag skall blott och bart be att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Andersson** i Rasjön: Herr talman! De förslag, som tidigare här i riksdagen diskuterats, hava avsett att vid politiska val antingen genom införande av tilläggsmandat eller genom ett utjämningsförfarande åvägbringa rättvisa vid mandatens fördelning. Det förslag, som förelåg i fjol och som utskottets ärade vice ordförande nämnde, avsåg också ett dylikt system. Det

Anq. ändrade bestämmelser om valkretsindelning vid landstingsmannaval.
(Forts.)

var således icke, såsom han tycktes tro, ett liknande förslag som det nu förevarande. Vad som nu föreslås är ju en betydligt enklare anordning. Förslaget åsyftar ingenting annat än att skapa större valkretsar vid landstingsmannavalen, en åtgärd, som icke erfordrar några vidlyftigare författningsändringar och som kan genomföras på ett mycket enkelt sätt.

I samband med frågan om en utvidgning av valkretsarna uppkommer ovillkorligen också spörsmålet, hur det skall förfaras med de små städer, som ligga insprängda i landsbygden. Det har beträffande småstäder visat sig alldeles omöjligt att få till stånd en förnuftig valkretsindelning. Det bästa vore även för den kringliggande landsbygden, om mindre städer finge förenas med kringliggande landsbygd.

Utskottet har hänvisat till att landstingen icke utnyttjat de möjligheter, som finnas, och har med siffror visat, att det finns ett mycket stort antal kretsar, som hava mindre antal representanter än det högsta av lagen tillåtna antalet. Häremot gör jag samma invändning, som den föregående ärade talaren, nämligen att det är samma partier, som bilda majoritet i landstingen som i riksdagen. Vi hava ju i riksdagen en ganska välgrundad erfarenhet av, att de maktägande partierna icke visat något större intresse för att få till stånd någon som helst ändring. Det är den rena partiegoismen, som ligger bakom motståndet här i riksdagen, och samma är förhållandet i landstingen. Jag kan upplysa utskottets vice ordförande om att det i fjol i flera landsting av representanter för minoritetspartierna gjordes försök att få till stånd en ändring av valkretsindelningen, men dessa försök avvisades av samma skäl som ifrågavarande förslag kommer att avvisas av riksdagen.

Det är klart, att såväl maximi- som minimiantalet landstingsmän, som fastställts för landstingens valkretsar, under nu rådande förhållanden äro alldeles för låga. Det gäller emellertid icke bara att utvidga för små valkretsar utan även att hindra, att större valkretsar minskas. Då en valkrets uppnått en sådan folkmängd, att denna svarar mot ett större antal landstingsmän än 9, måste ju uppdelning ske. I åtskilliga fall till exempel i fjol hava förslag framlagts om uppdelning av valkretsar med 9 landstingsmän i valkretsar med 5 landstingsmän. Så länge författningen innehåller bestämmelse om ett maximiantal av 9 landstingsmän per valkrets, måste folkökningen tid efter annan medföra en uppdelning av valkretsar. Det är alltså icke bara frågan om att åvägbringa en förbättring, som är aktuell, utan det är även angeläget att hindra, att det blir en uppenbar försämring.

Herr Hallén slutade med att förklara, att utskottsförslaget vore resultatet av en kompromiss, och det var nästan den värdefullaste upplysningen, han meddelade. Vi förstå så väl, hur det ligger till. Det socialdemokratiska partiet är det, som mest profiterar av den nuvarande ordningen med de alltför små valkretsarna. På det hållet har man intet intresse av att en förändring kommer till stånd. Bondeförbundet vill icke på något viss uppmjuka bestämmelsen rörande möjligheten att förena städer med omgivande landsbygd till en valkrets. Vi få därför vara herr Hallén tacksamma för att han har talat om att det är just en uppgörelse på denna basis, som bildat grundvalen för utskottets hemställan. Det förklarar åtskilligt. Den motivering, som utskottet presterat, är, som förut påvisats, så mager, att den knappast utgör något stöd för ett avslagsyrkande på en så rimlig framställning som den, vilken gjorts i motionerna.

Det är beklagligt, herr talman, att det icke skall gå att vinna gehör ens för en så rimlig och enkel begäran, som här föreligger. När vi tidigare här i kammaren diskuterat de förut av mig åsyftade förslagen, har man alltid rest en massa invändningar av rent teknisk och praktisk natur, som skulle göra det

Ang. ändrade bestämmelser om valkretsindelning vid landstingsmannaval.

(Forts.)

svårt att åvägabrunga en bättre mandatfördelning. Men några sådana invändningar har man icke lyckats komma med i detta fall, utan det har tydligt lyst igenom, att man helt enkelt icke velat vidtaga rättelse. Det är beklagligt, icke minst i denna tid, då det predikas så mycket om samförstånd och samförståndsvilja, att ett så typiskt utslag av majoritetens benägenhet att ignorera minoritetens önskemål skall kunna påvisas. Tendensen är farlig för demokratin och har i många fall lett till demokratiens undergång.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr **Fast**: Herr talman! Jag har ingen anledning att fortsätta den gamla debatten om rättvisare mandatfördelning, som vi fört här vid så många föregående tillfällen. Det är ju obestriddigt, att de föreliggande motionernas huvudkrav gäller en bättre mandatfördelning, låt vara att man i motionerna anvisat andra vägar än man till exempel i fjol var inne på. Jag erinrar om att man, när det gällt andrakammarvalen, valde vägen att först resa krav på större valkretsar. Sedan man genomdrivit detta krav, hava vi år efter år haft att behandla frågan om tilläggsmandat och andra liknande frågor. Man har därför ansett sig i konsekvensens namn tvungen att föreslå tilläggsmandat även vid landstingsmannaval. När den vägen visat sig oframkomlig, har man nu i stället föreslagit en utvidgning av valkretsarna vid landstingsmannaval.

Jag vill fästa uppmärksamheten på att man, när det gäller indelning av landstingsområden i valkretsar, är tvungen att taga vissa andra hänsyn än man anser sig skyldig taga vid andra-kammarvalen. Våra landsting äro ju icke i lika hög grad som till exempel riksdagen politiserade. Det är icke bara den gamla indelningen i härad och tingslag, som lägger hinder i vägen. Det har sina mycket stora svårigheter att på förhand staka ut en ny valkrets, och ofta är det helt enkelt omöjligt.

Därmed kommer jag in även på frågan om städers förening med kringliggande landsbygd. Jag vill erinra om att den ståndpunkt, som utskottet intagit, är densamma som riksdagen tidigare intagit på grund av en kompromiss mellan första och andra kammaren. Då denna kompromiss ingicks, var rollfördelningen en annan än nu. Jag tillhörde då dem, som krävde, att stad skulle kunna förenas med landsbygd. De borgerliga partierna ställde sig på den ståndpunkten, att stad icke skulle kunna förenas med landsbygd. Kompromissen gick ut på att det i Kungl. Maj:ts hand skulle läggas att, när särskilda skäl därtill funnos, besluta, att stad skulle förenas med landsbygd. Nu äro rollerna, som sagt, fullständigt ombytta. Nu vill man icke taga hänsyn till de sakliga skäl, som voro avgörande vid kompromissens ingående.

Jag var med i den delegation, som utskottet utsett för att försöka åstadkomma en uppgörelse. Med anledning av vad herr Lindqvist yttrade vill jag framhålla, att det, såvitt jag kan se, icke finns någon möjlighet att uppdraga några riktlinjer för vad som skall menas med »synnerliga skäl». Det är omöjligt att bestämma, vilka faktorer som skola föreligga för att Kungl. Maj:t skall kunna förena stad med landsbygd. Man har att välja emellan att antingen med fullt förtroende till Kungl. Maj:t överlämna att taga hänsyn till alla på frågan inverkan omständigheter eller att helt upphäva denna spärr. Det är vad man har att välja på. Det är icke tänkbart att giva några direktiv rörande vad som skall förstås med »synnerliga skäl». Jag tror, att reservanterna måste giva mig rätt i, att det icke är möjligt att komma fram på den linjen. Jag tror vidare, att man i allmänhet är ganska tveksam, när det gäller att taga konsekvenserna av att helt och hållet upphäva denna spärr. Det gäller kanske icke bara att gynna landsbygden gentemot städerna. Det kan också hända, att städernas rät-

Ang. ändrade bestämmelser om valkretsindelning vid landstingsmannaval.
(Forts.)

tigheter och intressen icke alltid skulle främjas av den anordning, som reservanternas föreslagit. Enligt min mening föreligga här skäl att gå fram med en viss försiktighet.

När utskottets vice ordförande talade om en kompromiss, som även av herr Andersson i Rasjön berördes, så vill jag säga, att den kompromiss, som de, så vitt jag förstår, hänsyftade på, icke kommit till vid innevarande års riksdag, utan år 1924. Vi anse alltså att skäl föreligga för dess fortsatta giltighet. När man nästan allmänt står på den ståndpunkten, att man vill ha den största grad av självstyrelse, icke blott för våra landskommuner och städer utan även för landstingen och man även är ense om, att icke göra onödigt våld på häradsgränser och storleken av sjukvårdsområdena o. s. v., då frågar jag: finnes det någon saklig anledning för riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om vidgade möjligheter för landstingen härvidlag, innan de ens gjort några nämnvärda ansträngningar för att utnyttja de möjligheter, som den nuvarande landstingslagen medger dem?

Det brukar icke vara så i riksdagen, att man går händelserna i förväg på detta sätt. Jag vill i detta sammanhang säga, att jag icke tror, att man bör spekulera i möjligheten att vinna ett mandat här eller ett mandat där, då det gäller att fastställa valkretsarna för landstingsmannaval. Självtillhör jag en valkrets, där mitt parti är underrepresenterat med två mandat, men det skulle icke falla mig in att lägga ett sådant förhållande till grund för en hemställan om ändring i valkretsindelningen. Jag har också varit ensam i ett landsting om att föreslå, att man skulle lägga en ensam stad till ett ensamt härad, där staden utgjorde det så att säga centrala inom ett stort sjukvårdsområde. Detta ville icke de borgerliga partierna vara med om, och jag förstår deras skäl.

Då man talar om, att det skulle förefinnas en enhällig folkopinion för den här saken, åtminstone inom vissa partier, tror jag, att det är att gå litet för långt. Man är litet för pietetsfull om jag så får säga mot nuvarande häradsgränser o. s. v. och de intressen, som ligga bakom indelningen i valkretsar till landstingsmannaval. Jag tror för min del, att vi nog kunna nöja oss med att vänta och se, i vad mån man begagnar sig av de möjligheter, som nu gällande landstingslag erbjuder. När man utnyttjat dessa möjligheter, så låt oss komma tillbaka och resonera, om det finnes skäl för ändring av de nuvarande bestämmelserna.

För närvarande kan jag icke finna att så är fallet, varför jag, herr talman, ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr Mosesson: Herr talman! Jag tror, att herr Fast kan vitsorda, att det är riktigt, när jag säger, att vid behandlingen av motionen i föl i konstitutionsutskottet uttalade flera, än som i år stå som reservanter i denna fråga, sin sympati för ett förslag, som avsåg att utvidga landstingsvalkretsarna. Jag vill också vitsorda, att denna motion väsentligen kom till, därför att vi trodde oss ha möjlighet att kunna vinna sympati för densamma jämväl från det socialdemokratiska partiets sida. Det är således icke alls så, att man här har kommit med något förslag i den stilen, att komma vi inte fram på en väg, skola vi försöka med en annan väg. Vi ha sökt gå den väg, som anvisats, och den behöver icke innebära några större författningsändringar.

Med anledning av vad herr Lindqvist anförde, ber jag att få nämna, att jag känner en landshövding, som i våras ville lägga samman städer med den omkringliggande landsbygden och som också uttalade sig för att så skulle ske.

Ang. ändrade bestämmelser om valkretsindelning vid landstingsmannaval.

(Forts.)

Men hans landssekreterare, som är jurist, förklarade, att avfattningen av den nuvarande lagens 8 § var sådan, att han som jurist icke ansåg, att det var möjligt att komma fram på den vägen.

Jag hemställer om bifall till reservationen.

Herr Hällgren: Herr talman! Jag kan instämma i det mesta av vad herr Fast här yttrat. Jag anser att de lokala förhållandena motivera att landstingsvalkretsarna icke göras för stora. Av den anledningen har jag icke heller kunnat gå med på folkpartiets motion om att man skall göra valkretsarna så stora, att man får välja minst 7 och högst 13 landstingsmän. I ett litet län som Blekinge län skulle enligt det förslag till valkretsindelning, som nu föreligger till behandling, antalet landstingsmän i länet bli 30 eller 32, och i så fall skulle det icke bli mer än högst 4 valkretsar. Då vore det lika bra, om man slopade häradsgränserna och gränserna mellan städer och landsbygd, så att man gjorde hela landstingsområdet till en valkrets. Men landstinget har andra uppgifter än den politiska, den att välja ledamöter till första kammaren, nämligen att taga hänsyn till de olika förhållandena inom länet, och detta gör, att man i landstingen icke är benägen för stora valkretsar utan vill gå in för mindre valkretsar. Såsom ett litet exempel härpå vill jag anföra, att man har ändrat landstingsförordningen dithän, att man upphävt det lokala bostadsbandet och föreskrivit, att bara man bor inom landstingsområdet, så kan man väljas till landstingsman. Men det torde endast vara i helt få fall, om det nu finnes något, då man i en valkrets gått in för att välja en landstingsman, som är bosatt inom en annan valkrets. Man har således här hållit på det lokalt betonade.

Jag kan ej heller gå med på det förslag, som framförts i folkpartiets motion, att städer med mindre än 20,000 invånare skola förenas med landsbygden till en gemensam valkrets. Jag tycker, att det antalet är alldeles för högt.

Jag har väckt en motion i den här frågan, men den motionen ligger så att säga på ett annat plan. Jag har nämligen velat få ett förtydligande av lagtexten i syfte att mindre städer må kunna förenas med landsbygden utan någon förändring i fråga om storleken av landstingsvalkretsarna, d. v. s. med hänsyn till det antal landstingsmän, som skola kunna väljas. Det var närmast för att påpeka den saken, som jag begärde ordet.

Då herr Fast yttrade, att det icke finnes någon möjlighet att uppdraga några riktlinjer beträffande vad som menas med »synnerliga skäl», vill jag säga, att jag har dock i min motion pekat på en möjlighet, nämligen att stryka orden »synnerliga skäl» ur lagtexten. Jag har fattat detta uttryck förut så, att därmed avsågs läge och kommunikationsförhållanden enligt Hammarskjölds förklaring, men man bör naturligtvis icke i lagtexten använda ett sådant uttryck som »synnerliga skäl», då härunder kan rymmas sådana fall som att en viss meningsriktning inom länet motsätter sig en viss föreslagen valkretsindelning.

Som frågan emellertid nu ligger till, och då konstitutionsutskottet, som jag anser fullt kapabelt att förändra lagtexten så, att den blir mera tydlig, icke vill gå med på förslaget, har jag icke haft annat att göra än att avgiva en reservation med tillkännagivande av den ståndpunkt, jag intagit inom utskottet.

Jag har intet yrkande att göra.

Herr Holmbäck: Herr talman! Ett yttrande av herr Fast har uppkallat mig. Han gjorde gällande att det vore önskvärt, att man bibehölle principen, att landstingen skulle vara utsedda av ombud för de särskilda orterna. I anledning härav vill jag nämna, att jag i dag i första kammaren hade nöjet åhöra

Ang. ändrade bestämmelser om valkretsindelning vid landstingsmannaval.
(Forts.)

ett anförande av herr Källman, vilken ju har stor erfarenhet på landstingets område. Sedan herr Källman noggrant gått igenom de förändringar i fråga om landstingens arbetsuppgifter, som ägt rum under de senaste åren, gjorde han gällande, att det nu var vida mindre behov än förut av att i landstingen skulle finnas representanter för de särskilda orterna.

Till slut, herr talman, beklagar jag, att herr Tjällgren inte formulerat sin reservation så, att det varit möjligt att ställa ett yrkande därpå. Herr Tjällgren framställde inte heller något yrkande om bifall till sin motion; för min del skulle jag gärna ha röstat för hans motion, om det varit möjligt att ställa ett yrkande om bifall därtill här i kammaren.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav till en början propositioner på utskottets hemställan under punkt 1), nämligen dels på bifall till berörda hemställan dels ock på avslag därå och bifall i stället till motionerna I: 73 och II: 151; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Andersson i Rasjön begärde likväl votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i punkt 1) i utskottets förevarande utlåtande nr 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit de i ämnet väckta motionerna I: 73 och II: 151.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Utskottets hemställan under punkt 2) blev härefter på av herr talmannen därå framställd proposition av kammaren bifallen.

§ 20.

Föredrogos vart efter annat:

bevillningsutskottets betänkande, nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § 1 mom. förordningen den 28 september 1928 (nr 376) om särskild skatt å vissa lotterivinster; samt

bankoutskottets memorial och utlåtande:

nr 29, angående användande av riksbankens vinst för år 1937 m. m.; och
nr 30, angående särskild ersättning åt en tjänsteman hos bevillningsutskottet.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkande, memorial och utlåtande hemställt.

§ 21.

Härpå upptogs till behandling bankoutskottets utlåtande, nr 31, i anledning av framställningar angående pensioner och understöd åt vissa i statens tjänst anställda eller förut anställda personer m. m.

Punkterna 1—11.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 12.

Lades till handlingarna.

Punkterna 13—19.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 20, angående pension åt före banarbetaren August Zettergren.

I motion II: 59 hade herr *Spångberg* hemställt, »att riksdagen måtte besluta tillerkänna banarbetaren August Zettergren, Charlottenberg, ett årligt understöd med belopp som kan befinnas skäligt».

*Ang. pension
åt före ban-
arbetaren
August
Zettergren.*

Utskottet hemställde, att förevarande motion II: 59 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr **Spångberg**: Herr talman! Den motion det här är fråga om gäller, som kammarledamöterna finna, en gammal banarbetare, som nu, enligt det reglemente, som gäller för honom i hans egenskap av banarbetare, uppnått pensionsåldern.

Zettergren har arbetat som ban- och byggnadsarbetare vid statens järnvägar i nitton år. Under denna tid har han arbetat säsongvis, som dylika arbetare göra. Jag känner honom emellertid personligen och vet, att han egentligen inte haft något annat arbete och någon annan utkomst under dessa år än såsom banarbetare, under vilken tid han sålunda stått till järnvägens förfogande. Men ändå uppgår den sammanlagda anställningstiden icke till tio år. Jag vill dock rikta kammarens uppmärksamhet på det förhållandet, att det arbete som dylika arbetare utföra vintertid, snöskottning och dylikt, icke medräknas i anställningstiden, som sålunda — både i detta och naturligtvis i många liknande fall — är längre än som framgår av handlingarna.

Jag är ju viss om att denna motion inte kommer att bifallas, men jag har ändå inte kunnat underlåta vare sig att väcka motionen eller begära ordet i anledning av densamma just på grund av det förhållandet, att mannen i fråga avskedats till följd av uppnådd pensionsålder. Nu dröjer det ytterligare fem år, innan han får någon folkpension. Under den tiden måste sålunda personer i liknande ställning, då det inte finns några sparade medel — och det är ju knappast möjligt att spara under dylika anställningsförhållanden — leva utan rätt till pension i någon form och alltså falla kommunernas fattigvård till last. Det är inte vidare trevligt för en gammal arbetare, och det är det naturligtvis inte heller för en kommun att behöva inträda i statens ställe i fall som detta, då staten givevis borde vara den som lämnade pension, sedan pensionsåldern uppnåtts.

Jag har väckt en annan motion som tar sikte på detta förhållande, och jag ber, till den verkan det hava kan, att när den motionen kommer före, man har uppmärksamheten riktad på den situation dessa människor befinna sig uti. Det borde skapas möjligheter för dem att åtminstone erhålla en fyllnadspension från den tidpunkt, då de på grund av bestämmelserna i det reglemente som gäller vid statens järnvägar få avsked vid inträdd pensionsålder, och till dess folkpensionen utbetalas. Det förhåller sig som bekant dessutom på det sättet, att högre tjänstemän och med dem likställda ofta erhålla pension och understöd efter en kortare anställningstid än vad det här är fråga om.

Ang. pension åt före banarbetaren August Zettergren. (Forts.)

Då jag anser att samma principer, oavsett om det är frågan om en högre eller lägre tjänsteställning, böra gälla beträffande pensionering, ber jag få yrka bifall till här ifrågavarande motion.

Herr Holmgren: Som framgår av utskottets utlåtande under ifrågavarande punkt, har denne Zettergren endast varit anställd i statens tjänst omkring tio år. Det är ju sant vad herr Spångberg uppger, att om man tar hänsyn till andra arbeten som vederbörande utfört, blir anställningstiden längre, och om han inte blivit avskedad, skulle han ha kunnat tillgodoräkna sig ytterligare tjänstetid. Men även om han stått kvar till 65 år, skulle han inte ha haft mer än tretton år i statens tjänst, och det vore att förrycka hela pensionsväsendet att pensionera folk efter så pass kort tjänstgöringstid som det här är fråga om.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Spångberg: Jag måste säga, att det inte är riktigt vad den föregående ärade talaren yttrade. Det gäller dock här en tid på omkring tjugu år och med arbetstiden ganska jämnt fördelad under varje år. Om vederbörande under dessa förhållanden fått fortsätta ytterligare tre år, hade det inte blivit ytterligare tre års anställningstid, som herr Holmgren säger, utan bara ett och ett halvt års. Under dylika förhållanden skulle han behöva arbeta åtminstone i fyrtio år i statens tjänst för att ha någon utsikt till pension; och efter dessa fyrtio år kanske han ändå inte erhöle någon pension.

Det är därför jag anser, att man från statsmakternas sida för denna grupp av arbetare måste genomföra sådana ändringar av gällande bestämmelser, att det kan lämnas åt dem en fyllnadspension ifrån den tid, då de erhålla avsked på grund av uppnådd pensionsålder, och till dess folkpensionen utgår.

Herr Holmgren: Jag vill bara fästa uppmärksamheten på att en arbetare i statens tjänst är skyldig att avgå vid 60 års ålder. Det går således inte på något sätt att räkna som motionären här gjort.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt dels ock på avslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkten 21.

Utskottets hemställan bifölls.

*Ang. pension
åt före ban-
och byggnads-
arbetaren Otto
Eriksson.*

Punkten 22, angående pension åt före ban- och byggnadsarbetaren Otto Eriksson.

I motion II: 65 hade herr *Brädefors* jämte fyra av andra kammarens övriga ledamöter hemställt, »att riksdagen må medgiva, att f. d. ban- och byggnadsarbetaren vid statens järnvägar Otto Eriksson i Linaälv från och med den 1 januari 1938 tillerkännes en årlig pension av 504 kronor att utgå av trafikmedel».

Utskottet hemställde, att förevarande motion II: 65 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Punkten föredrogs; och anförde därvid:

Herr Hagberg i Luleå: Jag ber att få yrka bifall till motionen.

Ang. pension åt förre ban- och byggnadsarbetaren Otto Eriksson. (Forts.)

Herr **Holmgren**: Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt dels ock på avslag därå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 23—25.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 22.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört bankoutskottets utlåtande, nr 32, i anledning av vissa framställningar rörande understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2, angående tilläggspension åt jordbrukskonsulenten Eric Adam Faith-Ells änka.

I de likalydande motionerna I: 54 av herrar Ekströmer och Svensson, Martin, samt II: 98 av herrar Svensson och Mattsson hade hemställts, »att riksdagen måtte bevilja konsulenten Eric Adam Faith-Ells änka Hedvig Helene Marie Faith-Ell tilläggspension från den 1 juli 1938 med det belopp, vartill pensionen skolat uppgå, därest konsulenten Ells tjänstgöring dels som konsulent i Kronobergs län under åren 1907—1909, dels ock som husdjurs- och mejerikonsulent i Estland under åren 1909—1919 inräknades i de tjänsteår, efter vilka pensionen skall beräknas».

Ang. tilläggspension åt jordbrukskonsulenten Eric Adam Faith-Ells änka.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner I: 54 och II: 98 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herr *Mattsson*, som hemställt om bifall till ifrågavarande motioner.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr **Mattsson**: Herr talman! Statskontoret uttalar i yttrande över detta ärende: »Statskontoret kan icke finna, att tillräckliga skäl blivit förebragta för att i detta fall andra bestämmelser skulle tillämpas än de som gälla för övriga befattningshavare, vilka äro anslutna till statens pensionsanstalt». I utskottet anfördes som skäl för avslagsyrkande på motionen, att många andra svenskar, som i utlandet på olika sätt gagnat vår land, vore i samma belägenhet. Härtill vill jag då säga, att då Faith-Ell är avliden, är det svårt att rent bevismässigt anskaffa de intyg som utvisa, att här föreligger ett ärende, som icke kan få några oberäkneliga konsekvenser. Härvidlag kan i varje fall icke påstås, att det är fråga om en enskild svensk person som sökt sig till utlandet.

Då Faith-Ell 1909 kom till Estland, hade han i icke mindre än fem år haft anställning som lärare och jordbrukskonsulent. Det är vidare uppenbart att, då han 1909 lämnade sin konsulentbefattning i Kronobergs län och for till Estland, detta berodde på framställning från myndigheter eller myndighetspersoner. Att fränkänna hans efterlevande pensionsrätt för de tio år Faith-

Ang. tilläggs pension åt jordbrukskonsulenten Eric Adam Faith-Ells änka.
(Forts.)

Ell framgångsrikt verkade i Estland kan därför icke vara rätt eller riktigt. Då statsmakterna senare även utsågo honom till ordförande i en särskild kommission, som reste till Estland för att söka ordna vår export på detta land, så vore det icke svenska staten värdigt att lämna Faith-Ells i Estland födda maka, nu änka, i hennes nuvarande betryckta läge.

Jag vädjar till andra kammaren att behjärta dessa omständigheter och yrkar bifall till min reservation, som är lika med motionerna.

Herr Holmgren: Herr talman! Även om den ifrågavarande jordbrukskonsulenten skulle ha levat tills han blivit 65 år, skulle han ha uppnått endast tjugu hela tjänsteår, under det att det fordras trettioåre för erhållande av full pension. Vid sådant förhållande har utskottet icke ansett sig böra föreslå riksdagen att införa särbestämmelser för detta enda fall, och av detta skäl ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr andre vice talmannen **Magnusson:** Jag brukar icke blanda mig i pensionsärenden. Men jag kunde inte neka mig att begära ordet, emedan jag tror att det behöver understrykas vad som här säges från bankoutskottets sida, att skall det i detta fall göras avsteg ifrån gällande pensionsbestämmelser, kommer detta att medföra konsekvenser, som kunna bli ganska vanskliga.

Jag har, herr talman, bara velat göra detta uttalande.

Herr Mattsson: Bankoutskottets vice ordförande säger, att även om Faith-Ell levat längre, skulle änkan inte haft rätt att uppbära full pension. Men, herr talman, det är ju just dessa tio år i Estland, som föranlett detta förhållande, och det är därför som jag finner att det i detta fall föreligger särskilda omständigheter. Jag vidhåller mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt dels ock på avslag därå och bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Mattsson begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkt 2:o) av utskottets förevarande utlåtande nr 32, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen. Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkterna 3—25.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 23.

Vid härefter skedd föredragning av andra lagutskottets utlåtande, nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 17 mom. 6 och § 27 mom. 1 B värnpliktslagen den 30 juni 1936 (nr 443) blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 24.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 37, i anledning av väckt motion om viss ändring i vattenlagen; och yttrade därvid:

*Ang. viss
ändring i
vattenlagen.*

Herr Osberg: Herr talman! Jag har tillsammans med herr Olsson i Staxäng väckt motion vid årets riksdag om viss ändring i vattenlagen. Det som närmast givit oss anledning framföra vårt krav är den jordvärdering, som skett vid utbyggandet av Sotenkanalen. Det är många jordägare, som anse sig i det sammanhanget ha blivit mycket illa behandlade på grund av att den värderingsnämnd, som åsatt värdet, icke kommit upp till det belopp, som de anse hade varit det riktiga. När det gäller vanlig expropriation har jordägaren möjlighet att inför domstol hänvisa till någon av de valbara expropriationsmännen, som de önska skola delta i värderingen. Och när det är skiljemannaförfarande är det vanligt, att vederbörande jordägare utser en skiljeman, motparten utser en, och dessa två välja den tredje eller uppdraga åt K. B. att utse tredje skiljeman. Genom en sådan åtgärd kan jordägaren få en värderingsman, som har speciell kännedom om fallet, och den andra parten — antingen det är vägstyrelsen eller någon annan — kan också få fram sina synpunkter.

Nu är det ett annat förfarande härvidlag, och det är den saken vi tänkte, att man skulle kunna få en ändring i. Utskottet har remitterat motionen till vattenrättsdomarna i de olika distrikten — vi ha ju fyra vattendomstolar. Jag skall tillåta mig, herr talman, att läsa upp några punkter av de svar, som vattenrättsdomarna avgivit till förmån för sin ståndpunkt. Vattenrättsdomaren i Österbygdens vattendomstol har anfört följande: »Om det verkligen vore så, som motionärerna synas förmena, nämligen att ersättningsfrågor i vattenmål behandlas av en särskild synenämnd, måste medgivas, att vad de i motionen ifrågasatt ter sig rätt naturligt.» Denne vattenrättsdomare har således ansett, att vi i den delen ha rätt. Men sedan fortsätter han: »Då så icke är förhållandet, synes det uppenbart, att den väckta motionen icke kan föranleda någon åtgärd. Att inrätta ett organ med nu antydd uppgift finnes ej någon anledning till och måste jämväl antagas falla utom ramen för motionens syfte.» Jag skall citera också vad vattenrättsdomaren i Söderbygdens vattendomstol anför. Han säger: »Innebörden utav ifrågavarande motion synes icke vara fullt klar. I första hand får man nämligen det intrycket, att motionärerna skulle förmena, att sakägarna icke skulle bliva i tillfälle att vid syneförrättningar enligt vattenlagen vederbörligen utföra och bevaka sin talan. Så är emellertid, såsom framgår av olika bestämmelser i vattenlagen, ingalunda förhållandet, utan torde det tvärtom vara väl sorjt för att sakägarnas intressen i sådant hänseende varda vederbörligen tillvaratagna. Något behov av ytterligare bestämmelser i detta avseende torde således icke föreligga.» Så säger också vattenrättsdomaren i Västerbygdens vattendomstol — det är den domstol det härvidlag gällde: »De i motionen åberopade lagbestämmelserna avse syneförrättning rörande företag om inrättande av allmän flottled, om torrläggning av mark genom dikning, vattenavledning eller invallning samt om kloakledning ävensom sådana företag om vattenreglering, som efter vattenrättsdomarens eller vattendomstolens bestämmande skola be-

Ang. viss ändring i vattenlagen. (Forts.)
handlas vid syneförrättning enligt 10 kapitlet 32 § vattenlagen. Bestämmelserna avse således allenast en del av de mål, som höra under vattendomsstolar-
nas domvärjo, samt — om avseende främst fästes vid vikten och omfattningen
av de skadeståndsfrågor, som i dessa mål förekomma till avgörande — den
minst betydelsefulla delen.» Vattenrättsdomaren menar alltså att säga, att de
ersättningar, som vederbörande skulle tänka sig, äro den minst viktiga delen
av detta kapitel.

Jag har tillåtit mig att göra ett litet extrakt av de handlingar, som röra
det mål vi avse. Det framgår därav, att det var fråga om 29 markägare. De
ha i ersättning för förlorad mark erhållit sammanlagt 38,624 kronor. Kana-
lens längd är 3.5 km., och det skulle således bli 11,000 kronor för varje km.
Man förstår ju, att detta icke kan vara riktigt utan att det är för litet till-
taget. Jag känner några av markägarna och vill fästa herrarnas och damer-
nas uppmärksamhet på en sak i detta sammanhang. En av dem har fått i ett
för allt 3,148 kronor. Han påstår — och det kan vi medgiva, vi som ha kän-
nedom om sådana ting — att detta belopp icke är ersättning ens för de över-
flödiga byggnader han får på sin gård, sedan han har måst minska kreaturs-
stocken. Han har överklagat beslutet, och ärendet ligger i högsta domstolen.
Det är gott och väl, att man har möjlighet att klaga — en del av vattenrätts-
domarna åberopar också detta — men alla som ha någon kännedom om dylikt
vet. hur det går. Det blir så kostsamt och så litet nytta med klagandet, att
man drager sig för att göra det.

Vi ha den uppfattningen, att det icke är lämpligt att ha så många olika
regler för värdering av mark, jämte skador och intrång, det torde vara till-
förlitligt nog att använda sig av samma system som tillämpas eljest, näm-
ligen expropriationsförfarande eller skiljemannaförfarande.

Nu är denna fråga rätt vidlyftig, och jag hoppas, att den skall komma
fram nästa år mera utredd. I så fall tror jag inte, att vederbörande utskott
eller riksdagen kan motsätta sig så rimliga krav som detta. Man strävar på
alla områden efter att få rättvisa skipad, och då det är så i de två fallen, som
jag har talat om här, att de ha möjlighet att få någon, som de ha förtroende
för och som känner till förhållandena, borde de också kunna få ett sådant
tillmötesgående.

Nu åberopas, att man har vattenrättsnämndemän. Men de äro ganska få
inom ett län, och därför kan man få sådana, som inte alls ha den kännedom
om saken, som skulle vara önskligt.

Med dessa ord, herr talman, skall jag sluta. Jag skall inte göra något
yrkande, men jag hoppas, att frågan nästa år skall komma fram för riksdagen
i sådant skick, att vi vinna anslutning till tankegången i vår motion.

Häruti instämde herr *Olsson* i Staxäng.

Herr Hago: Herr talman! Det framgår icke av motionen, att motionären
gör gällande, att i några särskilda fall det skett en oriktig uppskattning av
skadeersättningarna.

Jag skall inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 25.

*Ang. skär-
gårdens trafik-
problem.*

Härefter föredrogs andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande,
nr 3, i anledning av väckt motion angående utredning om skärgårdens trafik-
problem.

Ang. skärgårdens trafikproblem. (Forts.)

Därvid anförde:

Herr Wallén: Herr talman! När dessa likalydande motioner på initiativ av herr Källman i första kammaren väcktes i båda kamrarna, var jag av sjukdom förhindrad att skriva på motionen, och jag är den ende i länet, som saknas. Det ger mig anledning att här i dag säga, att jag till alla delar gillar motionen och att jag är mycket glad över att man slutligen börjat observera de orättvisor, som gälla för skärgårdsborna i det att de skola betala vägs katt o. dyl. men knappast ha några motsvarande rättigheter. Jag skall därför, i det jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag, endast be att få komplettera det med en önskan, att den blivande utredningen i tillämpliga delar inkluderar de förhållanden, som råda i andra större vattendrag t. ex. Mälaren, där man också bör taga hänsyn till motsvarande förhållanden.

Herr Näsström: Herr talman! Som denna fråga är mycket aktuell för oss i Västernorrlands län, hoppas vi, att denna utredning måtte komma att företagas med all möjlig skyndsamhet.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls; och skulle jämlikt § 63 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 26.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 373, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion angående utredning om skärgårdarnas trafikproblem.

Enär andra kammaren denna dag under § 25 här ovan vid behandling av sitt tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av en i samma ämne väckt motion, nr 19, fattat enahanda beslut som det, vilket nu blivit kammaren delgivet, beslöt kammaren, att delgivningen icke skulle föranleda någon kammarens åtgärd.

§ 27.

Ordet lämnades på begäran till herr **andre vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville med hänsyn till snart infallande helg medgiva utsträckning av tiden för väckande av motioner i anledning av följande Kungl. Maj:ts propositioner, nämligen nr 264, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 275, 276 och 278, till det sammanträde, som infaller näst efter tjugu dagar efter det, då respektive propositioner avlåtits.

Denna hemställan bifölls.

§ 28.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 10, angående regleringen för budgetåret 1938/39 av utgifterna under riksstatsens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet;

nr 95, i anledning av dels vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar om kapitalinvesteringar i statens allmänna fastighets-

fond med avseende å handelsdepartementet, dels ock två i samband därmed väckta motioner;

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition nr 233 gjorda framställning i fråga om kapitalinvestering i fonden för förslag till statsverket beträffande försöksanläggningar för oljelagring jämte i ämnet väckta motioner;

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för H. F. Andersson från viss ersättningsskyldighet;

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till svenska institutet i Rom m. m.;

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1938/39 till rasbiologiska institutet;

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för nomadlärare m. m.;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ämnesomfattningen för vissa professurer vid karolinska mediko-kirurgiska institutet;

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönetursberäkning för gymnastikläraren, kaptenen J. E. M. Danckwardt;

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter sömmerskan Ada Kristina Larsson från Mortorps socken;

nr 104, i anledning av två utav Kungl. Maj:t gjorda framställningar angående avstående av allmänna arvsfondens rätt till arv; och

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny klassificering av trafikanstalterna vid post- och telegrafverken samt statens järnvägar jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkande, nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 och 5 §§ förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt, m. m. ävensom i ämnet väckta motioner;

bankoutskottets utlåtande, nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionering av vissa fjärdingsmän;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 38, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 19 kap. 10 § och 21 kap. 10 § lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet, m. m., dels ock väckt motion angående kungörande av ägodelningsrätts sammanträde;

nr 39, i anledning av väckt motion om åtgärder för underlättande av utländsk kvinnlig arbetskrafts anställande i lanthushåll; och

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 2:o och 8:o lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt till jakt m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående älgavgifter m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 55, i anledning av väckta motioner om ändrade villkor för återbetalning av s. k. ackordslån;

nr 56, i anledning av väckt motion om viss utvidgning av arrendelånefondens verksamhet;

nr 57, i anledning av väckta motioner angående fraktlindring vid järnvägs-transport av för export avsett hö;

nr 58, i anledning av väckt motion angående skyldighet för försäljare av hästskulptur att tillhandahålla intyg om deras ålder;

nr 59, i anledning av väckt motion angående viss ändring i gällande bestämmelser om statsbidrag till nyodling och jordförbättring å ofullständiga jordbruk;

nr 60, i anledning av väckt motion om regelbundet tillhandahållande åt offentligheten av vissa upplysningar rörande den jordbruksekonomiska utvecklingen;

nr 61, i anledning av väckt motion angående utredning om förbud mot förtyngning av hudar och skinn;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärvande av viss del av egendomen Nyckelby i Stockholms län för trädgårdsförsök m. m.; och

nr 63, i anledning av kamrarnas återförvisningsbeslut beträffande utskottets utlåtande nr 32; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion angående utredning om utlandssvenskarnas rättigheter och skyldigheter.

§ 29.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 170, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anslag för budgetåret 1938/39 till bidrag till pediatrik klinik och poliklinik i Stockholm;

nr 171, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av en personlig professur för professorn K. B. J. Karlgren;

nr 172, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överflyttande av medel från jämtländska renbetesfjällens skogsfond till Norrbottens lappfond;

nr 173, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsverkets övertagande av vissa städers förpliktelser beträffande befattningshavare, vilkas tjänster vid upphörande av rådhusrätterna i samma städer komma att indragas; och

nr 179, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa stödåtgärder inom malmkommunerna jämte två motioner; samt

från bankoutskottet:

nr 175, i anledning av väckta motioner rörande understöd från Vadstena krigsmanshuskassa åt visst f. d. indelt manskap m. m.;

nr 176, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillämpning i vissa fall av allmänna familjepensionsreglementet å befattningshavare, som avgått med förtidspension före reglementets ikraftträdande;

nr 177, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beräkningen av pensionsavdrag enligt militära tjänstepensionsreglementet för vissa icke-ordinarie befattningshavare vid försvarsväsendet; och

nr 178, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade pensionsförmåner för vissa f. d. underofficerskorpraler vid flottan m. m.

§ 30.

Justerades protokollsutdrag.

§ 31.

Herr *Andersson* i Falkenberg avlämnade en av honom *m. fl.* undertecknad motion, nr 441, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 258, med förslag till omläggning av den direkta statsbeskattningen m. m.

Denna motion bordlades.

§ 32.

Interpellation. Ordet lämnades på begäran till herr andre vice talmannen **Magnusson**, som anförde: Herr talman! I proposition nr 94 till 1937 års riksdag med förslag till vissa ändringar i lantarbetstidslagen erinrade departementschefen där-om, »att sakkunniga blivit tillkallade för att utreda den procentuella stegringen i kostnaderna och den höjning i produktprisnivån, som kan finnas påkallad i anledning av inskränkningen i arbetstiden». Härmed får väl anses, att från detta håll erkänts, att den fördyring av produktionskostnaderna, som genom arbetstidsbegränsningen inträder, bör kompenseras, om så ej kan ske på annat sätt, genom medverkan från statsmakterna.

I sitt tillstyrkande utlåtande över propositionen yttrade andra lagutskottet bl. a. följande: »Såsom synes framgå av den ovan lämnade redogörelsen för resultaten av utredningen angående kompensation för jordbrukets arbetstidsbegränsning, är en höjning av produktpriset erforderlig för att täcka jordbrukets merkostnader på grund av den kortare arbetstiden», vilket uttalande innebär ett klart understrykande av departementschefens ovan angivna synpunkter.

Det torde väl vara överflödigt konstatera, att då arbetstidslagen innefattar även trädgårdsodlingen, där lagen t. o. m. givits gentemot jordbruket skärpta bestämmelser, uttalandena måste ha avsett även denna näring, vilken, enligt vad utredningar visat, arbetar under minst lika tryckta förhållanden som jordbruksnäringen, men som i motsats till denna icke givits någon som helst kompensation.

Vid debatten i andra kammaren den 26 maj 1937 yttrade statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, herr Pehrsson-Bramstorp, i denna del följande:

»Om jordbruket skall kunna bereda sina arbetare kortare arbetstid, måste jordbrukarna tillförsäkras en tillfredsställande ersättning för de varor de producera.»

»Beträffande den kompensation, som är föreslagen i den kungl. propositionen, så skall jag, under den tid jag har med saken att skaffa, söka åstadkomma vad som är möjligt för att få fram den prisnivå, som man enligt olika utredningar, utan politiska biavsikter behöver ha för att kompensera kostnadsökningen.»

Det bör erinras att, oaktat arbetstidsreglering beslöts redan av 1936 års riksdag och redan då kompensationen för härigenom orsakade fördyringar ställdes i utsikt, det dröjde ända till mars 1937 innan sakkunniga för utredning härmed tillkallades. I direktiven för dessa sakkunniga yttrade departementschefen, herr Bramstorp, bl. a. följande:

»Med hänsyn till den betydelse, trädgårdsnäringen har för en stor befolkningsgrupp, synes det mig ligga i det allmännas intresse, att de svårigheter, som torde förefinnas för ett rationellt utnyttjande av denna närings försörjningsmöjligheter, bliva i görligaste mån undanröjda. Innan statsmakterna taga ståndpunkt till denna fråga torde det emellertid vara nödvändigt att hithörande förhållanden göras till föremål för en närmare undersökning. Därvid böra i första hand klarläggas de rådande produktions- och avsättningsförhållandena inom trädgårdsnäringen samt den inverkan importen av vissa varuslag

Interpellation. (Forts.)

utövar. Särskild uppmärksamhet bör i detta sammanhang ägnas åt verkningarna för näringen av den under föregående år utfärdade lantarbetstidslagen samt de genom proposition till innevarande års riksdag föreslagna ändringarna i denna lag.

Med utgångspunkt från den sålunda gjorda undersökningen torde vid utredningen vidare böra övervägas vilka åtgärder i olika hänseenden, som med beaktande av rådande handelspolitiska förhållanden kunna vidtagas för avhjälpande av de förefintliga svårigheterna att åstadkomma en önskvärd räntabilitet inom näringen.»

De sakkunniga avlämnade den 15 februari i år ett »betänkande med utredning och förslag, rörande produktions- och avsättningsförhållandena inom trädgårdsnäringen», vilket betänkande omedelbart remitterades för yttrande till hushållningssällskap m. fl. institutioner med anmodan att avgiva yttrande senast i mitten av mars. Yttrandena torde också i huvudsak inkommit till denna tid.

Det var ägnat väcka en viss förvåning, att nämnda betänkande först den 28 mars remitterades till riksgäldsfullmäktige för yttrande och giver näring åt de farhågor, som förefinnas, att någon proposition om stöd för trädgårdsnäringen icke är avsedd att överlämnas till årets riksdag.

Den verkställda utredningen har tillfullo ådagalagt, icke blott att trädgårdsnäringen arbetar under tryckta betingelser utan också, att dessa svårigheter avsevärt ökats med de genomförda arbetstidsbegränsningarna. Genom justeringar av arbetsavtalen ha de anställda erhållit mer än full kompensation mot löneminskning genom den förkortade arbetstiden; företagarna ha däremot saknat varje möjlighet att genom höjning av produktpriserna eller annorledes vinna ersättning för merutgifterna. Så kan emellertid ej längre fortgå utan att näringen lider allvarligt avbräck.

Visserligen äro de förslag till trädgårdsnäringens stöd, som av de sakkunniga föreslagits, icke särdeles omfattande eller tillräckliga ej heller jämförbara med det stöd som genomförts för jordbruksnäringen, men då något är bättre än intet, lära dock en del av förslagen vara värda att snarast genomföras.

Då riksdagen nu nått fram till påskledigheten utan att någon proposition överlämnats börjar bland näringens utövare stark oro göra sig förnimbar. Anledning föreligger därför att genom interpellation bringa spørsmålet inför vederbörande statsråd för skapande av klarhet huruvida några åtgärder till trädgårdsnäringens stöd kunna förväntas. Jag anhåller därför om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få rikta följande spørsmål:

Kan det förväntas att proposition om stödåtgärder för trädgårdsnäringen överlämnas till innevarande riksdag?

Denna hemställan bifölls.

§ 33.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr Lindskog under 2 dagar fr. o. m. den 21 april.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.31 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Fredagen den 8 april.

Kl. 1 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 1 och den 2 innevarande april.

§ 2.

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 274, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 11 oktober 1907 (nr 85) angående civila tjänst innehavares rätt till pension m. m.;

nr 277, angående anslag för budgetåret 1938/39 till vissa under ecklesiastikdepartementets handläggning hörande byggnadsarbeten; samt

nr 279, angående ändrade pensionsbestämmelser för lärare vid folk- och småskolor m. fl.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogos var efter annan Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen, nr 264, angående stat för luftfartsfonden för budgetåret 1938/1939 m. m.;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 267, med förslag till lag om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna m. m.;

nr 268, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2, 4 och 6 §§ samt 13 § 1 mom. lagen den 10 juni 1932 (nr 180) om vård av vissa skogar inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker med flera områden;

nr 269, angående åtgärder för vissa fastigheters i Västerbottens och Norrbottens län förseende med husbehovsvirke; och

nr 270, angående indragning av viss personal vid domänverket.

Vid härefter skedd föredragning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 275, med förslag till beredskapsstat för budgetåret 1938/39 hänvisades densamma, i vad anginge jordbruksärenden, till jordbruksutskottet samt i övrigt till statsutskottet.

Vidare föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 276, angående inrättande av en central depå för blindas arbeten; och

nr 278 angående avstående till viss ytterligare del av det allmänna arvsfonden tillfallna arvet efter häradsdomaren Johan Alfred Nilsson från Torpa socken.

§ 4.

Herr *Anderssons* i Falkenberg *m. fl.* på bordet liggande motion, nr 441, som nu föredrogs, remitterades till bevillningsutskottet.

§ 5.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 10 och 95—105, bevillningsutskottets betänkande nr 16, bankoutskottets utlåtande nr 33, andra lagutskottets utlåtanden nr 38—40, jordbruksutskottets utlåtanden nr 53—63 samt andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 6.

§ 6.

Ordet lämnades på begäran till herr *Hage*, som anförde: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte medgiva utsträckning av tiden för väckande av motioner i anledning av de propositioner, som avlåtits vid dagens sammanträde, till det sammanträde som infaller näst efter tjugu dagar från propositionernas avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

första lagutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av väckt motion angående beredande åt kvinna av säte och stämma i domstol vid handläggningen av vissa mål;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 25 kap. 8 § rättegångsbalken;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillsynen över anordnande och begagnande av hissar i boningshus m. m.;

nr 32, i anledning av väckt motion om beredande av ökat skydd för omyndigas medel, som äro underkastade kontroll från det allmännas sida; och

nr 33, i anledning av väckta motioner om viss ändring i lagen innefattande bestämmelser angående kvinnas behörighet att innehava statstjänst och annat allmänt uppdrag;

andra lagutskottets utlåtande nr 41, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i expropriationslagstiftningen m. m.; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion, angående en allsidig utredning rörande det offentliga nöjeslivet m. m.

§ 8.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 174, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet; och

nr 193, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till avtal med Luossavaara—Kiirunavaara Aktiebolag och Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund jämte motioner; samt

från andra lagutskottet:

nr 169, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av § 17 mom. 6 och § 27 mom. 1 B värnpliktslagen den 30 juni 1936 (nr 443).

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1.10 e. m.

In fidem
Sune Norrman.